

Delavska enotnost

Glasilno Zveze sindikatov Slovenije

V. d. glavnega urednika Franček Kavčič
V. d. odgovornega urednika Marjan Horvat

Ljubljana, 30. marca 1990

številka 13, letnik 49, cena 6 dinarjev

Prodaja zgodovine za volilno zmago
Drhal pa veselo krade naprej
Brest Cerknica: Stavka je razkrila marsikaj
Opera Ljubljana: Tudi Figaro mora najprej jesti

stran 3
stran 9
stran 10
stran 10

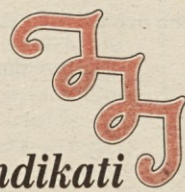
Iz Ptuja in Ljubljane: Iskrin paradni konj je poginil
EKO Titovo Velenje: Žalostni shod brez sorodnikov
Odgovor Uroša Koržeta iz IMP
Razglas stavke zdravstvenih delavcev

stran 11
stran 12
stran 13
stran 14

Zame gre. Za moje znanje, delo in pravičnost.

1. kongres Svobodnih sindikatov Slovenije
Cankarjev dom, 6. in 7. 4. 1990.

Svobodni Sindikati Slovenije

Mandata za preživetje nima nihče

Slovenskemu parlamentu, njegovi vladi s Sinogojem na čelu, pa tudi strankarskim vodstvom je v sedanjih družbenih razmerah moč očitati nedoslednost in neučinkovitost pri oblikovanju izhodov iz družbene, še posebej pa iz gospodarske krize. Zamudništvo je specifična, če že ne značajna zgodovinska prvina slovenske politike, ki se odziva šele tedaj, ko so razmere dramatične ali ko ji že kdo drug ponudi navadno nesprejemljivo rešitev za urejanje družbenih in gospodarskih razmer.

V minulem desetletju smo lahko skorajda v vsaki slovenski tovarni poslušali delavce in sindikalne zaupnike, kako izredno kritično opozarjajo na razmere, v katerih živijo in delajo, zahtevali so spremembe, oblikovanje konsistentnega gospodarskega in socialnega sistema, takšnega, ki bo spodbujal ustvarjalnost in produktivno delo, skratka, takšne možnosti za gospodarjenje in delo, da bo lahko vsak živel od rezultatov svojega dela, kar je tudi pogoj za svobodo vsakega posameznika.

V zadnjih dveh ali treh letih pravzaprav ni bilo sindikalnega sestanka v Sloveniji, na katerem ne bi prišla na dan ogorčenost ljudi zaradi praznih obljub in blebetanja o razbremenjevanju, o v nebo kričečem nesmotrnem potovarjanju denarja iz gospodarstva za družbene dejavnosti in za splošno porabo, kar velja še zdaj, ko ima sicer vlada vse v svojih rokah, o pravočasnem in solidnem reševanju zdravih programov podjetij, o gmotnih stiskah zaposlenih in nezaposlenih...

Stavke, ki smo jim bili priče v minulem obdobju in zdaj, so le posledica »na lahko obravnavanih« gospodarskih in socialnih razmer v Sloveniji, ki bi bile lahko že pred Markovičevimi ukrepi videti manj črne, če bi za to z ustavo določeni in pristojni organi dobro opravljali svoje delo. Pred dvema letoma, denimo, so iz sindikata in gospodarske zbornice prišli domišljeni predlogi za razbremenitev gospodarstva. Kaj sta storili skupščina in njena vlada? Seznanili sta se z njimi in nič drugega. Šele zdaj, ko dejansko teče voda v grlo, pred iztekom mandata, ko je nelikvidnost v gospodarstvu prišla do katastrofalne meje, ko se vrstijo stečaji, je vlada ponudila ukrepe in jih na vrat na nos spravila skozi delegatske klopi. Ob tem pa še nekaj drugih pomembnih zakonov, ki so za usodo slovenske družbe zelo pomembni.

Zasedanje skupščinskih zborov v minulih tednu, tu in tam tudi farsični nastopi, je minilo predvsem v kritičnem soočanju vlade s sindikati in gospodarsko zbornico glede razbremenitev. Po drugi strani pa je bilo za nas pomembno soočanje z zakonom o delovnih razmerjih, saj sta vlada in gospodarska zbornica hoteli dobiti soglasje skupščine tudi za naravnost protidelavske člene, na osnovi katerih bi lahko poslovodni delavci in delavci s posebnimi pooblastili delali z delavci, kakor bi se jim zljubilo in odpravili celo tiste pristojnosti organov upravljanja, ki jih imajo v »gnilem« Zahodnem kapitalizmu. Dobro je, da je tako imenovani razvojni zakon sprejet, saj so v njem vsebinsko vse zahteve slovenskega sindikata, ki jih je predložil v osnutku zakona o razvojnem in zaposlitvenem skladu.

Ta intermezzo z (zadnjega) zasedanja skupščine Republike Slovenije v sedanjih sestavi smo naredili zato, da bi opozorili na ne samo nepravčasno odzivanje državnih organov na razmere v gospodarstvu in družbi in na zavlačevanje pri uveljavljanju upravičenih delavskih zahtev in interesov, pač pa tudi zato, ker morajo v prihodnje sindikati, ne glede na strankarsko sestavo parlamenta in tudi ne glede na različne sindikate in njihove zveze, v interesu svojega članstva, ostreje nastopati in z vsemi sredstvi zagotoviti, da delavci ne bodo več prišli v tako kruto brezizhoden položaj, v kakršnem so mnogi danes.

Svobodni sindikati Slovenije, ki bodo »nastali« na aprilskem kongresu v Cankarjevem domu, prihajajo na kongres z dobršno bero pozitivnih premikov v minulem obdobju in izbojevanih bitk za delavce v podjetjih in parlamentu, kakor tudi s hibami, med katerimi sta prav gotovo neodločnost in prešibka notranja povezanost. Programski dokument, pripravljen za prvi kongres Svobodnih sindikatov Slovenije, in še posebej temeljne naloge za prihodnja štiri leta, bosta prav gotovo sprejeta. Če kdaj po vojni, potlej sta zdaj to prvi pravi sindikalni listini, konkretni in jasni, delavski, bi lahko rekli. Vodstva svobodnih sindikatov prevzemajo nase veliko odgovornost, pred članstvom in tudi zgodovino, za uveljavitev delavskih pravic in interesov v prihodnjem neprijaznem, da ne rečemo tržno krutem času, ko besedovanje ne bo več štelu, temveč bodo kaj veljali le dejanja in rezultati, torej razmere za človeka dostojno in svobodno življenje.

Kongres bo dal mandat tistim, za katere bodo delegati sodili, da so sposobni in zmožni zapisano udejaniti. Ti pa bodo kot prvi prevzeli odgovornost za (ne)udejanjenje kongresnih sklepov, kajti mandata za »preživetje« sindikalnih funkcionarjev v naslednjih štirih letih nima nihče. Marjan Horvat

Pred zaključkom redakcije

BORIH PETNAJST Odstotkov

Po dolgem času se je vendarle nakaj zgodilo. Slovenska vlada je podaljšala rok vplačila prispevkov po izplačilu osebnih dohodkov s treh dni na šest (neverjetno, kako dobrosrčna je) in predlagala zmanjšanje stopnje prispevkov iz bruto osebnih dohodkov za 15 odstotkov, kar naj ne bi, po zagotovilih vlade, prizadelo programov družbenih dejavnosti. Skupščina je sklenila, da mora vlada morebitne likvidnostne presežke tudi v prihodnje uravnati z odložitvijo plačil prispevkov iz dobička. Druge družbenopolitične skupnosti in skupščine SPIZ naj bi pri razbremenjevanju gospodarstva ravnale skladno z ukrepi na ravni republike, vendar selektivno glede na svoje potrebe in možnosti.

40x
PK 50

1. ŽREBANJE 22. 4.

33x
ALFA ROMEO 33 Nuova

KONČNO ŽREBANJE 13. 5. 90

7 milijonov din

35.000 x 200 din

Pišli otroški dodatki

Cene življenjskih potrebščin v zadnjih mesecih nenehno naraščajo. Po statističnih podatkih je v naši republici dosegla rast življenjskih stroškov decembra 58,2 odstotka, januarja 41,8, februarja pa 9,3 odstotka. Osebnih dohodkov pa, žal, ne dohitevajo takšnega vzpenjanja cen. Tako je prišlo v zadnjih mesecih do občutnejšega padca realnih osebnih dohodkov. Decembra so se realni osebni dohodki v primerjavi z novembrom znižali kar za 22 odstotkov, občuten padec napovedujejo tudi za zadnja dva meseca.

Zato so toliko bolj razveseljivi podatki, da bodo otroški dodatki od aprila višji za 30 odstotkov. Najvišji znesek bo tako znašal 575,50 dinarja, kar pa je še zmeraj malo, če ga primerjamo s cenami v vrtcih. Po podatkih republiškega komiteja za zdravstvo in socialno varstvo bodo denarni deleži staršev za otroke v vrtcih tudi aprila takšni kot so bili na začetku leta. Ti zneski so namreč v družinskem proračunu zelo visoki. Ob dohodku 950 dinarjev na družinskega člana plača družina za otroka v vrtcu 332,5 dinarja. Povprečni prispevek staršev je bil januarja okoli 500 dinarjev.

V Sloveniji obiskuje vrtce 17 odstotkov otrok, katerih starši plačajo polno oskrbnino, ki znaša okrog 8000 dinarjev, nad polovico oskrbnih stroškov pa plačajo starši za 45,5 odstotka otrok v vrtcih. Le za kakšno tretjino otrok plačajo starši manj kot polovico oskrbnine. Komaj 1,7 odstotka otrok v vrtcih pa je oproščenih plačila oskrbnih stroškov. To pa tudi pomeni, da pri veliki večini otrok v vrtcih tudi s tako povečanimi otroškimi dodatki ne bo moč kriti niti oskrbnih stroškov, kaj šele drugih življenjskih stroškov, ki jih otrok potrebuje vsak dan.

M. F.

Andrej Cimerman, zadnji revolucionar iz Šiške. (Na desni)

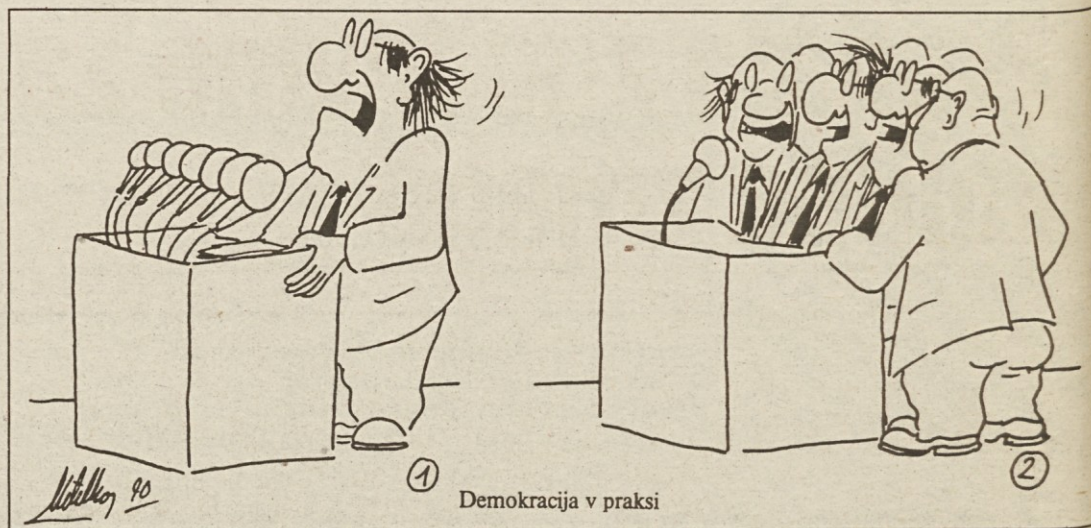

Pubeci, nea mi nea pravte, to mora iti... (Lado Brolih, ki najbolj maha.)

Danes in nikoli več: »Pa smo jih našli na levi nogi, Bulčeve in Šinigojeve...« (Po sprejemu amandmajev sindikata v skupščinskem predverju.)

Slike: Sašo Bernardi

Sindikati novinarjev in svobodni sindikati

V 3. številki Sindikalnega poročevalca (16. 3. 1990) sta bili na seznamu možnih kandidatov za vodstvo slovenskih sindikatov objavljeni tudi imeni Venčeslava Japlja, predsednika Sindikata novinarjev Slovenije, in Staneta Trbovca, predsednika novinarskega sindikata Dela. Prvi ni dal svojega pristanka na možno kandidaturu, drugi pa se je z njo strinjal pogojno, v primeru, da bi se SNS vključil v Svobodne sindikate Slovenije. Ker je skupščina SNS sklenila, da se bo o morebitnem povezovanju z drugimi sindikati odločala po kongresu SSS, pomeni objava teh dveh imen na listi SSS dezinformacija in v izvršnem odboru SNS ugibamo, ali se za tem ne skriva še kaj drugega kot nenameren spodrseljaj.

SNS je samostojna organizacija, povezuje pa se s tistimi sindikalnimi in stanovskimi organizacijami, s katerimi laže uresničuje interese svojih članov. Razprava o tem, ali se bomo povezovali oziroma sodelovali s Svobodnimi sindikati Slovenije, nas torej še čaka, preskakovanje dogovorjenih postopkov pa utegne prinesiti nasprotno učinke.

Venčeslav Japelj, predsednik SNS

Nekateri odhajajo, drugi praznujejo

Med mnogimi prazniki, ki jih tako radi praznujemo po vsej širni domovini, je zadnje dni največjo pozornost pritegnil 28. marec, ko Srbija praznuje svojo državnost. Seveda je bila ta pozornost na Kosovu različna, saj so Srbi in Črnoгорci praznovali v svojem slogu, Albanci pa nemo opazovali iz svojih domov.

Priština, Prizren, Podujevo in Uroševac so tega dne samevali, na Kosovem polju pa je potekal enonacionalni zbor (nekaterim je pač to dovoljeno!) v prav veseljem razpoloženju. Položili so namreč temeljna kamna za novo tovarno železniške opreme in za novo stanovanjsko naselje, ki pa bo izključno namenjeno tistim, ki naj bi Kosovo »rešili« propada. Stanko Radmilović, predsednik srbske vlade, je v slogu svojega predsednika (srbskega, da ne bo pomote!) napovedal konec albanskega nacionalizma in separatizma ter razcvet kosovskega gospodarstva. Zato bo Srbija kmalu začela energično ukrepati za doseg te ciljev. Hkrati pa je že vnaprej obsodil albanske separatiste, čeprav jih kmalu, kot je sam dejal, ne bo več na Kosovu, kot krivce za morebi-

ten neuspešen konec teh »odrešilnih« srbskih potez.

Polaganje venca na grob neznanega junaka na Avali v čast srbske državnosti pa je pokazalo, da nekateri mislijo resno. Slobodan Milošević je namreč ob tem dogodku tudi pregledal častno četo JLA in s tem še isti dan začel izpolnjevati svojo obljubo, da bo Srbija svojo prihodnost vzela trdno v svoje roke. To je seveda naletičilo na burne odmeve v Sloveniji in celo Milan Kučan je že obljubil, da bo to novi razlog za še eno razpravo v jugoslovanski skupščini.

R. P.

Ali bo vlada pravočasno pogasila požar

Nenehno slabšanje socialnega položaja v Jugoslaviji, na kar sindikat že vseskozi opozarja, je končno prebudilo zvezno vlado. Iz svojih trezorjev bo namreč namenila za socialno varstvo 600 milijonov dinarjev. S tem naj bi pomirila morebitni socialni nemir, ki bi, če bi izbruhnil na dan, zagotovo zavrnil ali pa celo onemogočil začrtano gospodarsko reformo.

Zvezni sekretar za delo, zdravstvo in socialno politiko Radiša Gačić je na tiskovni konferenci pojasnil razdelitev teh sredstev. Tako so vnaprej dobile Makedonija 18 milijonov, Bosna in Hercegovina 17, Kosovo 16,3, Srbija 16, Črna gora 6 milijonov in Vojvodina 3,2 milijona dinarjev. Slovenija in Hrvaška te akontacije nista dobili preprosto zato, kot je dejal Radiša Gačić, ker tudi nista vložili zahtevka.

Kljub temu bosta deležni denarne podpore pri dokončni razdelitvi sredstev za prvo trimesečje.

Vlada pripravlja denarno injekcijo tudi za zaposlovanje delavcev, ki bodo ostali brez službe zaradi prenove gospodarstva. Tako imenovanim tehnološkim presežkom naj bi z novimi programi omogočili poiskati novo zaposlitev. V ta namen je vlada že namenila 1,2 milijarde dinarjev, ki naj bi jih dobila podjetja, republike in pokrajini. Pri tem pa bo vlada zelo previdna, ker gre v bistvu za nepovratno pomoč iz zveznega proračuna, zato se bo odločala o dodelitvi teh sredstev le na podlagi konkretnih programov.

Radiša Gačić je med drugim tudi omenil, da bo s sklenitvijo splošnih kolektivnih pogodb, ki naj bi jih sprejeli junija, mogoče začeti postopek za odpravo zakona o omejitvi osebnih dohodkov.

R. P.

Sindikalna lista

Povprečni OD v gospodarstvu SRS v obdobju: november 1989 – januar 1990 3558.00
Povprečni OD v gospodarstvu SFRJ v obdobju: november 1989 – januar 1990 2531.00

I. PRAVICE IZ DELA IN GOSPODARJENJA

- Najnižji osebni dohodek 3685.00 din za februar
- Najnižji zajamčeni osebni dohodek 1600.00* din 1. 2. 90
- Pogoji za delo:
  - izmensko delo 10% mesečne akontacije osebnega dohodka delavca za živo delo
  - nočno delo 30% mesečne akontacije osebnega dohodka delavca za živo delo
  - delo v nedeljo 50% mesečne akontacije osebnega dohodka delavca za živo delo
  - delo na dan zveznih in republiških praznikov 50% mesečne akontacije osebnega dohodka delavca za živo delo
  - deljen delovni čas prekinitev za več kot eno uro 284.60 din
prekinitev za več kot dve uri 569.30 din
- Nadurno delo 50% mesečne akontacije osebnega dohodka delavca za živo delo
- Osebnih dohodki pripravnikov 70% OD za naloge, za katere se pripravnik usposablja in dosega predviden rezultat (OD pripravnika ne sme biti nižji od zajamčenega OD)
- Faktor delovne dobe 0,5% od akontacije OD za živo delo za vsako izpolnjeno leto delovne dobe

II. NADOMESTILA OSEBNIH DOHODKOV

- Nadomestilo za letni dopust in državne praznike mesečna akontacija osebnega dohodka delavca za živo delo
- Druga nadomestila:
  - usposabljanje in izobraževanje po programu OZD
  - delo v mladinskih brigadah
  - krvodajalske akcije
  - opravljanje samoupravnih in družbenopolitičnih nalog, zastoji v delovnem procesu (čakanje v delo zaradi izpada energije, pomanjkanja surovin)
  - izpad delovnih ur zaradi stavke, ko se ure ne nadomestijo
  - druge oblike odsotnosti z dela v skladu s samoupravnimi splošnimi akti

III. PREJEMKI SKUPNE PORABE

- Regres za letni dopust (oblikovanje mase) 2134.80 din
- Jubilejne nagrade
  - za 10 let 1779.00 din
  - za 20 let 2668.50 din
  - za 30 let 3558.00 din
- Nagrade ob starostni ali delovni upokojitvi 10674.00 din
- Solidarnostne pomoči (vselej na predlog OOOZS) 3558.00 din
  - pomoč družini umrlega delavca
  - pomoč delavcu v primeru elementarne nesreče
- Odpornina delavcu, ki zaradi zmanjšane obsega dela ali prenehanja poslovanja organizacije, preneha delovno razmerje 21348.00 din

IV. MATERIALNI STROŠKI V ZVEZI Z DELOM IN OPRAVLJANJEM DELA

- Regres za prehrano med delom 711.60 din
- Nagrade za uspešno opravljeno proizvodno delo oz. delovno prakso
  - učenci
    1. letnik 355.80 din
    2. letnik 427.00 din
    3. letnik 533.70 din
    4. letnik 604.90 din
  - študenti
    1. in 2. letnik 2134.80 din
    3. in 4. letnik 2846.40 din
- Dnevnice za službena potovanja v državi
  - cela dnevnicca, nad 12 ur 202.50 din
  - polovična dnevnicca, od 8 do 12 ur 103.30 din
  - mini dnevnicca, nad 6 ur, če se potovanje začne dve uri pred začetkom delovnega časa ali konča dve uri po njem 74.90 din
- Stroški prenočnine predložen račun, razen za hotel luksuzne kategorije
  - prenočnica v luksuznem hotelu 177.20 din
  - prenočitev brez računa 75.90 din
- Terenski dodatek (nastanitev, prehrana za delo na terenu) 151.90 din
- Kilometrina 2.00 din
- Prevoz na delo cena javnega prevoza 2490.60 din
- Ločeno življenje

V. PRAVICE ČLANA ZSS

- (kategorije, ki se ne uresničujejo v samoupravnih splošnih aktih in so za informacijo članom ZSS)
- pravica do brezplačne pravne pomoči in varstva;
  - pravica do sindikalne pomoči v primeru večje nesreče člana ZSS ali njegove družine, v primeru bolezni oziroma ko za pomoč zaprosi;
  - da zahteva pomoč organizacij in organov sindikata, kadar so kršene njegove samoupravne, človečanske in državljske pravice;
  - da dobi varstvo sindikata pri uveljavljanju pravice do dela in pravice iz dela.

* Kljub napovedi, da se bo določil najnižji zajamčeni osebni dohodek, žal, ugotavljamo, da še ni dokončno oblikovan. Predsedstvo RS ZSS je dalo konkreten predlog za 2.000 dinarjev. Pri tem znesku vztrajamo in zahtevamo čimprej njegovo določitev in objavo.

Prodaja zgodovine za volilno zmago

Dočakali smo strankarski pluralizem. Dokler nismo imeli strank (z izjemo monopolne partije in njenih družbenopolitičnih izpostav, če rečemo grobo), se je zdelo, da bi večstrankarstvo našo lepo deželo čez noč rešilo iz krempeljev neznanske krize. Stranke sedaj imamo, deželi pa se godi vedno huje.

Ko preštevam stranke, njihove shode, štabe, plakate, medijske nastope, knjige prvakov, tiskanje in potiskovanje pamfletov itd., ko to množim s spretnimi zaslužkarji, ki uspešno prodajajo svoje »celestne podobe«, časopisne in drugačne medijske reklame, z nepreglednimi sezname aktivistov in njihovih sestankov in operativnih načrtov, prihajam samo do dveh možnih sklepov: trdoživost našega gospodarstva je neizmerna in se nam ni ničesar bati – ali pa – volitve in parlamentarna demokracija (ki bo najbrž kmalu skuhalo nove splošne volitve) bosta zavlekli našo gospodarsko konsolidacijo še za kakšno leto.

V tej točki so – sicer tako težko pričakovane – pluralistične volitve protislovne. Stranke nam prinašajo polno obljub o daljnih ciljih in dosežkih, predvsem pa zelo neposredna in velikanska bremena, ki padajo na ramena izmozganega gospodarstva, prek njega pa naravnost na obubožanega državljanja. Volilna zapravljivost je čezmerna. Daleč presega razumno mero naših gmotnih možnosti. (Pri tem vselej pomislim samo na gore plakatov posamičnih strank!). Sprašujem se, kako to uspeva, kljub agoničnim krikom gospodarstva.

Po moje samo zaradi silovitega razočaranja nad dosedanjim razvojem in razmerami ter temu primerno velikega in naivnega upanja, da se bo z volitvami vse odločno obrnilo na bolje. Gre torej za svojevrstno »demokracično zlorabo« razočaranja volilcev.

Na drugi strani imamo opraviti z neverjetno podobnostjo vseh strankarskih programov. V teh programih so zvečine dobre stvari – in zvečine tudi vse najpomembnejše. Končno vsi (tudi vse stranke!) vemo, kaj nas najbolj žuli in kaj potrebujemo. Lahko bi celo rekli, da smo imeli veliko dobrih stvari v svojih (razvojnih) programih tudi v prejšnjih časih. Problem pa je bil pri izpolnjevanju programov. Bržčas bo podobno tudi poslej. Torej utegne biti vse skupaj odvisno predvsem od ljudi, ki pa ne bodo več mislili po enakem kalupu, ki so ga po pravilu proizvajali redki državopolitični prvaki; ti so s svojo veličino (?) in avtoriteto dejansko zatrli demokracijo. V bistvu bo po novem dragocena predvsem strankarska konkurenca, se pravi budno in ljubosumno (tudi škodoželjno) gledanje pod prste svojim tekmečem. No, tudi to bo lahko drago, če bomo imeli maratonske seje, ki ne bodo mogle privedi do sklepov, ter pogoste krize vlad in predčasne volitve...

Programi so torej podobni. Ljudje (novi »kadri«) pa v glavnem še nepreizkušeni. Vsekakor še niso preizkušeni v pluralističnih razmerah. Kandidati novih strank imajo z oblastjo najbrž malo izkušenj. Kandidati bivših »strank« pa se tudi še niso mo-

gli izkazati v novih okoliščinah. V starih razmerah se marsikateri ni ravno ovenčal s slavo. A mogoče bodo v novih razmerah prav uspešni?

Ker torej programi in kandidati niso zadostna podlaga za prepričljivo razlikovanje strank in zanesljivo opredeljevanje volilcev, se pojavljajo v igri dodatni »diferencialni« kriteriji. V tej zvezi bi v ospredje postavil predvsem dva: **odnos do zgodovine in odnos do Jugoslavije.**

O odnosu do Jugoslavije samo nekaj besed. Za izjemno težak položaj današnje Slovenije je po mojem prepričanju kriva Jugoslavija. Res je, da je Slovenija po prvi in drugi vojni Jugoslavijo v glavnem-prostovoljno izbrala. Mislim, da zato, ker je verjela, da ji bo v Jugoslaviji bolje. Toda obakrat je bila opeharjena. Po prvi vojni zaradi srbske hegemonije v državi (in vseh njenih posledic), ki je dejansko le izpodrinila srbsko hegemonijo. (No, jasno je, da se Srbija danes za to na nek način bridko maščuje vsej državi!)

Tako imenovane uradne stranke v Sloveniji so danes v odnosu do Jugoslavije (in s tem do njenih negativnih posledic za Slovenijo) bolj spravljive, saj so njihove predhodnice – vsaka po svoje – bile so udeležene v že omejenih partijsko-ideološki hegemoniji. Hkrati so kot »vladajoče« bolj odgovorne za morebitne ostre posledice radikalne distance Slovenije do Jugoslavije. Opozicijske stranke so v tem pogledu neprimerno manj obremenjene. Zavedajo se, da je odnos do Jugoslavije boleča točka za slovenskega volilca. Zato ga na tej točki lahko bolj pomagamo mamijo. Obenem s tem toležejo konkurenčne uradne stranke, ki delujejo obotavljivo – ali vsaj previdneje. Uporabljajo pač geslo, da bomo imeli toliko samostojnosti, kolikor si je bomo upali vzeti. Ker pa nimamo po Jugoslaviji opraviti le z razumnimi partnerji, lahko tako postanemo (začasno) še manj samostojni. Vendar mislim, da Slovenci ne moremo imeti raje Jugoslavije kot sebe!

Druga opazna ločnica med opozicijskimi in uradnimi strankami je odnos do preteklosti. Vse (tri) uradne stranke so svoj odnos do preteklosti (posebej do napak v času revolucionarne diktature in njenih recidivov) vsaj na generalni ravni že povsem jasno izrazile. Obsodile in zavrgle so diktaturo proletariata ter surove spremeljajoče ukrepe, opustile in zavrnile nestrpnosti ateizem, pokopale načela in prakso demokratičnega centralizma kot nasilno uzdo, ki jo je revolucionarna partija nadela vsej družbi, priznale in obsodile storjene napake in krivice (ter nekatere deloma že popravile) in zagrizle celo v kislno jabolko sprave.

Toda večini opozicijskih strank to ni dovolj. Ker hočejo gotovo zmago, morajo tekmece v celoti kompromitirati. Tekmeci so danes veliko »užitnejši« kot prej. Torej jih je treba dotolči zlasti v preteklosti. Zagovarjajo spravo, kar je kot nekakšna odrešujoča osvoboditev izpod sovražne in temačne preteklosti ter zasuk k boljši prihodnosti povsem umestno. V resnici pa to ne zadošča. Zato ob ihta-

vem klicanju k spravi odpirajo stare gnojne rane, pri tem uporabljajo dejanske in napihnjene ali celo skonstruirane dogodke, krivice in podobno.

Da bi bila njihova zmaga nad partijo dokončna in popolna, jo skušajo v celoti diskreditirati za vsa leta nazaj. Zavoljo tega pridejo do sklepa, da je tudi vsa osvobodilna vojna z OF vred ena sama zgrešena in krvava za-

deva, da je NOB v bistvu vprašanje odnosa do boljše vizma in ne do okupatorja ter da so bili belogardisti in domobranci (červano Hitlerjevi zaprisežniki) le nedolžni varuhi narodovega blagra in žrtve krvavega komunističnega masakra.

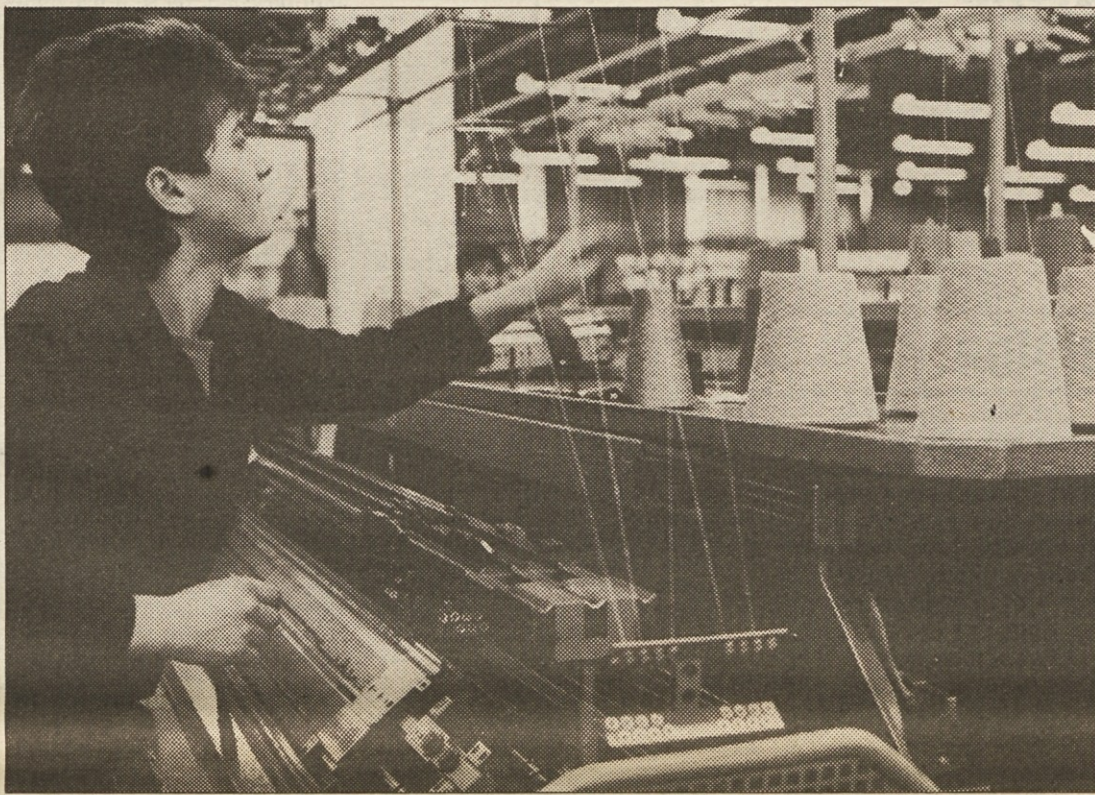
Ne da ne vidijo, temveč nočejo videti moralne in humane dimenzije osvobodilnega boja Slovencev, ker jim pač to ne gre v račun. Res da v NOB mrgoli napak, a bil je velik – in v njem (ter v OF) je v marsičem velika tudi partija. Tega pa ni moč priznati. Premalo jim je, če ugotovimo, da je partija glavne grehe storila po vojni, ko je nasilno in brezobzirno izvajala revolucijo in se pri tem mnogočem ravnala po izrojenih stalinskih receptih – tudi dolgo dobo po sporu s Stalinom.

Po tej poti seveda za volilno

zmago razprodajajo NOB. Jutri bodo, če bo treba, tudi druga obdobja zgodovine; verjetno celo težke predvojne sindikalne boje, njihove organizatorje in udeležence. Zato se mi močno dozdeva, da pripravljajo novo zgodovinsko štetje, ki naj se začne z njimi.

Vendar je treba glasno povedati, da strank in politike, ki razprodajajo narodovo zgodovino za volilno zmago (namesto, da bi jo dobile z dobrimi programi in ljudmi) ne maram več. Nekoč je tudi partija vse, kar je bilo pred njo, vrgla na smetišče in začnjala znova. Predrago nas je že stalo, da bi kar naprej začnjali znova. Še najmanj pa pristajamo na volilno razprodajo zgodovine, v kateri smo utemeljeni kot suveren in državotvoren narod.

MARTIN IVANIČ

Razbremenjevanje gospodarstva

Zdaj je, kar je

Delegati slovenske skupščine se že nekaj dni zapored mučijo s posledicami tistega, kar je nesposobna in nestrokovna slovenska vlada »zamočila« že ob sprejemanju ukrepov Markovičeve gospodarske reforme. Ta vlada je namreč šele sedaj – po več kot dveh mesecih intenzivnega propadanja slovenskega gospodarstva – prišla v skupščino s predlogom zakona za 11-odstotno razbremenitev gospodarstva. Kaj nam to govori?

Najprej in predvsem tisto, kar smo že povedali. Slovenska vlada je vnovič prepričljivo pokazala, kako malo ve o vodenju gospodarske politike, pri čemer pa se je treba tudi takoj vprašati, kolikšno škodo je doslej povzročil slovenskemu gospodarstvu Sinigojev sestav. Koliko podjetij je že propadlo ali pa še bo samo zaradi te vlade, če glede tega ne navajamo še številnih drugih okoliščin? Delegati v skupščini si te dni niso zastavljali takšnih vprašanj.

Jože Stegne: Država razbremenuje, jemlje vsem, ki kakor koli bremenijo gospodarstvo, samo sebi ne jemlje nič. Sebi pusti vse!

Janez Bratkovič: Spoštujemo prizadevanja izvršnega sveta za znižanje obveznosti in razbremenitev gospodarstva, vada menim, da je to pesek v oči in da vlada strahotno zamuja.

Marjan Lenardič: Aleksander Bajt opozarja, da so ukrepi Markovičeve vlade sestavljeni nestrokovno in da je gospodarstvo danes ponovno tam, kjer je bilo konec leta 1989 ter da inflacije ne bomo zajezili še najmanj dve ali tri leta. Reforma naj bi propadla zaradi strokovno tehničnih razlogov. Pričakoval sem, da bo v uvodnem vladnem poročilu o tem kakšna beseda, pa ni bilo nič.

Danijel Pučko: Zahtevamo, da se z zakonom naloži vsem proračunom, da se znižajo njihove davčne in prispevne stopnje za 15 do 20 odstotkov. Od te skupščine pa terjamo, da ne da soglasja za noben zakon ali drug ukrep, ki bi pomenil novo, dodatno odlivnjo sredstev iz republike.

Razumljivo, ker bi v tem primeru morali govoriti tudi o sebi in lastni odgovornosti. Vsekakor pa ostaja na dlani, da je vlada tudi tokrat spala, ko ne bi smela spati. Namesto da bi ob sprejemanju paketa radikalnih Markovičevih ukrepov takoj vzela v roke svinčnik in papir in izračunala, kaj ti ukrepi v številkah pomenijo za Slovenijo, se je razen pripombe na previsok tečaj dinarja predala splošni evforiji. In, to je že treba povedati, kljub zelo resnemu opozorilu nekaterih slovenskih ekonomistov, da ta program pomeni dodatno in čez vse razumne meje veliko obremenitev slovenskega gospodarstva. Kot je za Sinigoja in njegove fante že v navadi, so začeli računati šele, ko je bilo že storjene ogromno škode in ko preti popolni kolaps gospodarstva.

In kaj zdaj? Zdaj je, kar je. Ker vlada seveda nima in nikoli ni imela dolgoročnih in strateških usmeritev gospodarskega razvoja Slovenije, ki bi imele plebiscitarno podporo Slovencev in ki bi jim zelo jasno govorile, kaj bodo razvijali, kam bodo vlagali sredstva ter kolikšno družbeno nadgradnjo oziroma kakšne družbene dejavnosti si lahko privoščijo, se delegati zdaj, razumljivo, zapletajo v vprašanja »strokovnih podlag« predlaganega zakona, amandmajev Gospodarske zbornice itd. S tem so zašli, kot duhovito pripominjajo novinarji, v razprave o jari kači in steklem polžu, kar še zlasti velja za ugotovitve, da je na eni strani »krava, ki smo jo molzli, shirala in da bo vsak čas poginila«, na drugi pa da pomeni dodatno odtegotvanje denarja za družbene dejavnosti, od zdravstva, šolstva pa do kulture, ki že zdaj živijo iz rok v usta, katastrofo.

Zdaj si pa pomagaj, če si moreš! In jasno je, da si ne moreš. Vsaj tako dolgo ne, dokler bomo imeli v vladi sedanje modrece in v skupščinskih klopeh sedanje delegate, ki očitno še niso prišli do spoznanja, da uvajanje tržnega gospodarstva ob nespremenjeni strukturi boljševisitične nadgradnje, v kateri so največje breme prav velikanski stroški za vojsko, lahko pomeni samo smrt za to gospodarstvo. Še sreča, da so pred vrati volitve, ki resda ne morejo prinesiti čudežnih rešitev, lahko pa z njimi vsaj začnejo.

Ivo Kuljaj

Delovna razmerja

Bal sem se zadnjega zasedanja slovenskega parlamenta, ko naj bi delegati sprejeli temeljni zakon, ki ureja delovna razmerja. Strah v zvezi z zakonom je imel zares prevelike oči. Pa vendar je bil upravičen, ker je doslej organizirana direktorska struktura (beri: Gospodarska zbornica Slovenije) ali pa slovenska vlada zmeraj zmogla tudi v tako imenovanem zboru združenega dela uveljaviti ukrepe in zakone, ki niso bili ravno pisani v korist delavcev.

»Presvetlitev«, pa ne božja, ampak upam da realno življenjska, je tokrat očitno zadela v srce ljudi, delegate delavcev v zboru združenega dela – pustimo ob strani, koliko so bili doslej njihovi dejanski zagovorniki – kajti končno lahko rečemo, da so sprejeli vsaj minimalne pogoje v delovnopравни zakonodaji, ki omogočajo, da delavec vendarle ne bo hlapec rdečim, belim ali črnim buržujem, ki so se po črki zakona proglasili za varuhe podjetniških interesov in družbenega premoženja.

Sindikat je s svojimi amandmaji (zahteve so objavljene na 4. strani) povsem uspel. »Končno«, mi je dejal nekdo iz vladne strukture. Zapisane so obveznosti in pravice sindikalnih poverjenikov, njihova varnost in nenazadnje je sindikatom uspelo v zakonu zapisati, da ima delavec, ki je z dnevno uveljavitve tega zakona v delovnem razmerju, status razmerja za nedoločen čas in se mu s pogodbo o zaposlitvi le-tega ne more spremeniti v za določen čas. Delavcu ob uveljavitvi tega zakona se ne more zgoditi, da bi bil, denimo, prerazporejen na osnovi pogodbe o zaposlitvi na kakšno drugo delovno mesto.

Da ne more o vsem, niti o presežkih delavcev niti o njihovi sposobnosti za izpolnjevanje delovnih nalog in rezultatih dela odločati kar direktor ali od njega pooblaščen osebja, je prav tako jasno, saj so za to pristojni organi upravljanja. Delavec lahko zahteva ob sklenitvi delovne pogodbe presojo zakonitosti in njeno skladnost z zakonom, s kolektivno pogodbo in s splošnim aktom podjetja pred za to pristojnim sodiščem, v za to predpisanem roku. Če delavec ne podpiše delovne pogodbe v 30 dneh od dneva predložitve pogodbe, mu delovno razmerje ne preneha kar avtomatično po nalogu poslovojnega organa. Med tistimi člani, ki so bili najbolj problematični z vidika delavčeve svobode in njegovih pravic, velja poudariti, da poslovodni organ ne sme v celoti prenesti pooblastil za odločanje na delavca s posebnimi pooblastili, temveč le za določena vprašanja, in še to skladno s kolektivno pogodbo. Morda je bila najbolj zanimiva razprava o členu zakona, ki govori o zaposlovanju in statusu nezaposlenih. Gospodarska zbornica je predlagala, naj se omogoči delovno razmerje za določen čas in general. Na zahtevo sindikatov, pa tudi vlada je tako razmišljala, da takšen predlog ni zrel, bi se lahko kaj hitro zgodilo, da bi »uzakonili« zaposlovanje brezposelnih samo za določen čas. Mimogrede – različice zaposlovanje za določen čas – vendar ne nasploh – so v zakonu urejene.

Zbornični predlog, da presodi o prenehanju delovnega razmerja delavcu, če nima ustreznega znanja in ne dosega pričakovanih rezultatov – kar direktor oziroma od njega pooblaščen osebja – prav tako ni dobil podpore. Za to je pristojen organ upravljanja, kar bo bržkone treba še dodatno opredeliti v kolektivni pogodbi. Nekaj podobnega velja tudi za ugotavljanje in odločanje o presežkih delavcev, kjer so upoštevane sindikalne zahteve.

Ta čas, ko pišemo ta zapis, skupščinsko zasedanje še ni končano. In če smo zapisali, da je sindikat zmagal, potlej to velja, vendar je sindikat izgubil samo s tremi glasovi v parlamentu, ko so glasovali o štirideseturnem tedniku. Resnici na ljubo je treba priznati, da to ni ravno katastrofa, kajti slej ko prej bodo vsi drugače misleči spoznali, da sta tisti dve uri ponedeljka, srede ali katerega koli dneva, zapravljen čas. To pogosto velja tudi za delovne sobote.

Marjan Horvat

na kratko

Za Svet jih je pač dovolj...

Na skupščini občinske sindikalne organizacije Nova Gorica niso imeli bistvenih pripomb na programski dokument Svobodnih sindikatov Slovenije. So pa ugotavljali, da se spremembe odvijajo le na republiški ravni, »spodaj« med članstvom pa ne. Po poročilu Draga Seligerja sodeč je le sindikat goriške PTT opravil pogovore s posamezniki, ki so bili že prej seznanjeni s programom, in jih naravnost vprašal, če bi še naprej radi ostali člani sindikata. Večina od tega, več kot stočlanskega kolektiva, je bila »za«, 18 pa jih je bilo »proti«.

Na skupščini so izvolili tudi nov občinski svet, ki mu bo še naprej predsedoval Andrijan Devetak; hkrati pa so opozorili, da na volilnem seznamu za nov republiški svet ni njihovih dveh kandidatov, čeprav sta se strinjala s kandidaturom. Republiški svet pa kljub temu – bo...

Šolniki zadovolj(e)ni

Predsedniki sindikatov mariborskih osnovnih šol so premevali predloge mestnega izvršnega sveta za uresničitev zahtev sindikata, postavljenih ob napovedani stavki, pri čemer so ugotovili, da so bili »zadovoljni« med zadnjimi v Sloveniji. So pa »dobro« ocenili aktivnost sindikata njihove dejavnosti in odločitev skupščine o njegovi samostojnosti ter programske usmeritve in zamisli nadaljnega sodelovanja z ZSJ.

Zadovoljstvo narašča?

Ko odpove še telefon...

Seja občinskega sindikalnega sveta Ajdovščina je bila jedrnatna in kratka, so prejšnji teden poročale Primorske novice: jedrnat zato, ker so brez večjih pomislekov in težav izvolili Bojana Besednjaka iz Tekstine za svojega predstavnika oziroma delegata za bližnji kongres ZSS, kratka pa predvsem zavoljo tega, ker se ni zbralo toliko članov, da bi smeli govoriti o sklepčnosti. Tako se je ponovila navada, ki postaja v Ajdovščini že tradicija, namreč da je treba sklepčnost sej zagotavljati s telefonskimi pozivi in s cukanjem za rokav. Tokrat pa nista bili uspešni niti ti dve metodi, pa tudi vrsta pomembnih odločitev ne, ki naj bi jih sprejeli na seji. »Nesklepčnost in mlačnost sta v tem občinskem svetu prisotni že dalj časa – nekateri člani so se odselili, drugi že lep čas ne kažejo pripravljenosti za sodelovanje,« je v dnevne informacije RS ZSS poročal Drago Seliger, ki je tudi predlagal, naj se na ponovljeni seji navzoči okličejo začasni občinski svet.

Cukanje za rokav v Ajdovščini že dolgo ne pomaga, odslej pa še telefoni ne več. Očitno si bo treba izmisliti nekaj novega...

Povpraševanje po pravnikih narašča

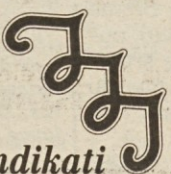
Na seji predsedstva občinskega sveta ZS Koper so obravnavali poročilo o delu službe pravne pomoči (SPP) pri kraško-obalnem svetu. Ugotovili so, da bo nova vloga sindikata zahtevala večji obseg dela SPP in da bo treba – poleg zastopanja posameznikov – njeno dejavnost razširiti na področje kolektivnih pogodb in aktivnega sodelovanja pri nastajanju zakonodaje, ki opušča varstvo delavcev. Republiškem svetu ZSS predlagajo, naj pri pripravi pravilnika o financiranju in finančno-materialnem poslovanju ZSS upošteva, da je celovita pravna služba organizirana le v nekaterih občinah, česar se mora zavedati pri določanju delitvenih razmerij. Od RS se zahtevajo, naj v poročilu o delovanju svoje SPP navede tudi »koristnike« uslug po kraju zaposlitve.

Delovanje svoje SPP so obravnavali tudi na seji občinskega sveta ZS Grosuplje. Ugotovili so, da je glede na možnosti dobro organizirana, da pa bo treba z novo organiziranostjo sindikatka zagotoviti stalno pomoč (doslej dvakrat na teden). Za to pa bodo morali zaposliti strokovnega delavca. Študij prava se bo marsikomu še obrestoval...

So pa tudi pošteni direktorji...

V Labodovi tovarni Libna v Krškem že nekaj časa vlada naelektreno ozračje. Lani so delavke zahtevale še enkrat višjo plačo, kot so jo dobivale, letos so se pritoževale zaradi (pre)visokih prispevnih stopenj, direktor Edo Komočar pa se je pred 15. marcem znašel v škripcih, ker ni imel od kod vzeti denar za plače. No, zadnje ga je le izvrtil, poročal Dolenjski list. Tekstilke v Libni zaslužijo povprečno po 2.796 dinarjev, kar je tudi po direktorjevem mnenju premalo, zato bo 15. aprila na čelu svojih delavk, če bo do napovedane vseslovenske stavke res prišlo.

Pa naj še kdo reče, da so vsi direktorji proti delavcem...!

Svobodni Sindikati Slovenije

Predsedstvo RS ZSS o generalni kolektivni pogodbi

Kje je sprejemljivo ravnatežje

Jože Stegne je predsedstvo seznanil z rezultati dosedanjih pogajanj o vsebini generalne kolektivne pogodbe z Gospodarsko zbornico Slovenije. Najpomembnejše je, da ne pristajata na partnerstvo (podpis pogodbe) za delavce družbenih dejavnosti, ker te dejavnosti niso na njenem delovnem področju. Tarifni del kolektivne pogodbe naj ne bi veljal tri leta, temveč le eno leto. Največji problem so sankcije za kršenje kolektivne pogodbe; kazni v bistvu niso možne, sindikatu pa po Stegnetovem mnenju ostajajo na voljo vse oblike političnega boja, vključno s stavko.

Tudi pravila igre pri sklepanju in razdiranju kolektivne pogodbe še niso dovolj dobro napisana. Sprememba je v tem, da v primeru nesoglasja ne bo razsojal izvršni svet, temveč se bosta morala sindikat in zbornica sporazumeti in dobiti za predsednika komisije nekoga iz vrst uglednih strokovnjakov. V kolektivni pogodbi je še veliko nerazčiščenih vprašanj, več je takih, ki so povezana z zakonom o delovnih razmerjih. O njih je govoril tako Stegne kot drugi člani predsedstva in ob razpravljanju se nam je ponovno zdelo, da se bodo številni sindikalisti še dolgo učili abecede kolektivnega pogajanja. Gre za vprašanja objave delovnih mest, izbire kandidatov za sklenitev delovnega razmerja, delovnega razmerja za določen čas, ugotavljanja znanja in zmožnosti za opravljanje del oziroma postopek za prenehanje dela, delovnega tednika, meril za nočno delo žensk, za letni dopust, varstvo pri delu, beneficirano delovno dobo, odškodnino za nezakonite odločitve o prenehanju dela, presežke delavcev in pogoje za delo sindikata, plačilni dan, prehrano med delom, najnižjo plačo, pripravništvo in še bi lahko naštevali.

Ker bo generalna kolektivna

pogodba kmalu podpisana (takšen je nedvomni interes sindikata), bralce seznanjamo le z novimi sindikalnimi dogovori o vsebini generalne kolektivne pogodbe, od nasprotnih stranke pa je odvisno, ali bo tako zapisano tudi v kolektivni pogodbi.

Več razpravljalcev je bolj kot na sindikalne zahteve opozarjalo na to, da zbornica ne more sprejeti visokih zahtev. Našemu poročevalcu se je zato že med sejo utrnila misel, da bi moralo republiško sindikalno vodstvo članstvu povedati tudi vsebino svojih najvišjih zahtev in vzroke oziroma utemeljitve, zakaj le-te niso našle potrditev v generalni kolektivni pogodbi. Hkrati s tem pa bi moralo republiško sindikalno vodstvo tudi povedati, da se o teh zahtevah in še višjih lahko pogajajo sindikalisti v dejavnostih ter v podjetjih.

Kljub temu, da že desetletje poznamo dvainštirideseturni delavnik, so še vedno vprašanja o tem, kako obračunavati dopust. Predsedstvo RS ZSS je menilo, naj se proste sobote ne štejejo v dopust, da torej naj ne bo različnih norm o dolžini dopusta delavcev, ki delajo tudi ob sobotah.

Vsak partner v kolektivni pogodbi ima obveznosti ter odgovornost za to, kar je podpisal. Prevladuje mnenje, da mora sindikat zagotavljati socialni mir (beri: preprečevati stavke), da bo to zbornica zahtevala. Razpravljalci so prišli do sklepa, da kljub možnim posameznim divjim stavkam, zanje ne bo odgovorna Zveza sindikatov Slovenije, ki je podpisnik generalne kolektivne pogodbe. Pravo vprašanje je le, ali bodo plače zagotavljale dostojno življenje za delavce, to pa bo ob minimalnih zahtevah, ki jih uveljavlja ZS, predmet pogajanj v panogah in v podjetjih.

Prenova delovnopravne zakonodaje

Varnejši napušč za brezposelne

Z novonastalimi družbenimi spremembami, med katere še zlasti spada uvajanje tržnosti v gospodarstvo in s tem povezano naraščanje brezposelnosti, se je pojavila tudi zahteva po prenovi delovnopravne zakonodaje. Le tako bi bili lahko kos vsem izzivom sodobnega časa. Tako se je te dni v republiški skupščini znašel na delegatskih klopeh predlog zakona o delovnih razmerjih. Na ta predlog je bilo še dodatnih 60 dopolnil, ki jih je bilo nato treba usklajevati.

Drugi, prav tako pomemben zakon s tega področja, ki pa ga za zdaj pravzaprav šele oblikujejo oziroma, kot je dejal Miran Kalcic s komiteja za delo, predstavlja nekakšno ogrodje za prihodnjo zakonodajo, pa je osnutek zakona o zaposlovanju, zavarovanju in drugih pravicah za čas brezposelnosti. Svoje predloge in dopolnila k obema zakonoma je posredovalo tudi predsedstvo republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije, z namenom, da bi jih v republiški skupščini upoštevali pri oblikovanju dokončnih besedil tovrstne zakonodaje.

Že blizu 50.000 brezposelnih

Število brezposelnih v naši republiki, ki se je svoje čase ponajša na visoko zaposlenostjo, zadnji čas skokovito narašča. Do takšnega naraščanja brezposelnosti prihaja zaradi upadanja zaposlenosti in majhnih možnosti za odpiranje novih delovnih mest. Že decembra 1989 se je število brezposelnih povzpelo na 34.000, januarja pa že na 36.000. Če k temu prištejemo še tiste, ki so se zadnja dva meseca zaradi številnih stečajev znašli na cesti, jih je ta čas prav verjetno že blizu 50.000.

Glede na to, da so delovne organizacije za letos napovedale naj-

nost reševanja več kot 26.000 presežnih delavcev, bo tudi za te treba poiskati možnosti za zaposlitev. Vse to seveda povečuje potrebo po učinkoviti ureditvi pravic in obveznosti v okviru zakonodaje, ki opredeljuje zaposlovanje, zavarovanje in druge pravice za čas brezposelnosti. Težišče vseh tovrstnih dejavnosti pa se mora prenesti na prekvalifikacijo že zaposlenih delavcev, torej, poenostavljeno rečeno, na preventivne in ne na kasnejše gasilske ukrepe.

Predsedstvo republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije je v svojih stališčih, zahtevah in predlogih v zvezi z osnutkom zakona o zaposlovanju, zavarovanju in pravicah za čas brezposelnosti zapisalo, da je treba dograditi predvsem vprašanja upravljanja s področjem zaposlovanja, ustvarjanje podlag za urejanje odnosov na trgu dela, zagotavljanje višje ravni gmotne in socialne varnosti v primeru brezposelnosti in predlagati ukrepe aktivne zaposlovalne politike oziroma takšne, ki pospešujejo zaposlovanje.

O drugem delu generalne kolektivne pogodbe, ki se nanaša na plače, je najprej govoril Brane Mišič. Zbornica se strinja, da je pregled poklicev po skupinah priloga kolektivne pogodbe. Zneski osebnih dohodkov po skupinah bodo objavljeni šele po končanih pogajanjih. V posebnem memorandumu bosta oba podpisnika opredelila tudi najnižjo ceno delovne sile, ki bo podlaga za določanje osnovnih plač za vse zaposlene.

Glavno vprašanje izvira iz sedanje sindikalne zahteve po 3685 din kot najnižji plači. Marko Černetič je povedal, da stavkajo tako delavci Bresta, kjer ta znaša le 1800 din, kot delavci Plane, ker dobijo le 3100 din. Predlagal je dogovor o tem, kolikšno je lahko zaostajanje plač in v katerem času bi ga morali odpraviti. To vprašanje je seveda širše, ker večina podjetij danes ne more upoštevati te sindikalne zahteve. Najnižji OD v sindikalni listi pa je bil enostranska odločitev sindikata, medtem ko se morata sindikat in zbornica sporazumeti o najnižji ceni delovne sile (ta je lahko enaka najnižji sindikalni zahtevi). Ciril Mezek je o tem menil, da sindikat ne sme delovati po logiki, da zbornica ne more pristati na zahtevo, v luči takšne razprave

mora poročevalec omeniti, da sindikat začena s 600 DEM, medtem ko zbornica pristaja le na 300 do 400 DEM, torej na minimalne standarde.

Tudi vprašanje udeležbe delavcev v dobičku še ni rešeno. To je manj pomembno, ker večina podjetij dobička sploh nima, iz načelnih razlogov pa bo sindikat vztrajal pri konkretni pravici delavcev do dobička, ki bo odisen tudi od lastninskih odnosov.

Več razpravljalcev je govorilo o možnosti, da delavci ne bodo mogli dobiti niti minimalnih plač, kot so določene z generalno kolektivno pogodbo. Menili so, da lahko delavci začasno pristojevoljno odstopijo del svojih pravic v zameno za obveznice podjetja, ki je v trenutnih težavah. Slišali pa smo, da so delavci ene izmed Iskrinih firm, ki gre v stečaj, pripravljeni delati za pol plače ali celo zastojni, pod pogojem, da zadržijo delo.

Člani predsedstva so sklenili, naj bi sindikat dajal soglasje k razvrščanju delavcev v skupine poklicev. To je seveda povezano z individualno pravico delavca, da dobi to, kar mu pripada po kolektivni pogodbi in kar bi moralo biti tudi iztočljivo.

Franček Kavčič

V ponedeljek, 26. marca, se je sestalo predsedstvo RS ZSS in v osrednji točki obravnavalo potek in rezultate pogajanj z gospodarsko zbornico o vsebini generalne kolektivne pogodbe. Člani predsedstva so obravnavali tudi zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti ter zakon o delovnih razmerjih. Predloge in zahteve glede obeh zakonov so posredovali skupščini republike Slovenije ter se dogovorili tudi o svojem nastopu v skupščinskih organih.

Člani predsedstva so poslušali tudi informacijo o poteku stavkovnih pogajanj v cerkniškem Brestu in o stavki na slovenskih železnicah.

Predsedstvo je poslalo predlog izvršnemu svetu skupščine Slovenije, naj se s prvim aprilom 1990 zajamčeni osebni dohodek poveča s sedanjih 1600 na 2000 dinarjev.

Predsedstvo je sklenilo, da bo 30. marca posvet s predsedniki republiških odborov sindikatov dejavnosti in predsedniki občinskih ter medobčinskih svetov, na katerem bodo govorili o generalni kolektivni pogodbi in o skupnih pripravah na prvi kongres Svobodnih sindikatov Slovenije.

Temeljna pomanjkljivost tega zakona je po mnenju predsedstva RS ZSS ta, da se osredotoča le na vprašanja zagotavljanja pravic v primeru brezposelnosti, pri tem pa ni razdelal dovolj močnih ukrepov zaposlovalne politike. Prav tako ni zadosti vključil drugih ukrepov za pospeševanje zaposlovanja, zlasti tako, da bi ohranili in povečali produktivna delovna mesta ter mehanizme za intervencije na trgu dela.

Primerna raven gmotnih pravic

Zakon bi moral odpreti možnosti, da bi iskalcem zaposlitve posredovale delo poleg javne službe tudi druge organizacije in delodajalci. Vendar pa morajo te storitve nuditi iskalcem zaposlitve brezplačno. Po mnenju predsedstva RS ZSS monopol zavoda za zaposlovanje sicer ni potreben, vendar pa je obvezno zagotoviti strokovnost in sodelovanje z zavodom.

Poglavitni namen tega zakona bi moral biti po mnenju predsed-

stva RS ZSS ta, da bi zagotovil ustrezno raven gmotnih pravic delavcev in njihovo socialno varnost v primeru brezposelnosti. Raven socialne varnosti mora biti določena tako visoko, da bo spodbujala uresničevanje aktivne zaposlovalne politike in druge ukrepe razvojne, ekonomske in davčne politike. S tem bi spodbujali odpiranje novih delovnih mest, hkrati pa tudi usmerjali brezposelne delavce k samozaposlovanju. To pa je seveda več kot raven eksistenčnega minimuma.

Zato predsedstvo RS ZSS vztraja, da se gmotne pravice delavcev iz zavarovanja v času brezposelnosti opredelijo na višji ravni takole:

Prvič, vključiti je treba iskalice prve zaposlitve, ki so končali vsaj srednjo šolo oziroma so si pridobili strokovno izobrazbo. Drugič, občutno je treba zmanjšati število primerov, ko zavarovanec ne more prejemati denarnega nadomestila – to naj bi veljalo le za primere, ko zavarovanec zavrne eno od ponujenih rešitev za zaposlitev. Tretjič, kot spodnjo mejo denarnega nadomestila je treba opredeliti 80 odstotkov tarifne postavke ustrezne kolektivne pogodbe, če je to za delavca ugodnejše. In četrtič, pravico do denarnega nadomestila je treba opredeliti v dvakratnem trajanju, kot je predlagano, oziroma omogočiti, da se prejemanje denarnega nadomestila podaljša, če v predvidenem roku delavcu niso ponudili zaposlitve.

Po mnenju predsedstva RS ZSS je tudi nesprejemljivo, da bi te zakonske določbe začele veljati šele z novim letom 1991. Na tem področju se namreč razmere v zadnjem času čedalje bolj zaostrejujejo, zato predsedstvo zahteva, naj bi zakon v celoti uveljavili že s 1. julijem tega leta.

Marija Frančeskin

Sindikalna dopolnila k predlogu zakona o delovnih razmerjih

1. Pogoje za delovanje sindikalnega poverjenika iz prvega odstavka 5. člena, vključno z višino nadomestila OD, določa kolektivna pogodba.

2. Delovni čas delavcev ne sme biti daljši od 40 ur v delovnem tednu (polni delovni čas).

3. S kolektivno pogodbo se določi največje število ur, ki jih lahko delavec opravi prek polnega delovnega časa v letu.

4. Kolektivno pogodbo za delavce, zaposlene v organizacijah družbenih dejavnosti, v organih družbenopolitičnih skupnosti in v političnih organizacijah, družbenih organizacijah in v drugih organizacijah in društvi, sklepata pristojni sindikat in pristojni organ družbenopolitične skupnosti oziroma pristojne organizacije, ali pa asociacija teh organizacij ali društev.

Branko Iskra, predsednik medobčinskega sveta ZS za Gorenjsko, je zaskrbljen

Ali Gorenjska tone kot Maribor

»Ali še poje tisto: Na Gorenjskem je fletno...?« za ogrevanje v pogovor vprašamo Branka Iskro, predsednika medobčinskega sveta Zveze sindikatov za Gorenjsko. »Načelno da,« odgovori v slogu znamenitega Radia Erevan, nato pa bolj zagrenjeno kot ne nadaljuje: »Vendar nam ni do petja. Likvidnostna situacija naših podjetij še nikoli ni bila tako na psu, kot je zdaj; število blokiranih žiro računov narašča iz dneva v dan – še zlasti v tako imenovanih velikih sistemih, kjer je zaposlena praktično vsa Gorenjska –, zato ne bom pretiraval, če rečem, da smo tik pred Mariborom...«

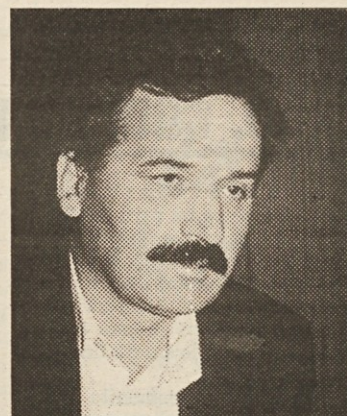
Postreže nam svežimi podatki, da imajo v vseh gorenjskih občinah (Kranj, Škofja Loka, Radovljica, Jesenice in Trzin) trenutno za 600 milijonov »markovičev« ali 90 milijonov zahodnonemških mark izgub in da poleg »znamenitih« Iskre Kibernetike ali Telemeka vsaj občasno zajadra v rdeče številke tudi tako ugledna tovara, kakršna je Elan. »Ljudje tega še ne vedo, ali se še ne zavedajo, vendar moram reči, da se nam slabo piše,« je Iskra zaskrbljeno nadaljeval. »Danes (torek, 27. t. m., op. a.) je blokiranih 28 de-

lovnih organizacij, nekatere med njimi že 59. dan. Kibernetika in še nekateri deli Iskre so pred stečajem, pogrežajo se Vatrostalna (Jesenice) in Sukno (Zapuže), Tekstilindusu (Kranj) pa zmanjkuje tudi tistega denarja, ki ga je dobil od prodaje stanovanj... Celotna blokada zaradi (ne)likvidnosti se ta čas vrti med 50 in 60 milijoni dinarjev. In da bi bile razmere še hujše, pada tudi proizvodnja: celotna produkcija je manjša za okoli 15 odstotkov v primerjavi z letom 1986(!), za nameček pa so slabe napovedi še za gradbeništvo in turizem, nenazadnje pa tudi za trgovino, saj kupna moč prebivalstva vztrajno pada.« Pohvalil se je lahko pravzaprav le s podatki, da se je izvoz gorenjskega gospodarstva na konvertibilna tržišča povečal za okoli 30 odstotkov v primerjavi z lanskim letom (klirinški je tak, kakršen je bil), vendar s pripombo, da pospešeno raste tudi uvoz. K sreči nekoliko počasneje, tako da ima Gorenjska še vedno – suficit.

»Nastopajoči tržni odnosi so omogočili nastanek novih podjetij, ki pa so bolj »papirnata« kot ne. Kako si drugače razlagati dejstvo, da se jih je pojavilo že skoraj 500 in da je

v njih zaposlenih komaj 100 ljudi!«, je nadaljeval Iskra. »Menim, da je med menežerskimi strukturami in vodstvi podjetij čedalje bolj prisotna zavest o nekakšni čistilni akciji, saj že skoraj vsi vidijo najhitrejši in najracionalnejši izhod iz kriznih razmer v zmanjševanju (pre)zaposlenosti. Posledice takšnih odločitev pa so praviloma – stečaji. Povem vam, da se nam zato obetajo veliki socialni nemiri. Odgovornost zanje pa bo morala na svoja pleča

prevzeti tudi republika Slovenija, ker v svoj sistem nima vgrajenih primernih socialnih programov. Pa smo pri »primeru Maribor«.« Branko Iskra pravi, da se je med že tako ali tako malodušnimi ljudmi zdaj pojavil še strah. Strah za delo. Zato da tudi ni čudno, da mnogi prihajajo na delo tudi za tistih borih 900 najstarejših milijonov. Nezaposlenost namreč narašča, vrata delovnih organizacij pa bodo zaprta tudi za tiste, ki bodo kmalu prišli iz šol.

Branko Iskra

»V gorenjskih sindikatih seveda ne stojimo križem rok in nemo opazujemo ta dogajanja,« je Branko Iskra zaokrožil naš pogovor. »Odločili smo se, da ne bomo pristajali na stečaje, dokler ne bo urejena zakonodaja o delovnih raz-

merjih, dokler ne bodo podpisane kolektivne pogodbe, dokler ne bo »državne« socialne politike in dokler ne bo ustrezno urejene davčne politike. Zato bomo šli pred vsakim stečajem v štrajk z namenom, da vodilne garniture, ki so delavce pripeljale tako daleč, ne bodo imele niti pravice niti priložnosti za izdelavo spiskov ekonomskih in tehnoloških presežkov. In dokler ne bo pred stečajem zagotovljena stečajna masa, v kateri mora delavec imeti pravico solastništva. Najbrž prav zavoljo tako odločnega stališča do resnejših pretresov pri nas na Gorenjskem še ni prišlo.«

Ko bo ajda dozorela, bo na Gorenjskem najbrž spet fletno. Vsaj sindikat si za to zelo prizadeva. Lahko pa pride tudi do ponovitve Maribora...

Damjan Križnik

Predsednik Ravnik je tem jasno odgovoril, da so predloge dobili iz baze, da pa imajo možnost predlagati nove.

Največ so seveda govorili o pojavljanju tehnoloških presežkov in o tem, da še vedno ni dorečeno, kaj mora in kaj lahko stori sindikat v podjetju. Tudi o kolektivni pogodbi so razpravljali in ugotovili, da zdaj lahko le čakajo, da se o njej dokončno sporazumejo zgoraj.

Ob novi organiziranosti sindikata so menili, da mora občinski svet postati servis panožnih sindikatov, hkrati pa opravljati naloge, ki jih lahko rešujejo na občinski ravni.

Ker pa je nasprotnik delavcev močan in dobro organiziran, so ugotovili, da bodo v sindikatu morali poskrbeti za boljše usposabljanje kadrov in počasi tudi preiti na profesionalno delo v podjetjih. Le tako bodo spremenili dosedanje miselnost, da se da ugodnosti in pravice le primolodovati. Sedaj... bodo morali biti sposobni zahtevati in te zahteve z vsemi sredstvi tudi doseči. Sicer... sicer bodo delavci poiskali drugega, bolj učinkovitega zaščitnika.

Poleg osnovnega varstvenega programa so delegati

Svobodni Sindikati Slovenije

Jeseniški sindikati še nimajo novega predsednika

Od tod še nikogar nismo vrgli na cesto

(Tudi) na Jesenicah niso niti številne telefoniade niti cukanja za rokave veliko zalegla: udeležba na skupščini njihove občinske sindikalne organizacije se je sicer začela »na robu sklepčnosti«, tako da so izmed 26 kandidatov lahko izvolili 20-članski svet, na koncu pa je bila vendarle »preslabotna«, da bi lahko navkljub osmim glasovom »proti« ustoličila (edinega kandidata!) Bogomirja Ličofa, dolgoletnega sindikalnega aktivista iz Železarne, na svoj tron. Dokler se novoizvoljeni občinski svet ne bo odločil za nadaljnje postopke,« bosta za kolikor toliko »normalno delovanje« organizacije skrbela dosedanja funkcionarja Marjan Drolc (predsednik) in Stane Piciga (sekretar), potlej pa...

»Potlej pa bomo traso demokracije najbrž že bolj jasno zakoličili,« je skomignil z rameni Marjan Drolc in hitel pojasnjevati poslovnik o delu skupščine, ki zdaj pač zahteva, da mora dobiti predsedniški kandidat najmanj 40 odstotkov glasov od vseh tistih delegatov, ki sestavljajo skupščino, ne pa zgolj od onih, ki so se skupščine udeležili. Konkrtno: Ličof je kljub osmim glasovom »proti« dobil 49 odstotkov glasov, vendar zavoljo (pre)majhnega števila navzočih s svojo kandidaturo ni dosegel »zadovoljive večine«.

Kaj neki je posredi? Po raz-

pravah na letnih sejah osnovnih organizacij sodeč neperpektivnost in nemoč sindikata v posameznih delovnih kolektivih, še zlasti v tistih, kjer plač ne prejemajo redno. »Toda razen nazornih in obsežnih utemeljitev nihče ni znal reči nič drugega kot: potrpite še malo in pridno delajte. Kako »celovite« so takšne rešitve, nam nazorno kažejo tudi ne tako redki primeri, ko smo zaradi neizplačanega osebnega dohodka »nagrajevali« ljudi z negativnimi obrestmi na neporavnane račune ali pa že kar z – denimo – odklopom elektrike,« je povedal Drolc in naštel, da so takšno »nagrado« prejeli v Unitelu, Elimu, Železarni... »Tistim posameznikom, ki so ostali brez kakršne-koli materialne osnove za življenje, smo pomagali s sredstvi iz sindikalne članarine,« je nadaljeval, nato pa glasno vprašal: »Kdo bo pomagal še drugim, če se bo takšno negotovo stanje še nadaljevalo?« Odgovora ni našel... »Razmisleka je pa vreden tudi tale očitek, izrečen na eni izmed letnih sej: Ali v Evropo '92 z ljudmi, ki žive v čedalje slabših razmerah in s plačami, s kakršnimi nekatere družine komajda pokrijejo osnovne stroške bivanja na tem svetu?«, je odkimaval Drolc, v isti sapi pa dodal, da procesi preobrazbe jeseniškega gospodarstva ne vzbujajo prav velikega upanja na

Marjan Drolc

boljše čase. Se več, ljudje so malodušni, nekatere pa je celo že strah...

Kakor koli že je, najodgovornejši sindikalni aktivisti jeseniške občine se zavedajo, da bo učinkovita organizacija delavcev v prihodnje še pomembnejša, kot je bila doslej. Zato bodo volitve za predsednika ponovili v najkrajšem možnem času, nato pa se lotili zadev, ki jih ta čas najbolj žulijo – zagotovitev socialnega in materialnega varstva svojega članstva. »Skozi ta vrata še nikogar nismo vrgli na cesto,« je Marjan Drolc zaokrožil naš pogovor, »in ga tudi ne bomo...«

D. K.

Skupščina kranjske sindikalne organizacije

Živahno in v duhu sprememb

Sindikati se vendarle spreminjajo. Ne samo v željah, sklepih, resolucijah... Tudi v vsakdanjem odnosu do delavcev, vodstev in politike. Gospodarski položaj namreč to zahteva. Besede in obljube morajo biti in tudi postajajo, sicer počasi, a vendar oprijemljive. Preočasi, menijo nekateri. Ne gre čez noč, pojasnjujejo drugi. Napetost, ki tako nastaja, izostruje poglede in jasni pot k znanemu cilju, varstvu delavca in njegovih pravic. Vsi pa se šele učimo. Iz preteklosti nimamo kaj prida koristnih spoznanj.

Tako nekako bi lahko ocenili skupščino občinske sindikalne organizacije Kranj. Bila je tudi odraz položaja gospodarstva v občini, ki se ubada, morda še bolj kot drugod, z nelikvidnostjo, tehnološkimi presežki, groznimi stečaji, skratka, z vsemi pričakovanimi in nepričakovanimi učinki reforme.

Predsednik občinskega sindikalnega sveta Kranj Jože Antolin je že na začetku poudaril, da nas je sicer sram priznati, da smo bili v dosedanjih dogovorni ekonomiji podaljšana roka politike in vodstev. Šele sedaj se spreminjajo zakonske osnove, da lahko postanemo drugačni. Ali res bomo, je odvisno le od nas samih. Sedaj dobivamo nasprotne. Uradne, ki pa nas čakajo s figo v žepu. Potrebna bosta

nova miselnost in nov način dela s sindikatom.

Zahteve po močnem in učinkovitem sindikatu so bile zato v razpravi zelo glasne in odločne. Miha Ravnik, predsednik RS ZSS, ki je bil gost na skupščini, je imel zato kar precej dela z odgovori in pojasnjevanji.

Ob številnih kritikah in pripombah na račun vodstva slovenskih sindikatov pa se je tudi izkazalo, da članstvo ni dovolj dobro seznanjeno z njegovim delom. Posebno s tistim v skupščini in drugod pri sprejemanju novih zakonov in pri izdelavi kolektivne pogodbe, osnovne listine za varstvo delavcev. Številne so bile tudi pripombe na kandidate za sestavo novega republiškega sveta, v katerem so menda v večini stari člani.

Svobodni Sindikati Slovenije

skupščine sprejeli tudi dodaten program občinskega sindikalnega sveta. Ta je sicer nekako klasičen, ni pa za odmet.

Ustanavljajo počitniško skupnost, ki bo skupaj s podjetji delavcem omogočila še cenejše letovanje. Za zgled jim je bil krška počitniška skupnost. Uvedli naj bi tudi nekakšen sindikalni diskont, ki bo omogočal članom ugodnejši nakup različnih izdelkov.

Povečali bodo vzajemno pomoč in okrepili tudi pravno pomoč. Posebno ti dejavnosti dobivata vse večji pomen.

A. A.

naš čas
Radio T. Velenje

Foitova 10, T. Velenje
tel.: (063) 855-450, 853-451, 854-761

Lado Bevk, Iskra Kibernetika, Števeci

Volk zamenja dlako, čudi pa ne

Med delegati za bližnji 12. kongres Zveze sindikatov oziroma 1. kongres Svobodnih sindikatov Slovenije je tudi Lado Bevk. Po poklicu je orodjar v podjetju Iskra Kibernetika Števeci iz Kranja, sicer pa predsednik sindikata v tem podjetju. Je tudi koordinator predsednikov sindikata Kibernetike. To je podobna dolžnost kot je bila prejšnja predsednika konference, le da kot koordinator ne more o ničemer odločati sam.

»Seveda sem gradivo za kongres že preštudiral. Ni kaj reči. Kar v redu so. Zanima pa me, kdo vse je sodeloval pri sestavljanju. Po mojem mnenju je bilo zraven nekaj ljudi, ki zdravo razmišljajo.

Res je, da so tudi dokumenti pomembni. Še bolj pa je pomembno, kdo jih bo uveljavljal in predvsem kako.

Sicer pa smo Jugoslovani sploh znani po odličnih načrtih, resolucijah, sporazumih in podobnih vizionarskih listinah. Le da jih tisti, ki naj bi se jih držali, prikrojijo vse po svoji meri.

Tudi tokrat najbrž ne bo dosti drugače. Skoraj vsa stara sindikalna birokracija se je hitro obrnila po novem vetru in se pripelala na te dokumente. Med kandidati za republiški svet, kolikor smo lahko ugotovili, je kar 12 direktorjev, čeprav smo rekli, da niti v našem sindikatu ne morejo biti. Vodstva panožnih sindikatov ostajajo praktično ista. Med kandidati za republiški svet so tudi skoraj vsi predsedniki medobčinskih svetov. Kaj so ti ljudje delali doslej, vemo. Ali bodo res lahko začeli čisto po novem? Ne verjamem! Se vedno se je izkazal za pravičnega, pregovor, da volk zamenja dlako, narave pa ne. Veter, ki sedaj veje, je preslab. Ta samo

omogoča, da se ljudje obračajo po njem. Moral pa bo priti takšen, ki jih bo precej tudi odpihnil.

Misli, da bomo za zdaj spremenili le ime. Nikomur ne zaupam! Ne zamerite, niti Delavske enotnosti ne, ki je po mojem mnenju v glavnem trobilo sindikalne birokracije.

Vse pa se bo spremenilo šele po kongresu, ko se bodo zaostri tudi konflikti znotraj sedanjega sindikata. Gospodarski položaj, ki že kaže zobe, bo to še pospešil.

Že zdaj poteka konkurenčni boj v sindikatu med panožnimi in teritorialnimi vodstvi. Kar prav je tako. Konkurenca mora biti. Mi pa bomo šli tja, kjer se bodo bolj potegnili za nas, delavce.

Ob vsem tem, kar sem govoril

o sindikalni birokraciji, je tudi res, da ima vse tudi drugo plat medalje.

Tudi v bazi še nismo čisto pripravljeni na korenito prenavo. Ne toliko v glavah kot v razmerah, v katerih delamo v podjetjih. Tu mislim predvsem na varstvo sindikalnega aktivista. Vse lepo in prav, kar o tem piše. V življenju pa je še vedno po starem in bo tako še nekaj časa. Če se boš potegnil za delavca ali kritiziral vodstvo, bodo vedno našli način in te onemogočili. Pošteno sem to izkusil, ko sem bil predsednik stavkovnega odbora. Prav zato se zavzemam, da bi bili sindikalni poverjeniki profesionalci. Važno pa je, na čigavem plačilnem spisku bodo. Če jih bo plačevala

firma neposredno, ne bo bolje. Morali bi imeti svoj sindikalni sklad ali blagajno, kamor bi podjetja nakazovala denar za profesionalce. Rešitve tega problema v kongresnih dokumentih ni, čeprav je za uspešno delo sindikata to prav gotovo pomembno vprašanje.

Pravite, da si veliko upam in da sem morda preveč oster. Res je, več si upam kot drugi. Bom tudi povedal zakaj. Najprej še to, kar me prizadene, ko slišim: v kritičnem položaju podjetja največkrat potegnejo kratko le delavci. Vodilni imajo vedno pripravljen že drug stolček. In to navadno tudi glasno povedo. Zdaj pa so to začeli govoriti tudi sindikalni profesionalci: »Če ne bom izvoljen, prav, za službo ni problem.«

Zato se tudi tako vedejo do članstva in njihove podpore.

In zakaj sem jaz lahko pogumen?

Nimam sicer stolčka, priznam pa, da imam pručko. To je popol-

vale seje republiškega sveta v razširjeni sestavi.

Sindikati je v minulih mesecih že naredil nekaj korakov naprej. Najpomembnejši je ta, da smo tudi pri nas že začeli uvajati evropske standarde za sindikate in obravnavanje dela. Končni cilj sindikata mora biti doseganje evropske ravni v pravicah kot tudi v dolžnostih. Zato je povezava z Evropo nujnost. Za jugoslovanski sindikat pa mislim, da mora kljub zrahljanim stikom med Slovenijo in federacijo še naprej obstajati. Predvsem je pomembna njegova vloga v jugoslovanski skupščini, kjer bi moral biti sindikat veliko bolj dejaven pri oblikovanju naše politike. To pa pomeni, da mora svoj način delovanja spremeniti tudi jugoslovanski sindikat.

Na koncu bi želel poudariti, da bomo za uspešno prenavo sindikata potrebovali strokovno usposobljen kader, ki jo bo znal tudi speljati.«

Robert Peklaj

danska obrt, ki mi bo, če si bom z zagrizenim sindikalnim delom polomil zobe, vsaj približno zagotavljala eksistenco.

Samo še nekaj bi rad povedal. Gre za kolektivno pogodbo. Kot vemo, si pri tem stojita nasproti dva partnerja. Na eni strani Gospodarska zbornica in direktorji, ki za svoje cilje, načelno proti delavcem, najemajo najboljše in, razumljivo, najdražje strokovnjake. V redu, le da jih plačajo z denar-

jem, ki so ga ustvarili delavci. Mi delavci, ki nas zastopa sindikat, moramo strokovnjake plačati posebej iz članarine. Kje sta tu logika in pravica.

Na kongresu bom seveda razpravljajal in to o kadrovski prenavi sindikatov. Vemo, da je bil do nedavnega sindikat odlagališče kadrov. Kako izpeljati prenavo s...

Bolj podrobno o tem pa na kongresu.«

Andrej Agnič

Danilo Šipoš, RO sindikata kovinske in elektro industrije

Vodstvo sindikata mora biti enotno

Sindikati delavcev kovinske in elektro industrije je za enega izmed svojih delegatov za 12. kongres Zveze sindikatov Slovenije izbral Danila Šipoša. Zapisali smo njegovo mnenje o kongresu, delovanju sindikata in njegovih pričakovanjih.

»Bližajoči se kongres morda malce s strahom pričakujem, saj se bojim, da smo se doslej preveč ukvarjali sami s seboj. Zato smo tudi zanemarili osnovno dejavnost sindikata, to pa je varstvo delavcev. Še najbolj se je to pokazalo po sprejemu zakona o podjetjih, na katerega sindikat ni bil pripravljen. Tako je vse do tedaj doseženo izgubilo svojo veljavo in morali smo se začeti boriti znova. Vendar pa je razlika v tem, da imamo sedaj proti nam še zakon. Zato pričakujem, da bo kongres predlagal in sprejel primerne rešitve, s katerimi naj bi dokončno določili lastnika proizvodnih sil. Šele takrat bo lahko sindikat tudi konkretno začel braniti svoje člane oziroma vse delavce.

Programske usmeritve so mi všeč. Zdi pa se mi, da so nekatere zahteve le prenziko postavljene in to predvsem glede najnižjega osebnega dohodka. Prav tako bi jim dodal večjo usmerjenost sin-

dikata k ustvarjanju evropskih razmer za delo in življenje. Se pa strinjam, da so programske usmeritve ustrezne in zajemajo vse pravice delavcev. Sprašujem se, ali bo sindikat sposoben izpeljati vse to. Namreč, o prenavi sindikata še vedno govorijo tisti ljudje, ki so pripeljali do tega, da sindikat nima nobene vloge v družbi. Očitno je tudi, da ni enotnosti v samem vodstvu sindikata, to pa je le pogoj, da bodo delavci zopet začeli verjeti v večji vpliv in moč sindikata.

Moja želja je, da bi bil naš odnos do članstva drugačen. Za to bi bili potrebni tudi večja profesionalnost in organiziranost sindikata. Nikakor ne smemo pozabiti tudi na direktorje, s katerimi moramo navezati stik in ohraniti strpen dialog. Do skupnih dogovorov namreč nikakor ne bomo prišli, če si bomo stali nasproti, in to na bojni nogi. Zato naj bo sindikat odprt za vse predloge in dogovore o stvareh, ki so pomembni za vse nas. Upam, da se bodo moje želje uresničile. Še najraje pa bi videl, da bi država sama reševala svoje težave, saj bi bilo s tem veliko manj dela za sindikat.«

R. P.

Andrej Satran, predsednik bežigrjskih sindikatov

Naj bo to prvi in zadnji kongres novega sindikata!

Delegata na 12. kongresu Zveze sindikatov Slovenije Andreja Satrana, ki že dve leti uspešno vodi bežigrjski sindikat, smo vprašali, kaj pričakuje od kongresa in delovanja sindikata v novi obliki.

»Upam, da bo ta kongres drugačen, kot so bili vsi doslej. Če želimo, da bi sindikat začel res delati na novih temeljih, se mora to pokazati že na kongresu. Njegova značilnost naj bi bila ta, da bodo sprejeti konkretni dogovori o delovanju sindikata.

Seveda pa bomo morali takoj po kongresu začeti pridobivati nove člane. To pa bo najlažje, če bomo delavcem pokazali sadove našega dela. Zato je in bo pomembna

vsaka zmaga v podjetju, za vsakega posameznega delavca se moramo boriti, ker bomo drugače kmalu ostali brez članstva.

S programskimi usmeritvami se strinjam in menim, da so nekatere določila celo naprednejša od bolj znanih usmeritev zahodnoevropskih sindikatov. Treba pa bo ustvariti možnosti, da bi vse te zahteve tudi uresničili. Zato bo to precej odvisno od dobre strategije, ki naj bi določila, kako doseči cilje. Bojim pa se, da tudi novi sindikat ne bo uspešen, če bo deloval po starih načelih. Tudi kongres načeloma ne bi bil potreben, saj bi bilo veliko bolje in učinkovitejše, če bi se pogostejše sklice-

Mednarodno podjetje

V Postojni so odločni:

Sindikat mora uspeti

Postojnsko gospodarstvo, v katerem prevladujejo turizem, lesarstvo, kovinska in živilsko-predelovalna industrija, je lani poslovalo dokaj uspešno. Od 20 gospodarskih podjetij sta le dve zašli v rdeče številke. Seveda pa se je 8300 zaposlenih v postojnski občini ubadalo z mnogimi težavami, ki so tako značilne za današnji čas. Kako podjetja premagujejo te ovire in kakšno vlogo ima pri tem sindikat, smo povprašali predsednika sindikalnega sveta občine Postojna Oskarja Komaca.

Težave postojnskega gospodarstva se v ničemer ne razlikujejo od tistih po vsej Sloveniji. Tudi njih pesti nelikvidnost zaradi zamujanja plačil dolžnikov. Prav tako jih je prizadela tako imenovana Markovičeva reforma in njegovo vztrajanje na nespremenjenem tečaju dinarja v primerjavi z nemško marko. Še najslabši je položaj med izvozniki, ki pravijo, da vsak izvoz pomeni izgubo. Zato ni čudno, da še posebej iz njihovih ust skoraj vsak dan prihajajo zahteve po razbremenitvi gospodarstva. Čedalje več podjetij to postavlja kot pogoj za nemoteno delo. Oskar Komac je zato pozdravil odločitev skupščine Slovenije, da zavrne sedanji predlog vlade za razbremenitev gospodarstva, ker da je to zmanjšanje preskromno. Postopek spreminjanja delovnih organizacij v podjetjih je potekal brez nepotrebnih zastojev. Vendar so s tem nekateri samo zadostili črki zakona, ne da bi s tem tudi kaj pridobili. Pojavila so se tudi nova podjetja, okoli 20 pa jih še čaka na dovoljenje registracijskega sodišča. Žal pa so, po besedah Oskarja Komaca, to večinoma storitvena

podjetja, v katerih tudi ne bo veliko novih delovnih mest. Teh namreč v Postojni primanjkuje in tudi v prihodnje postojnska podjetja ne bodo na novo zaposlovala. Glavni razlog je ta, da podjetja nimajo denarja za preusmerjanje svoje dejavnosti ali pa za odpiranje novih programov, kar bi prineslo tudi povpraševanje po delovni sili. Na srečo v Postojni, kot je dejal predsednik občinskega sindikalnega sveta Oskar Komac, še nimajo težav s presežki delavcev, saj to sproti rešujejo s predčasno upokojitvijo ali pa s prezaposlitvijo v drugih podjetjih v občini. Kljub temu je na skupnosti za zaposlovanje prijavljenih 350 iskalcev zaposlitve, vendar se trudijo, da bi tudi zanje našli delo. Prav tako se postojnskem sindikatu za zdaj še ni treba ubadati s stečajem, saj so s pametno gospodarsko politiko v preteklosti uspeli ustvariti dokaj dobre sadove in zaloge za slabe dni. Za podjetja v postojnski občini je namreč značilno, da so zelo malo zadolžena in zato nimajo velikih likvidnostnih težav. Zato pa so druga podjetja veliko več dolžna njim, tako da o posebej

dobrem položaju gospodarstva kljub temu ne moremo govoriti.

Oskar Komac je poudaril, da sindikat čedalje bolj dobiva tisto vlogo, ki bi jo moral imeti. Seveda se še vedno ponekod ukvarjajo s težavami zaradi premajhne pripravljenosti delavcev za delovanje v sindikatu, tako da v nekaterih podjetjih sindikat še ni dokončno ustanovljen. Vendar pa je napredek že opaziti. Tako sindikat sodeluje pri sestavljanju stavkovnega odbora, stavko napoveduje vnaprej, skratka, delavci so začeli priznavati sindikat za svojega zaščitnika in zastopnika pri obrambi svojih pravic in interesov. V nekaterih podjetjih so celo direktorji izrazili željo po organiziranem sindikatu, saj bi bilo edino tako mogoče začeti dogovor o izpolnjevanju zahtev kolektivne pogodbe. Seveda pa si mora sindikat zagotoviti legitimnost, to pa si lahko pridobi edino z zupanjem članstva. Delavci pa so zbegani, kajti poleg političnega se je pojavil še sindikalni pluralizem. Zato mora zveza sindikatov ali Svobodni sindikati Slovenije, kot se bodo po novem imenovali, pridobiti ravno te omahljivce. To pa je mogoče le z akcijo in predvsem s konkretnimi sadovi teh akcij.

Od 12. kongresa Zveze sindikatov Slovenije pa Oskar Komac pričakuje, da bo začr-

tal in tudi že začel kadrovske prenovne, ki bi omogočala izpeljavo začrtane smeri prenovne. Uveljavil naj bi stanovsko in nadstrankarsko načelo novih sindikatov, da bi s tem ovrgel slab sloves iz preteklosti, ki je marsikateremu delavcu ostal kot grenak spomin. Seveda pa naj bi kongres tudi potrdil vse začrtane temeljne naloge in sprejel sklepe o uresničevanju programskih usmeritev. To naj bi tudi bila naloga kongresa, in sicer da združi vse pozitivne lastnosti, predloge in načrte za napredek tako delavca kot tudi vse družbe.

S programskimi usmeritvami so se v postojnskem sindikatu strinjali. Očitno so le to, da so nekateri cilji, predvsem tisti kratkoročni, le morda previsoko postavljeni. Sicer pa te programske usmeritve sprejemajo za svoje in bodo s svojimi močmi pripomogli k njihovim uresničitvam.

Oskar Komac od sindikata v prihodnje veliko pričakuje, predvsem da bo po kongresu še bolj aktiven. Tako on kot tudi ostali člani sindikata v Postojni pa računajo, da bodo dobili članske izkaznice. Predlagali so povečanje sindikalne članarine, saj s tem denarjem nikakor ne bodo mogli ugoditi vsem zahtevam. Sindikat naj bi zagovarjal le tiste interese, ki neposredno zadevajo delavce. To pa bo mogoče le, če bodo vloge v sindikatu porazdelili tako, kot je za uspešno delovanje najbolje. Zato pa bo potrebno dvigniti izobrazbeno raven posameznih sindikalnih poverjenikov.

Robert Peklaj

Zame gre. Za moje znanje, delo in pravičnost.

Tudi v kolektivnih pogodbah. Kolektivne pogodbe so orodje sindikalnega boja za pravice zaposlenih. Pravice, zapisane v skladovnicah samoupravnih sporazumov je lahko v vsakem trenutku s svojimi ukrepi izničila država. Zdaj je kolektivna pogodba zakon, nad katerim bdi sindikat. Sindikat skrbi za to, da so v njem določene minimalne pravice, povezane s položajem delavca. V vsakem konkretnem primeru se pogaja za višje pravice, kot so določene v glavni pogodbi in zakonu. In nenazadnje – vedno in povsod skrbi, da se te pravice tudi izvajajo.

Nismo za popolnoma svobodni trg delovne sile, kakršnega poznamo iz grozljivih zgodb zgodnjega kapitalizma. Želimo take pravice zaposlenih, kakršne imajo delavci v zahodni Evropi danes. O njih se bomo pogajali tako z državo kot z gospodarstvom – po panogah, po podjetjih, v posameznih poklicih in dejavnostih. Moč za pogajanja nam dajejo naša nova vloga, množičnost, strokovnost naših argumentov in naša pripravljenost za vse vrste pritiskov in drugih načinov in sredstev, ki so potrebne za doseg naših ciljev.

Kolektivna pogodba bo omogočila, da plača ne bo več ostanek pri poslovanju, če bo sploh kaj ostalo. Plača mora postati enakovreden strošek podjetja in osnova za vse druge izračune. Prišel je čas, ko moramo reči: toliko stane človeka vredno in dostojno življenje, za toliko bomo delali.

V tem trenutku poštene plače ne moremo izsiliti na tovarniškem dvorišču in noben sindikat ne more obljubiti, da jo bomo dobili že prihodnji mesec. Pač pa bo cena delovne sile, določena v kolektivni pogodbi, postala osnova za vse nadaljnje izračune o rentabilnosti podjetja. Podjetje, ki ne more zagotoviti niti osnovnega standarda svojim delavcem, ne opravičuje svojega obstoja. Verjamemo, da nikomur ne bo žal za njim.

Svobodni Sindikati Slovenije

Kovinarji so se zbrali na tretji seji

Za tržišče delovne sile, ne pa za smetišče

Na 3. seji republiškega odbora sindikata delavcev kovinske in elektro industrije, ki je bila 27. marca v prostorih skupščine občine Ljubljana Šiška, so dali člani ROS svojim delegatom še zadnja navodila na seji družbenopolitičnega zbora slovenske skupščine. Prav tako so se izrekli o podpori kandidatom za izvolitev članov teles v slovenskih in jugoslovanskih sindikatih.

V uvodu je predsednik RS Albert Vodovnik seznanil navzoče z dejavnostmi izvršnega zbora glede na sklepe prejšnje seje. Dejal je, da s to pobudo nikakor ne želijo začeti lova na čarovnice, vendar mora nekdo to krajo družbene lastnine in neodgovorno početje zaustaviti. Prvi sadovi njihove pobude se že kažejo, saj so pristojne službe že začele zbirati gradivo za razjasnitev tega vprašanja. Besedo je prevzel Janko Goleš, ki je bil kot predstavnik republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije gost na seji. Pojasnil je dejavnost sindikata v minulih letih. Tako je opozoril na to, da sindikat že dve leti daje konkretne in uresničljive predloge za razbremenitev gospodarstva. Vendar večine teh predlogov sploh niso upoštevali. Tudi predlog republiškega izvršnega sveta za 10-odstotno zmanjšanje obremenitve gospodarstva ni sprejemljiv, saj bi moralo biti to znižanje občutno višje. V tem smislu je sindikat podprl predlog Gospodarske zbornice Slovenije za 20-odstotno razbremenitev. Zavedati pa se moramo, je še dodal Janko Goleš, da je naša tehnologija stara in da se s tako zaostalimi proizvodnimi sredstvi nikakor ne moremo vključiti v Evropo. Seveda pa to tudi pomeni, da je vprašljivo pla-

čevanje obveznosti do federacije. Ta bi morala najprej zmanjšati sklad za skupno porabo in prispevke za državni proračun. Kakor pa sedaj kaže, je zaključil Janko Goleš, je splošna stavka kovinarjev čedalje bližja.

Razpravo je nadaljeval Miloš Pavlica, ki je zahteval, naj vlada odstopi, če ne bo našla primerne rešitve za nastale težave. V zadnjih osmih letih je imela sedanja vlada dovolj časa, da bi preprečila tako slab položaj, kot je sedaj pri nas. Tako pa očita novemu Zakonu o podjetjih, da nas je vrnil na konec prejšnjega stoletja. To je zato, ker je trenutno proizvodni delavec najmanj zavarovan v Evropi. Zato bo moralo priti do sprememb, na čelu katerih mora biti sindikat, ki pa bi moral biti veliko bolj prisoten v medijih.

Edo Kavčič je podprl Miloša Pavlico ter še dodal, da se mora kolektivna pogodba čim hitreje sprejeti, da ne bi začelo prihajati do sporov med posameznimi panožnimi sindikati.

Tudi Lado Bevk je govoril o odgovornosti slovenske vlade. Boji pa se, da se bodo delavci takrat, ko bo položaj nevzdržen, znesli nad sindikatom, ker ni pravočasno ukre-

pal. Zato je predlagal, naj sindikat na tiskovni konferenci obvesti javnost o svojih dejavnostih, ker je očitno, da sredstva javnega obveščanja zapostavljajo sindikat.

- Kovinarji vztrajajo pri vseh zahtevah, ki so jih že prej podali
- Sindikat kovinske in elektroindustrije se strinja s 20-odstotno razbremenitvijo gospodarstva, vendar le pod pogojem, da je ta odstotek le začasen (6 mesecev).
- Zahtevajo, da vlada pripravi predlog za enotno obremenitev gospodarstva, in to na evropski ravni.
- Če vlada ne bo našla primerne rešitve ali pa bo poskušala zasejati razdor v sindikatu, naj odstopi!
- Obvesti se skupščino, da bo izvršni odbor sindikata začel zbirati podpise v podporo splošni stavki in da jo pripravljajo.

O splošni stavki pa je govoril Vlado Rančigaj, ki je zahteval, naj jo trezno in temeljito pripravijo. Pomembno pa je to, je poudaril, da sindikat doseže enotnost v svojih vrstah, saj je to tudi njegova največja moc.

Če sindikat to doseže, bo uspeh stavke zagotovljen. Damjan Kovačič pa je pozval republiški odbor, naj da pobudo za ugotavljanje presežkov zaposlenih v republiški in državni administraciji.

V nadaljevanju seje so člani republiškega odbora z osebnim glasovanjem izrekli podporo posameznim kandidatom za članstvo v republiških in zveznih telesih sindikata.

Tako je od predlaganih kandidatov za predsednika dobil podporo Miha Ravnik, medtem ko so za sekretarja sveta podprli kandidature Rajka Lesjaka.

Sejo republiškega odbora je končal njegov predsednik, ki je obvestil navzoče o tem, da bo po kongresu seminar o kolektivni pogodbi. Na njem naj bi se pogovarjal tudi o zakonu o delovnih razmerjih, o poslovanju podjetja v novih razmerah in o novi organiziranosti sindikata. Prav tako je predsednik obljubil, da bo kmalu pripravil in poslal vsem sindikatom navodila za ukrepanje v primeru stečaja podjetja.

Slika: Sašo Bernardi

Kdo bo varoval delavce

Zmagati, uspeti, premagati krizo – to je glavna misel zadnjih let. Odpirajo se vrata podjetništvu, poslovodni delavci so dobili večja pooblastila pri vodenju in upravljanju podjetij. Na delavce pa se ne spomni skoraj nihče več. V sindikatu, nasprotno, ne verjamemo, da je mogoče uspeti brez delavcev. Ne verjamemo, da je mogoče uspeti, ne da bi upoštevali motive, ustvarjalnost, znanje, delo in osebno dostojanstvo vsakega delavca in delavke. Prav tako ne verjamemo, da nas bo iz krize pripeljalo nesmiselno vztrajanje pri delovnih sobotah ali podaljšanim delavniku, ob tem pa so množice brezposelnih. To potrjujejo tako strokovni razmislek kot izkušnje razvitih.

Kriza ne sme in ne more biti izgovor za odpravo vseh pravic delavcev. Če se že zgleujemo po Evropi, se zglejmo še po evropski delavski zakonodaji. Sindikati smo si priborili pravico sodelovati pri odločanju o pravicah in obveznostih delavcev. Ne bomo se zadovoljili z manjšimi pravicami, kot jih imajo delavci razvitih sosednjih držav.

Poskrbeli bomo, da se bodo te pravice tudi uresničile, saj že zdaj prihaja do prikritega šikaniranja, nestrokovnih odločitev v škodo delavcev in drugih zlorab pooblastil, ki jih imajo vodstveni delavci.

Eno izmed zagotovil za varstvo delavcev je tudi uvedba sindikalnega poverjenika in opredelitev njegovega položaja. Sindikalni poverjenik spremlja in ugotavlja spoštovanje pravic delavcev v podjetju in posreduje v primeru njihovega kršenja, sam ali skupaj s panožnim sindikatom. Zaradi zaupanja, ki ga uživa pri delavcih, ki so ga izbrali, ga včasih imenujemo tudi delavski zaupnik. Ker je zaradi svoje vloge bolj izpostavljen morebitnim šikanam, izsiljevanju in maščevanju delodajalca, bo sindikalni poverjenik užival še posebno varstvo. Nič se mu ne sme zgoditi – ohraniti mora enako delovno mesto in enak osebni dohodek, kot ga je imel prej. Le tako bo lahko brez strahu deloval res v interesu delavcev. Poleg tega se bodo sindikati kot svobodne in neodvisne organizacije na vseh ravneh pogajali za višjo raven varstva delavcev, kot jo predpisuje zakon.

Na strokovni, neposredni in objektivni poseg sindikatov ali sindikalnih poverjenikov bo torej moral računati vsak poslovodni organ ali drug delavec, ki bo imel pooblastila za odločanje o delavčevih pravicah in obveznostih. Delavci pa lahko računajo na svoje svobodne delavske sindikate, ki so si končno priborili klasično funkcijo, varovanje delavcev, kakršno imajo na Zahodu.

Svobodni Sindikati Slovenije

Trinajsti kongres Zveze sindikatov Makedonije

Brez politike in samoupravljanja

Pred štirinajstimi dnevi (od 16. do 18. 3. 1990) je bil 13. kongres Zveze sindikatov Makedonije. Priredili so ga v Bitoli, drugem največjem makedonskem mestu, ker je bilo tam za polovico ceneje. Delegete je sprejela vojaška godba in – nedaleč proč od nje – skupina brezposelnih, ki so demonstriali z gesli »Hočemo delo«.

V dvorani pa je bilo tako, kot smo bili vajeni doslej: nad delovnim predsedstvom realsocialistična dekoracija (znak je bil tak: rdeča petokraka, v kateri stisnjena delavska pest drži kladivo) in branje uvodnega referata dosedanjega predsednika Miroslava Georgievskega. Poročevalci so zapisali, da je bolj kritiziral dosedanjo prakso, katere vodilni predstavnik je bil sam, kot pa predlagal kaj novega. Odločnejši so bili delegati, ki so zahtevali vsebinske spremembe. Tako rekoč vsi so hoteli razpravljati, zato so

za več ur podaljšali kongres, kljub temu pa je 50 delegatov moralo pisno oddati svoje razprave.

Kongres je pozdravil tudi predsednik makedonskih komunistov Petar Gošev. Opozoril je, da je v programski usmeritvi ZK Makedonije poudarjena vloga delavsko-razrednih interesov in gladko povabil sindikalno članstvo, naj se množično vključi v zvezo komunistov. S tem pozivom se je tudi v Makedoniji začela bitka za partijsko članstvo iz delavskih vrst. Vendar je I. jubo Iliovski priomnil, da se tudi tokrat ohranja ustaljena shema, saj je bil povabljen samo prvi mož makedonskih komunistov, čeprav so se v tej republiki pojavile na političnem prizorišču tudi druge stranke in bi se spodobilo povabiti tudi njihove predstavnike.

Kot rečeno, na kongresu so živahno razpravljali in na koncu sprejeli kongresne listine, akcijski

Z okrogle mize o Svobodnih sindikatih Slovenije

Večje plače pomenijo tudi nevarnost izgube zaposlitve

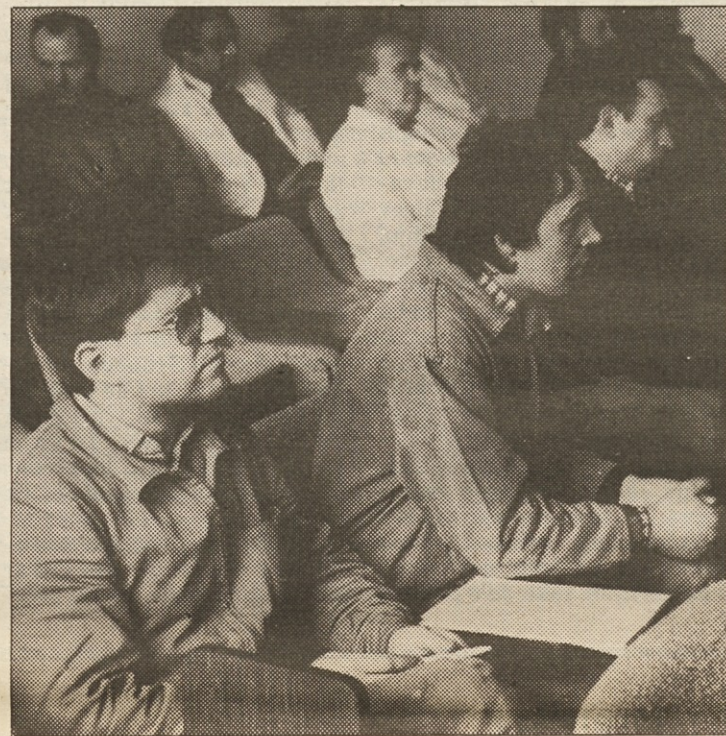
Ob izsledkih raziskave jugoslovanskega centra za teorijo in prakso samoupravljanja Edvard Kardelj so se prejšnji teden srečali družboslovci, ki se ukvarjajo s sindikalno problematiko, in Miha Ravnik ter Ladimir Brolih iz republiškega sveta ZSS. Izmed razpravljalcev lahko posebej omenimo Bogdana Kavčiča iz Ljubljane in Miljenka Cimeša ter Ivana Jakopovića iz Zagreba. V razpravi, ki jo je vodil Savin Jogan, predstojnik jugoslovanskega centra, pa so sodelovali tudi Polona Končar, Mitar Miljanović in Neca Jovanov. Izsledke raziskave je predstavil Dimitar Mirčev. Raziskava je v lanskem polletju tekla v Litostroju, Livarni Maribor, Krki Novo mesto, Drogi Portorož in Almiri Radovljica.

Miha Ravnik, ki je nagovoril raziskovalce, je povedal, da bo sindikalna organizacija svojo politiko in delo v prihodnje veliko bolj opirala na spoznanja izvedencev. Ob tem, ko je predstavil najnovejšo poudarke in sporočila iz listin za prvi kongres Svobodnih sindikatov Slovenije, pa je ugotovil, da raziskava ne upošteva teh poudarkov in da tudi ne ocenjuje načinov dela sindikalne organizacije, ki so se v zadnjem letu uveljavili pri reševanju težkih delavskih problemov v podjetjih in vsej dejavnosti.

Dimitar Mirčev je povedal, da je, kot vse kaže, leta 1989 prišlo do dokončnega oblikovanja zavesti o nujnosti prenove sindikalne organizacije in da se to vidi v najnovejših besedilih kongresnih listin. Gre za energičen prelom s prejšnjo identiteto sindikata, ki ni nastal le zaradi idejnega preobrata v miselnosti sindikalistov, temveč tudi zaradi rastoče gospodarske krize. Ta prelom so po njegovem mnenju pospešili tudi pritiski delavcev in poskusi samoorganiziranosti v nekaterih okoljih. Mirčev je tudi ugotovil, da je sindikat včasih v defenzivi pred spremembami v gospodarskem sistemu in da zaostaja za spremembami družbene ureditve. To pa zato, ker še nima koncepta nove ureditve in še ne poznamo celotne podobe jutrišnje družbe.

Raziskava je, podobno kot številne druge pokazala, da anketiranci nimajo dovolj enotne in izdelane predstave niti o sedanjem položaju in nalogah sindikata, kaj šele o pričakovanih glede učinko-

vitosti svobodnih sindikatov Slovenije. Največ anketirancev meni, naj se v sindikatu organizirajo predvsem delavci iz neposredne proizvodnje, kar pomeni, da se žavzemajo za ožene socialne podlage sindikalne organizacije. Na vprašanje, kakšni so njihovi očitki sedanji uradni sindikalni organizaciji, so raziskovalci dobili tele odgovore: neučinkovitost, odvisnost od drugih in to, da nima svojih stališč. Pri zahtevah za delo sindikata v prihodnje pa so anke-

tiranci na prvo mesto postavili skrb za samoupravne oziroma upravljalske pravice delavcev in na drugo boj za večje plače. Iz raziskave je razvidno da so anketiranci za takojšnje spremembe v sindikatu, kar po mnenju raziskovalcev kaže, da prenova v času raziskave še ni bila dovolj resna in celovita.

Glavni pogoj za delo prenovljenih oziroma novih sindikatov je po mnenju razpravljalcev trg delovne sile. Tega smo po mnenju Milenka Cimeše dobili z zveznim zakonom o delovnih razmerjih, ki ima številne napake. Polona Končar z Inštituta za delo je opozorila, da delo nikjer v razvitem svetu ni blago in da vse države s svojo politiko in zakoni urejajo ta zahtevni trg. Takšen zvezni za-

kon o delovnih razmerjih pa zlasti ob stečajih duši možnosti za delo sindikata v podjetjih in širše.

Glede trga delovne sile pa se v naši družbi še nismo začeli pogovarjati niti o osnovnih opredelitvah, kaj šele o praktični politiki.

Bogdan Kavčič je menil, da pri nas ne bi mogle namesto preživele družbene ureditve zrasti kopije znanih Zahodnih družb, o katerih javno govorijo novi in stari politiki. Družboslovci namreč vedo,

ob sprejetju delavske ustave leta 1974 delavec na sto dinarjev svojega osebnega dohodka plačal 173 din za družbo, po desetih letih gospodarjenja, po določbah zakona o združenem delu, pa že 273 dinarjev. Pravi, da nikjer v razvitih družbah delavci ne plačujejo več kot sto dinarjev.

Družboslovci so se lotili tudi vprašanja najučinkovitejših metod sindikalnega dela. Kavčič je povedal, da družba živi od rezultatov dela in smotrne izkoriščenosti kapitala. Zato je delo oziroma stavka temeljno orožje sindikata. Jakobovič je dodal, da smo zaradi družbene lastnine proizvodnih sredstev pozabili na klasično stavko, ko so delavci tudi zasedli oziroma okupirali tovarne in lasti kapitalistov. Milenko Cimeša pa je v nasprotju z mnenji o učinkovitosti stavk za doseg večjih plač omenil, da bodo morali delavci ob tem tehtati tudi zanesljivost (oziroma možnost izgube) zaposlitve. Nezaposlenost na Hrvaškem pa tudi v Sloveniji se približuje stopnjam, ki jih poznajo razvite evropske države, poleg tega pa nas vsak dan pretresajo stečaji in delavci zaradi tega izgubljajo zaposlitev. Cimeša je omenil tudi 10-15-odstotno prikrito nezaposlenost oziroma ekonomske in tehnološke presežke delavcev in dejal, da zato ne razume sindikalistov, ki kar tekmujejo v zahtevah po povečanju najnižjih plač.

Ko so govorili o dilemah in o možnostih za prenovbo obstoječih sindikatov in nastajanju novih alternativnih sindikalnih zvez, nismo slišali nobenih novih prognoz. Le Cimeša je govoril o tem, da znanstveniki vedo, da ima vsaka organizacija svoj razvojni ciklus in da ima torej tudi možnost, da ne glede na presežek, ki ga je že dosegla, sproži nov krog svojega uveljavljanja. Ob tem pa je poudaril, da naj bi sindikalni zaupniki čimprej opravili pristočno včlanjevanje v sindikat. Člani sindikata bi naj dobili brošuro, iz katere bodo izvedeli, kaj ta organizacija nudi.

Franček Kavčič

Svobodni Sindikati Slovenije

Statutarne spremembe

Na 13. kongresu Zveze sindikatov Makedonije so sprejeli novi statut. Bistvene spremembe so naslednje:

Izbrisana je formulacija, da je sindikat družbeno-politična organizacija, namesto nje je določilo, da je »enotna, samostojna, razredna, interesna in demokratična organizacija delavcev«. Po novem statutu se Zveza sindikatov Makedonije ne šteje več za sestavni del enotne jugoslovanske sindikalne organizacije, temveč je samostojna zveza, ki se samostojno združuje v Zvezo zvez sindikatov Jugoslavije. Veliko spremembo statuta pomeni tudi črtanje samoupravljanja in uvedba pojma soodločanje pri upravljanju podjetij.

Pomembna novost je, da so člani sindikatov lahko tudi brezposelni delavci in kmetje. Med cilji organizacije pa je tudi »doseganje realnih zaslužkov«, socialna varnost, višji standard in podobno. V statutu je tudi določilo, da je svet Zveze sindikatov Makedonije ustanovitelj glasila Trudbenik.

ložaj, da nas bodo branili tisti, ki nas podijo z dela!«

Delegat Milentije Joneski je v imenu 11.000 delavcev skopske železarne in še 46.000 delavcev skopske industrijske občine Gazi Baba opozoril na kandidatne liste za novo vodstvo sindikatov, ki da so še en izdelek znanih kadrovskih kuhinj, čeprav sindikalno članstvo vztraja, na to enkrat za vselej preneha. Pri tem je naštel vrsto dosedanjih sindikalnih

funkcionarjev, (»ki so nas pripeljali v propad«), ki naj bi črtali z list. Toda kongres je z glasovanjem zavrnil pripombe in izvolil novo-staro ali staro-novo vodstvo. Za predsednika sveta Zveze sindikatov Makedonije Svetozarja Vasilevskega, dipl. ekonomista iz Skopja, ki je bil do sedaj sekretar sveta ZSM, za sekretarja pa Dragoljuba Matovskega, elektroinženirja iz Tetova.

Povzel: D. D.

Drhal pa veselo krade naprej...

Logika je velika stvar. Mar ne pišemo že lep čas, kako je družbeno lastnina brez lastnika in da ji ga moramo čimprej poiskati?! Pa so se lastniki našli kar sami.

Zadnjič sem parkiral avto v mestu, po čudežu po vseh predpisih. Skočil sem le v bližnji kiosk in res debelo pogledal, ko si je miličnik že zapisoval registrsko številko.

— Ja, veste tovariš, ključ ste pustili v vozilu, to pa je kaznivo. Če bi vam kdo sunil avto, bi ga morali mi loviti in vi bi bentili, da nismo za nobeno rabo, če bi ga takoj ne odkrili...

Tako, vidite, je tudi z družbeno lastnino. Prav tisti, ki so toliko let ponavljali, da ni problem, da je tako in tako vse naše, so zagnali halo, kako nam ne gre in ne gre, ker da ni pravega lastnika. In ko zdaj veselo grabijo in raznašajo, niti miličnika nihče ne pokliče. Menda prav zato, ker bi moral najprej začopati tiste, ki so pustili ključ v ključavnici, če ne že kar odprtih vrat.

V prejšnji številki smo se tega vprašanja lotili z anketo. V njej je sekretar šišenskih sindikatov Miro Podbevšek menil, da bi morali biti prvi filter in alarm občinski komiteji za plan in gospodarstvo. Namenili smo se torej stopiti po tej sledi. Na čelu komiteja v Šiški je Vladimir Greblo:

Katastrofa

»Katastrofa, velika katastrofa! Vse vsaj malo sporne odločitve iz sklopa »Marija k sebi consulting« bi morali takoj in odločno stornirati. Tudi za nazaj. Razprodaja družbenega premoženja namreč že dobiva razsežnosti katastrofe!«

Po tem silovitem uvodu si je Vladimir Greblo vzel toliko časa, da je pojasnil svoj pogled na predgovodovino tega pojava. Razčlenjeval je številne ukrepe države in ukrepe ter še bolj neukrepe politbirokracije, ki so gospodarstvo pripeljali v razsulo:

»Pri takšni državi in takšni politiki drugje pač nismo mogli pristati. Če vam povem le primer lesnega izdelka, od katerega ostane tovarni 100 enot, boste vi zanj odšteli 680 enot. V brozgi monopolne trgovine in banke, neučinkovite in napak sestavljene gospodarske zbornice z začimbo politike mora vse potoniti. Za občino že imam analizo go-

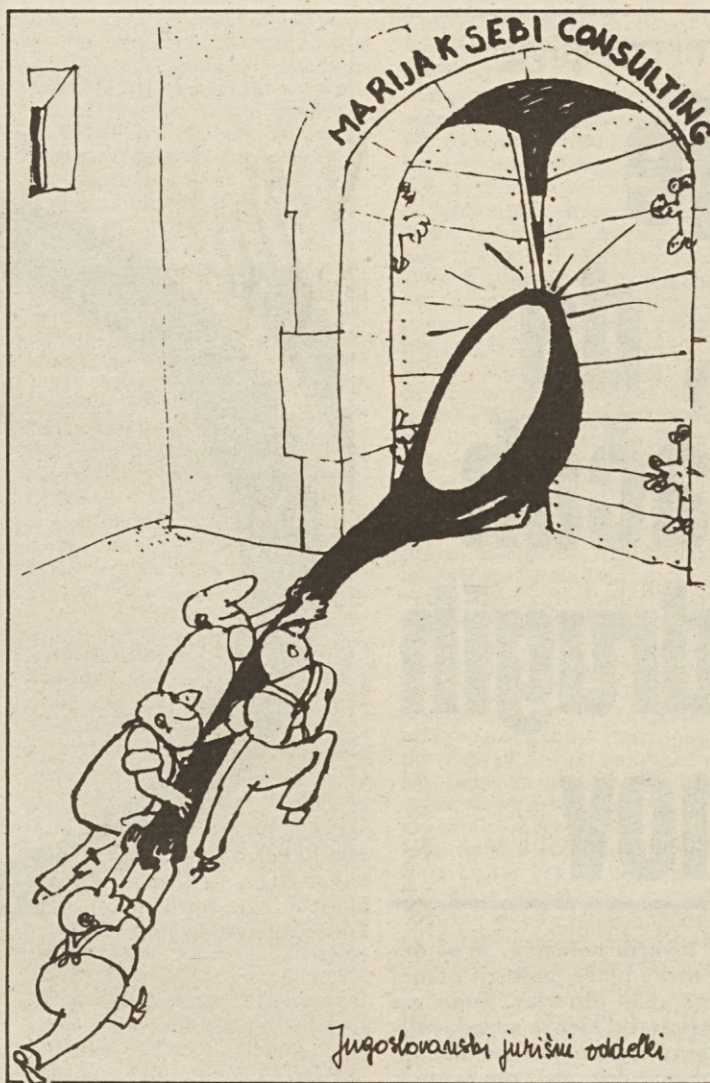
spodarjenja. Če bi imeli v Nemčiji sto in večkrat boljše rezultate, bi vlada še vedno padla, v trenutku. Grozljivi so prav vsi elementi, a naj povem le to, da od 32.500 zaposlenih v gospodarstvu 12.260 proizvajajo izgubo – in to ob nestvarnih bilancah, sicer bi bilo vse pod vodo...«

Če vas prav razumem, pojasnjujete, zakaj je gospodarstvo sesuto in da je pač najlažje ropati ruševine. Vi pa naj bi bili po mnenju sindikata prva straža na teh razvalinah. Se strinjate?

Roparji ruševin

»Se in sploh moram reči, da z občinskim sindikatom odlično sodelujemo. Saj ni pomembno, ali bi morali biti prav prvi. Gotovo pa naletimo na primere razprodaje družbenega premoženja in logično je, da jih preverimo in opozorimo nanje.

V prejšnji številki ste že omenjali Mobilio. Dolga leta so se politični veljaki igrčkali z njo in jo priklopljali ter preklapljali, kakor in kadar se je komu zasanjalo. To je firmic, ki ima sicer vse možnosti, da bi lahko dobro delala in živela, pripeljalo na rob obstoja.«

Jugoslovanski juristični oddelki

In na robu je vse mogoče?

»Vse! V Medvoški delovni enoti Mobilie, recimo, so delavci po 20 in več let. Potem pa pride nov direktor in v pol leta proda firmo z ljudmi vred zasebniku?! Če bi ta enota lahko izstopila in se osamosvojila, bi imela čudovite možnosti za razvoj. Direktorja pa ta trenutek zanimajo le likvidnostne težave in prodaja nečesa, kar gotovo ni njegovo. S sindikatom smo dosegli vsaj to, da je licitacija z ocenitvijo tekla kolikor toliko normalno.

Poglejte, vsa leta so direktorji prepričevali delavce, da bi kljub družbenim omejitvam lahko za plače razdelili še toliko in toliko, a dobri gospodarji... Že od tu je vsak delavec nedvomno solastnik podjetja, v prid katerega se je odrekal pri vsaki plači. Že to, če smo res čisto odrinili očitno politično frazo o delavcu, lastniku proizvajalnih sredstev.

Kje je torej ta pravica do solastništva, kje so delnice, pravice do deleža v stečajnih masah, s katerim bi lahko organizirali svojo proizvodnjo... Gotovo ni ne direktorja ne stečajnega upravitelja ne sodnika, ki bi imel pravico prodati podjetje z delavci vred! Pa vendar si jo jemljejo.«

S tujim po koprivah

Pravijo, da ni druge rešitve, dobe kapital za zdrave sile, rešijo likvidnostne težave...

»Rešijo figo! Morda plače za kakšen mesec ali še to ne. Prav v omenjenem primeru smo sami ponujali direktorju boljšo rešitev. Galeb iz Izole ima ponudbo italijanskega partnerja, ki potrebuje za proizvodnjo deset mizarjev in prostore. Povsem konkretna možnost tujega kapitala, programa, plasmaja, mešane firme. Direktorju smo to povedali, pa ne poslušajo.

Prodajajo tudi žago, spet zasebniku. Tu šele so povzročili cirkus, saj je bila žaga njega dni že zasebna. Ko so jo hoteli nacionalizirati, je lastnik rekel, da ni potrebe, saj jo sam odstopi krajevni uradu. Dediči zdaj seveda oporekajo, da nacionalizacije ni bilo in kako potemtakem si direktor drzne prodajati?! Da spet niti ne govorimo o solastništvu delavcev, ki so v žago toliko let vlagali in delo in denar.«

Cvetke...

Še smo poslušali o cvetkah z vrtička »Marija k sebi...«. Direktor Mobilie Janko Šolmajer je tvorec inovacije, da vsak, ki uspe prodati stroj, dobi 3 odstotke provizije. Uganite, komu je prej uspelo prodati stroj, delavcu ali direktorju?

Kino Šiška je občinski sošed. Tik pred vrati občine torej so v veži kina dovolili zasebniku postaviti bife povsem na črno. Zdaj občina moleduje inšpekcijske službe, naj kaj ukrenejo, saj črni bife mirno deluje naprej.

Stečajni objekti stoje zapečateni, tujci vedo za nezaposlene in prihajajo s konkretnimi programi, denarjem, proizvodnimi linijami, le prostore bi radi. Škoda je neprecenljiva, delavci na cesti in spet lahko le prosijo zbornico, naj uveljavi vsaj razumen rok, v katerem morajo hale spet odpečatiti in omogočiti delo v njih.

Standardovi šefi so si ustanovili firmo Bonex consulting (ha ha) in vanjo prenesli vse komercialne posle in še kaj...

Skratka, vrsta primerov in komite nanje opozarja. Šli smo naprej po sledi njihove pobude, ki so jo poslali ljubljanskemu družbenemu pravobranilcu samoupravljanja.

Nacrtno uničevanje

Tam smo imeli srečo. Srečali smo tri delavce Standarda, ki so prišli negodovat zaradi Bonex consultinga. Govorili so v en glas, zapisal pa bom le ime Ivica Jurčinca, ki mu je direktor že tako zapretel, naj naslednji dan prinese odpoved, sicer ga bo suspendiral. Zakaj?

»Ker mi niso všeč lumparije, ki si jih privoščijo. Direktor Emil Židan je iz skupine, ki so jo odstrelili iz Avtomontaže. So pa to trdoživci mački in še naprej delajo škodo.

Delavce moti, ker imamo mizerne plače, likvidnostne težave, za Bonex pa se vedno najde denar. Direktor je načrtno uničil našo komercialno, sposobnega komercialista je, recimo, nagnal delat v skla-

dišče. Bonex je ustanovil s sorodniki, sosedi in prijatelji in zdaj, ko je ta firma prevzela vse posle, ji naše podjetje nakazuje celo dnevnice in kilometrine.

Iz Hannovera sem prinesel prospekte za izolacijski material verplas. Židan jih je preplonkal, poneveril papirje (podpisali so jih njegov sin, njegova hči, sosed in njegova žena) in pobral denar. Zdaj dobi 6 odstotkov od dohodka z verplasom in to si računa na vsak kilogram.

Mafija, zveze

Bonexu nakazujemo vnaprej tudi denar za delo, ki ga nihče ni opravil in tudi še nič ne kaže, da ga bo. Sposobni in pošteni vodilni delavci zapuščajo kolektiv po tekočem traku, sam pa namešča prijatelje. Nič ga ne moti, če zaupa vodenje razvoja, ki zahteva kemično znanje, strojniki. Kriči, da sindikata ne prizna. Samoupravne organe postavlja sam. Sklepa za kolektiv škodljive pogodbe, od katerih služijo le drugi, njegovi, kajpak. Robo, ki gre za med in bi jo lahko prodajali sami, daje v prodajo prijateljem. Metalka da ponudbo za dovoz cimenta, ki je 60 odstotkov cenejša, kot pa mi plačujemo privatniku. Židan jo razveljavi in privatnik nas odira naprej. Drugo robo pod njegovo prisilo prodajamo ceneje, kot smo jo kupili. Mafija, zveze, pravijo delavci. Večja lumparija mu nekažnovano uspe, bolj se ga ljudje boje, češ, kdo se bo bodel z rogatom, ki mu nihče nič ne more?!«

Ko smo le podvomili, da bi nihče nič ne mogel človeku, ki mu lahko dokaže vsaj pol očitkov, ki smo jih slišali na njegov rovaš, smo še slišali:

»Pri nas je bila SDK in postavila obširen zapisnik. Bila je kriminalistična policija, ga za nekaj dni zaprla in ga utemeljeno osumila cele vrste nečednosti. Naša prizadevanja podpira občinski sindikat. Pa nič! Emil Židan vedri in oblači naprej, dela podjetju škodo, da si sam polni žep in las mu ne pade z glave. Je čudno, da se ga delavci bojijo?«

Nedotakljivi

— Je čudno? smo povprašali na pravobranilstvu:

In izvedeli, da ni. Spet smo slišali besede o katastrofi, o množičnem uničevanju firm, prisvajanju premoženja, kar vse skupaj že sestavlja komaj ustavljiv plaz. Tudi ko se mu pravobranilci, sindikati, policija, postavijo po robu, drvi naprej. Sposoben kriminalist, ki pošteno opravi svoje delo, vloži vanj ogromno časa in znanja, kar končno tudi pomeni ni, na koncu skomigne, češ, edino kar delavcem ostane je, da takšne zmečejo skozi okno.

Ker smo povedali, da smo pač na sledi in bi šli radi naprej in nas zanima, kje se ustavi, smo slišali pripombo o tožilcih:

»Posebno vprašanje so javni tožilci. Tudi ko izredno dober kriminalist opravi izredno dobro delo, se to, kdo ve zakaj, ustavi pri tožilstvu.«

Opozorili so nas na primer Usluge, ki ga je SDK lani poleti predala javnemu tožilcu Cujniku. Preiskovalni sodnik Hribar ga je dobil v roke šele pred koncem leta, potem pa...

O tem in kopici novih stvari s področja »Marija k sebi consulting« pa v naslednji številki.

Ciril Brajer
Ivo Kuljaj

MOBILIA LJUBLJANA

Tadevska 132
Enota Medvode
Barletova 3
61215 Medvode

Datum: 17.1.1990

Občinski sindikalni svet
občine Ljubljana-Šiška
Trg prekomorskih brigad 1
61107 L J U B L J A N A

ZADEVA: Protest

Delovna enota Medvode izhaja iz podjetja Gradlex s pridružitvijo k GP Mevrad nato GP Ingrad in končno k samostojni delovni organizaciji Mobilie Ljubljana. Enota Medvode je v sestavi Mobilie 11 let. V tem obdobju ni bilo nobenih finančnih vloganj niti ni bilo posebnega interesa v te namene. Po enomesečnem nesoglasju z delovno organizacijo Mobilie se obračamo na vas, ker smatramo, da je odločitev delovne organizacije nepoštena in nepravilna. S prodajo delovne enote bi pokrili nekatere lastne napake, ki so razvilne iz nekaterih lanskoletnih pogodb. Vse kar se nahaja v enoti Medvode, smo zaslužili z lastnim trudom, zato smatramo, da je tako ravnanje z ljudmi nepošteno. Zavezali smo se za kvaliteto naših izdelkov in s tem osvojili tudi nekaj zunanjih tržišč. (nekateri Arabske države in del angleškega tržišča). Smo pa kakršno koli povezavo v soglasju s strani občinskih organov. Med drugim smo tudi za že omenjeno varianto, ki je lokacijsko zelo prilagodljiva, s tovarno Soro iz Medvod s katerimi obstaja obojestranski interes. Smatramo da v takem primeru nebi smel odlošati direktor DO brez gospodarskih struktur občine. Smatramo tudi, da se sredstva tako pridobljena, nebi smela namenjati za pokritje slabega finančnega stanja v DO. V upanju na ugodno razumevanje se vam še v naprej zahvaljujemo in vas tovariško pozdravljamo.

Podpisi delavcev v omenjeni enoti:

Barle Stano
Luštrik Janez
Bretlanovič Metelko
Miskič Menard
Erjavec Albin
Simič Milica
Bever Uroš
Sabič Rana

Santar Jule
Oblak Mican
Zivčnik Franc
Kuburič Mias
Petelinkar
Zgonec Robert
Bratina Sandi
Kolarica Mara

Predstavniki sindikata DO Medvode

Luštrik Janez

Upor v Brestovi tovarni pohištva

Stavka je razkrila, da je ob plačah še kup drugih problemov

V Brestu Cerknica, natančneje v tovarni pohištva, so se delavci uprli. K uporom so jih nagnale nizke plače, najnižji osebni dohodek je bil za februar nekaj čez 1800 dinarjev. Toda vse kaže, da plače – tako kot v mnogih primerih, kjer se nezadovoljstvo ljudi pokaže s stavko – niso edini razlog za upor, po mnenju vodilnih ljudi v Brestu najbolj problematične poslovne enote.

Na pogovoru stavekovega odbora s predstavniki poslovnega organa Bresta smo lahko slišali zelo kritične ocene in razmišljanja delavcev o slabi organizaciji dela v tej poslovni enoti, o nečloveškem odnosu direktorja poslovne enote Mitje Štrohzačka do delavcev, ki jih zmerja z najhujšimi žaljivkami, da o njegovi »skrbi« za obveščeno niti ne govorimo. Predsednik poslovnega odbora Darko Lesar in njegov namestnik Zdravko Zabukovec teh izjav nista komentirala, očitno pa tako kritične pripombe na enega izmed vodilnih v podjetju, ne glede na to, da se v Brestu že dobro desetletje otepajo s pomanjkanjem ustreznih kadrov za vodenje proizvodnih in poslovnih procesov, ne bi smele skozi eno uho noter in skozi drugo ven.

No, treba je priznati, da je v minulem obdobju vodstvo podjetja pod Lesarjevo taktirko uspelo uspešno sanirati (!?) dober del programov v Brestu, ne pa najbolj bolnega in bržkone tudi povzročitelja vseh gospodarskih in socialnih stisk v Brestu in Cerknici, saj je ta občina usodno odvisna od Bresta. To je omogočilo podjetju, da se je v zadnjem času tudi po osebnih dohodkih prebilo nekoličkanj nad povprečje v lesno-predelovalni industriji. Brest v celoti je lani sicer posloval brez izgube, kritično pa je v dveh poslovnih enotah, še posebej v proizvodnji pohištva (tako kot v vseh slovenskih pohištvenih tovarnah), sistem razporejanja dohodka in osebnih dohodkov pa imajo naravnost tako, da velja solidarnost pri osebnih dohodkih šele tedaj, ko v neki poslovni enoti ne zmorejo izplačati niti 85 odstotkov povprečnega osebnega dohodka v podjetju.

Tokrat nas ne zanimajo tolikanj pozitivni premiki v Brestu, temveč upravičena nejevolja v tovarni pohištva, zaradi prenizkih, za precej delavcev v njej pa sramotno nizkih osebnih dohodkov, 2500 dinarjev, tako da ne morejo ne preživeti ne crkniti. Na to so delavci pa tudi občinsko sindikalno vodstvo opozarjali že dalj časa, na izrednem zboru delavcev, ki je bil 5. 3. 1990, pa so delavci zahtevali, naj odgovorni v tej tovarni in v Brestu organizirajo delo tako, da bo teklo brez zastojev, naj znaša februarski najnižji osebni dohodek najmanj 3685 dinarjev in da je treba

delavce seznaniti z vsemi aktualnimi vprašanji v podjetju. Poslovodstvo je na to odgovorilo z zahtevo, naj se delavci vrnejo na delo, o možnostih za dvig osebnih dohodkov pa bi se pogovorili 20. 3., ko bodo znani rezultati ob zaključnem računu za leto 1989.

Zgodba se je kajpak odvijala po svoji dramaturški logiki, vendar je v sredo 21. 3. 1990 član poslovnega odbora Zdravko Zabukovec zagotovil, da je dela v tej tovarni dovolj, da so težave s primerim organiziranjem dela, pestijo pa jih tudi kadrovske zagate. Skratka, dela dovolj, plač pa od nikoder, vsaj takšnih ne, kot bi najmanj morale biti. Zabukovec je tudi na tem sestanku dejal, da poslovodni odbor ne more pristati na povišanje osebnih dohodkov na najmanj 2660 dinarjev – za takšen najnižji znesek so se na koncu koncev opredelili delavci tovarne pohištva, glede na poslovne rezultate pa ga lahko dvignejo le za 18 odstotkov, torej na tisto raven, ki smo jo že omenili, saj znaša najnižji osebni dohodek nekaj nad 1800 dinarjev. Zabukovec je pozval stavekovni odbor, ki je pravzaprav razširjen izvršni odbor sindikata, naj naroči delavcem, da prenehajo stavkati. Ta pa ni sprejel predloga poslovnega odbora, zato so se delavci odločili za stavko.

V petek, 24. marca, je tovarna pohištva v Brestu stala. Ob 12. uri se je stavekovni odbor ponovno sešel z Zabukovcem, ki se mu je čez dobre tri ure priključil še predsednik poslovnega odbora Darko Lesar, stavekovnemu odboru pa so tokrat priskočili na pomoč Janez Zakrajšek, sekretar občinskega sveta ZSS Cerknica, Marko Černetič, predsednik medobčinskega sveta notranjske regije, sekretar ROS lesarstva Marjan Ferčec in član predsedstva RS ZSS Dušan Rebolj. Vzrok za takšno zasedbo na pogovoru so bili tudi sklepi delavskega sveta Bresta, ki je zasedal 23. 3. in ugotovil, da je delitev osebnih dohodkov skladna z akti podjetja, z zakoni in gmotnim položajem podjetja. Delavski svet je kajpak podprl poslovodni organ in med drugim sklenil: prvič, »delavski svet sprejme sklep, da se PE Pohištvo ukine v smislu internega stečaja, drugič, v PE Pohištvo se nadaljuje delo in z delavci, ki so pripravljeni

normalno delati, da se izpolnijo sklenjene pogodbe in prepreči gospodarska škoda. Delo organizira IO PE. Pomoč naj nudijo tudi vse ostale PE Bresta, tretjič, PO, skupaj z IO Pohištva, pripravi program celotne dinamike ukinitve oziroma preobrazbe PE do 31. marca 1990.«

Prva dva sklepa delavskega sveta, če se kdo ne spreneveda, moramo razumeti kot grožnjo stavekajočim, ki jo

lahko zapišemo tudi takole: delavski svet je odpravil poslovno enoto Pohištvo, ji namenil stečaj, in povezujoč takšno sklepanje z naslednjim sklepom, tisti, ki so pripravljene delati, ne glede na nizke plače ostanejo, drugi pa... Nihče sicer ni dejal, da jih je treba vreči na cesto, da so torej brez službe, še bolj moti dejstvo, da je bil takšen sklep sprejet v času pogajanj in stavke, kar je, mimogrede,

protiustavno in protizakonito, kajti delavci so stavkali skladno s sindikalnimi stavekovnimi pravili, ki jih potrjuje tudi sodna praksa. Po energičnem nastopu predstavnikov sindikata, zlasti pa Dušana Rebolja, so predstavniki poslovnega organa menili, da sklepe v sindikatu napačno razlagajo, vendar pristali na izjavo, da sklepi DS z dne 22. 3. niso naravnani v pritisk oziroma v grožnjo stavekajo-

čim delavcem. Zaradi stavke ne bo nikomur prenehalo delovno razmerje. S takšno interpretacijo so se strinjali tudi člani stavekovnega odbora in drugi. Ne nazadnje velja k temu dodati informacije Darka Lesarja in Zdravka Zabukovca, da ne gre za stečaj poslovne enote Pohištvo, pač pa za njeno preoblikovanje, skladno s programskimi zahtevami poslovanja in s prizadevanji za gospodarsko sanacijo tega dela Bresta, vendar tako, da bodo imeli vsi delavci zagotovljeno delo, bodisi v proizvodnji pohištva ali na nekaterih novih programih, ki jih uveljavljajo v Brestu.

Osebnih dohodki so ostali, resnici na ljubo, na petkovem pogajanju nedorečena tema, vendar se je poslovodni odbor zavezal, da bo do 3. aprila ponovno proučil zahteve in možnosti, da bi nekako našli primerne rešitve za povečevanje osebnih dohodkov vsaj najbolj ogroženim delavcem.

Po osemurnem sestanku, s katerega bržkone ni nihče odšel povsem zadovoljen, in na katerem so razčistili tudi nekatere neresnice in polresnice, povezane s sindikalnimi zahtevami, ni manjkalo niti arogance ne podučevanja, a so se navsezadnje le dogovorili, da predsednik poslovnega odbora v ponedeljek seznaniti delavce s sklepi na zboru delavcev tovarne pohištva. To je v ponedeljek tudi storil. Zdaj vsi čakajo na to, kaj se bo izcimilo do 3. aprila, ko bo moral poslovodni odbor ponovno z odgovori pred delavce, ki bodo dotlej seveda delali.

Marjan Horvat

Svobodni Sindikati Slovenije

Dolgotrajna finančna kriza ljubljanske Opere in baleta še hušja

Tudi Figaro mora najprej jesti

Na nedavni tiskovni konferenci, ki so jo v SNG Opera in balet v Ljubljani sklicali ob premieri Rossinijevega Seviljskega brivca, so bolj kot o pripravi na predstavo govorili o gmotnem položaju te kulturne ustanove oziroma vprašanju, ki so ga naslovili »Ali nova kulturno-politična shema ukinja Opero?«.

Kriza Opere ni od včeraj, saj je bilo, kot je povedal direktor Kristijan Ukmar, zadnje desetletje eno najtežjih obdobjev v njenem skoraj stoletnem delovanju v svoji hiši. Poglavitne vzroke v Operi vidijo v zakonodaji, ki je kulturne ustanove, kakršna je Opera, povsem izenačila z gospodarskim podjetjem, ter v sistemu svobodne menjave dela, ki ni nikoli resnično zaživel. Enako slabo je šlo tudi večini opernih hiš (v Mariboru, Zagrebu, na Reki).

Svobodna menjava dela je formalno odpravljena, drugačen sistem pa še ni zaživel. Za družbene dejavnosti formalno še velja zakon o združenem delu, zakon o zavodih ali ustanovah pa že dolgo časa le obljublja. Toda trenutni finančni položaj Opere je tak, da ne morejo več životariiti naprej.

Opera in balet sta poleg filma zanesljivo najdražji kulturni dejavnosti, za razliko od filma pa tudi v razvitem svetu nista toliko tržno usmerjeni. Vsaka država ali družbena skupnost glede na svojo gospodarsko moč in kulturno izročilo določa obseg operne in baletne dejavnosti. Sedanji sistem financiranja Opere predvideva štiri med seboj lo-

čene kategorije. Za osebne dohodke so v lanskem letu namenili 75 odstotkov, za neposredne materialne stroške programa 11 odstotkov, za splošne materialne stroške 9 odstotkov in za vzdrževanje in amortizacijo 5 odstotkov. Sredstev med kategorijami ni mogoče prelivati, razdelitev določa financer, program in repertoar posamezne ustanove ne igra prav nobene vloge. Nobene vloge ne igra tudi dejstvo, da v Operi zagotavljajo osebne dohodke za 300 delavcev (skupaj z gledališkimi ateljejem in skupno službo) in da sredstva za program le redko zadoščajo, da bi vseh teh 300 delavcev lahko res intenzivno delalo in ustvarjalo predstave.

Hude finančne zadrege so v Operi imeli že lani, ko aprila niso več mogli z osebnimi dohodki dohajati inflacije. Enako je bilo tudi z materialnimi stroški in takšen položaj je trajal do 26. junija, ko so imeli opozorilno stavko. Po tem se je malo ublažil, podcenjenosti njihovega dela pa ni odpravil. Že decembra se je znova izkazalo, da inflacija bistveno prehitava razpoložljiva sredstva in ugotovili so, da bodo leto 1989 zaključili z izgubo. Tudi manjša usklajevanja niso popravila položaj in izguba Opere je žalostna realnost.

Na tiskovni konferenci so člani umetniškega zbora prizadeto pripovedovali o svojem položaju. Najnižji osebni dohodek v Operi je še vedno 1.800 dinarjev, največje izplačilo osebnega dohodka, ki ga

prejema vrhunski umetnik pred upokojitvijo pa znaša 7.700 dinarjev. Umetniški vodja s petintridesetimi leti službe ima manjši osebni dohodek kot zobozdravnica z dvema letoma prakse.

Pereče ali pa bolje rečeno kritične so prostorske razmere za delo. Že sredi sedemdesetih let je postalo jasno, da Opera in balet ne moreta več normalno delovati v sto let stari in skoraj povsem neobnovljeni stavbi. Vsa takratna prizadevanja po obnovitvi in dozidavi stavbe so se končala z odločitvijo o gradnji Cankarjevega doma; ki naj bi dal enakovredno domovanje operi, baletu in obema simfoničnima orkestrima. Danes se je tako načrtovanje izkazalo za nerealno. V Cankarjevem domu imajo sicer res prekrasno in funkcionalno veliko dvorano, vendar imata opera in balet od nje bore malo. Ne dobita niti dovolj terminov, togi sistem financiranja pa tudi ne zagotavlja dovolj sredstev za nastopanje v njej, saj so za veliki oder potrebni drugi programi.

Zato z vso resnostjo pripravljajo projekt adaptacije in dozidave operne hiše. Izdelali so dve različici. Po prvi gre za obnovo stare hiše in dozidavo vadbenih, skladiščnih in upravnih prostorov. Po drugi bi obnovili staro in dozidali novi hišo z dvorano za 1000 poslušalcev in vsemi spremljevalnimi prostori. Po okvirnih računih bi bila druga varianta le 60 odstotkov dražja od prve.

Rešitev svojih gmotnih zagat v Operi vidijo v drugač-

nem financiranju, v kolektivnih pogodbah, ki bi morale za vse družbene dejavnosti zagotoviti za enako delo enak osebni dohodek, ustanovi pa pustiti več možnosti za sklepanje delovnih razmerij ali pogodbenih odnosov. Stroški za program bi morali biti prilagojeni repertoarju in položaju ustanove, saj ni nujno, da vsaka ustanova potrebuje za enak repertoar enak obseg sredstev.

Nekateri najbolj zagnani člani opernega zbora so se v iskanju izhoda odločili opraviti anketo med kandidati za predsednika predsedstva SRS o njihovih pogledih na problematiko Opere in baleta. Odziv je bil presenetljivo velik, čeprav so se jim zdeli nekateri odgovori preveč splošni in četudi ni šlo le za strokovna vprašanja. Upajo pa, da bo tudi anketa prispevala k ozaveščanju odgovornih posameznikov, politike in strank, da je pri financiranju Opere in kulturne dejavnosti nasploh treba nekaj bistveno spremeniti.

V kolektivu so prepričani, da Opera lahko in mora postati sodobna organizirana, maksimalno ustvarjalna in evropsko primerljiva kulturna ustanova slovenskega naroda. Spreminjanje položaja in vloge Opere ni le stvar posameznikov, temveč politike in parlamenta. Upajo, da v prihodnje ne bo več tako kritičnih razmer, da bi morali sedanje anketirance spominjati na njihove predvolilne fraze.

Igor Žitnik

Protest delavcev Delte Computers, ki plačujejo za Deltino polomijo

Botri poloma pa vseeno živijo naprej

Bil sem na zboru delavcev Delte Computers (DC), na katerem so delavci skupaj s svojim vodstvom ter predstavniki iz Iskre, občine in od drugod poskušali dobiti odgovore na zahteve stavkovnega odbora in tudi izvedeti, kaj jih čaka po 30. marcu, ko bo sodišče odločilo o stečajnem predlogu stečajnega upravitelja Iskre-Delte. Iz te zavožene firme je zraslo 10 novih in tudi podjetje Delta Computers. Ta operacija je bila opravljena 1. 1. 1990, z njo so hoteli onemogočiti stečaj dobrih delov programa megalomanske Iskrine Delte. Ta cilj ni dosežen, ker je DC ne po svoji volji postal pravni naslednik zavožene Delte in zato, ker mu ni nihče omogočil normalnega začeta poslovanja. Za stečajnega upravitelja Delte je, kot vse kaže, Iskra postavila svojega človeka, to

je Fabio Škopac, po nepristranskih mnenjih sposoben finančnik, ki pa mu zaposleni v DC očitajo, da je na ta položaj prišel zato, da bi uničil dokaze, ki povezujejo brodolom Delte s politiko nekdanjega sozida Iskre in njenih velikih, tudi tistih, ki so iz firme pokradli vse, kar se je dalo (omejnajo zlasti Cigana).

Ko sem poslušal vprašanja in zahteve delavcev in izmikajoče odgovore tistih, ki zdaj še krmarijo stečaj Delte in čakajo na stečaj Delte Computers sem se najprej spomnil na besede enega izmed strokovnjakov AGEE, ki mi je ob tem, ko je iskal članke našega glasila o Iskrinih brodolomih, mimogrede navrgel ugotovitve, da bomo s pisanjem nekrologov postali glavna priča propada številnih slovenskih firm.

Iskrin paradni konj, ki se je imenoval Delta, je poginil

Pa vendarle ostaja vprašanje, kako je rešiti firmo, njen program in zaposliti vsaj nekaj izmed 500 delavcev. Fabio Škopac je ocenil, da ni možnosti za rešitev DC. Povedal je, da nova firma ni dobila obratnih sredstev, ki bi omogočila začetek pozitivnega poslovanja. Nove firme so z reorganizacijo dobili osnovna sredstva in ljudi, premoženje Delte pa je ostalo matici Delte, ki je predmet stečajnega postopka. Samo Iskra ima do Delte za 47 milijonov DEM terjatev, uveljavljala pa bo tudi 26 milijonov DEM za DC v Celovcu. Premoženje Delte matice (ostanke nekdanje Delte) pa je ocenjeno na 67 milijonov DEM, pričakovanja in zahteve drugih upnikov iz Jugoslavije in tujine pa bodo znana v petek, ko bo problematika razgrnjena na sodišču v Ljubljani. V teh razmerah se firma DC ne more rešiti iz položaja, zato je Fabio Škopac tudi zanjo predlagal stečaj.

Po njegovem mnenju je DC prevzel bistveno preveč ljudi, za 500 ljudi namreč ni dovolj programov in dela, smotrno bi bilo zaposliti le približno 150 delavcev. Delta matica ne more pomagati DC, ne more zbrati niti denarja za OD za februar in marec in za neplačane prispevke iz OD za december in januar.

Škopac je nakazal možnost za rešitev v prodaji DC, za kar pa po njegovem mnenju še niso zpolnjeni pogoji.

Milan Clementi, predsednik upravnega odbora DC, se je strinjal s Škopacem mnenjem, da

nova firma ni sposobna za normalno življenje. Za sanacijo trga (posledice ravnanja nekdanje Delte) bi potrebovali več kot 8 milijonov dolarjev. Če bi hoteli zaposliti le sto delavcev, bi morali imeti vsaj 3,5 milijona dolarjev, za 50 ljudi (tehnološko jedro) pa še vedno 1,5 milijona ameriških zelenih bankovcev. Tega denarja pa vsa Iskra nima.

Tudi Damjan Dittrich, v.d. direktorja DC, je povedal, da ni možnosti za obstoj, ker niso bili izpolnjeni sklepi, sprejeti ob ustanovitvi nove firme. Omenil je, da v DC niso prenesli tehnoloških programov in prodajne funkcije. Ustanovitev DC je bila po njegovem mnenju dilematska in zato je skupaj z vso ekipo že pred časom odstopil. V času, ko vodi novo firmo, pa so že prestrukturirali razvoj in organizirali projektne skupine. Namesto da bi dobili denar in material in začeli delati,

bodo morali začeti prodajati najnovejšo opremo in tako bodo likvidirali sami sebe.

Marjan Bračko je večkrat brezupešno načel vprašanje prodaje DC, ki bi edina rešila položaj. Delavci so namreč odgovornim očitali, da plešejo okoli vrele kaše, da se izgovarjajo, da se v našem sistemu nič ne da. Andrej Cimerman iz šišenskih sindikatov je pozival k preprečevanju povečevanja škode in uničevanja programa in znanja deltarjev, ki so v iskanju najcenejše družbene rešitve, in bentil proti stečaju, ki je za družbo najdražja rešitev. Številnejši pa so bili tisti, ki so zagovarjali izstop DC (celotne Delte) iz sistema Iskre in skupaj z Bračkom dokazovali, da bi se lahko tako v Jugoslaviji kot v tujini našel kupec za novo firmo, ki seveda ni pravni naslednik Delte in naslov, na katerega bodo Deltini oškodovanci pošiljali svoje terjatve. Bračko in drugi pa niso mogli izvedeti, koliko bi moral odšteti novi kupec za firmo DC; tudi niso izvedeli, ali bo kljub vprašljivi reorganizaciji, iz katere je nastal njihov prezgodaj rojeni otrok, pravzaprav najprej opravljen stečaj Delte in s tem tudi njenih otrok, in bo šele potem, ko ne bo nič ostalo, mogoč nakup firme, ki še ni razbremenjena dolgov zavožene Delte. Takrat bodo delavci DC goli in boski in bo le od upnikov odvisno, ali bo v novih objektih in na delovnih sredstvih Delte znova organizirana komputerska proizvodnja, ki je pred desetimi leti nastala zaradi interesov republike Slovenije. Ko sem po končanem zboru vprašal Marjana Bračka, ali je o nakupu in prodaji DC govoril

le načelno, mi je zagotovil, da je mislil konkretno in da on in drugi poznajo naslove kupcev v Sloveniji, Jugoslaviji in tudi v zamejstvu.

Fabio Škopac je bil prekinjen, ko je hotel zborovalcem povedati, kako potekajo stečajni postopki v tujini, kjer je menda bolj doma kot v Sloveniji. Delavci so mu verjetno hoteli povedati, naj to razložijo tistim, ki krojijo našo ureditev in sprejemajo predpise, ki vodijo do izničanja dobre in slabe proizvodnje in uničujejo družbena sredstva, naložena v proizvodnjo in tudi v sposobne kadre.

Zborovalci so povedali še veliko zgodb in misli o mahinacijah v Delti, Iskri in širše. Poročevalec vsega, kar sliši, ne more preverjati, podpira pa delavce, ki bodo v petek, 30. 3. ali nekaj dni kasneje, verjetno dobili odgovodi in ne mislijo dobro o nikomer, ki je do zdaj krojil njihov položaj. Takšno sklepanje seveda ne negira vedenja, da je Škrubec s svojo ekipo (kljub opozorilom iz sozda, da dela narobe) lahko vodil Delto, dokler je vsem šlo dobro in dokler se od nje vsi lahko živeli. Potem ko so si nekateri nagrabili dovolj in ko so denar spravili na svoje račune doma in v tujini, pa so večini ostale le roke in prazni lonci ter novi proizvodni prostori in oprema za delo, ki jih pa ne morejo uporabljati. Zato pa še kako razumemo tudi aplavze tistim, ki so govorili o kazenski odgovornosti vseh, ki so zakrivali stečaj in ki so se okoristili s sredstvi Delte, ker nečesto imeti nič skupnega z imenom Iskre.

Franček Kavčič

Iskra – Delta Biomatika Ptuj: delavci odstavili direktorja

Ptuj ima spet žrtveno jagnje na oltarju neumnosti

Niti dobra dva meseca ni trajalo, da bi nova Biomatika pristala nižje, kot se je ob novem letu izvila iz propadajoče Iskre Delta. Inženir Anton Horvat, vršilec dolžnosti direktorja novopečenega podjetja, v tem času očitno ni uspel več kot porazdeliti sebi in svojim somišljenikom debele kuverte, delavce pa s 70-odstotnimi plačami zaradi pomanjkanja dela nagnati domov. Ker zdaj ni denarja niti za februarске plače, je med delavci končno završalo. Žal, prepozno, na občini vidijo rešitev v stečaju!

Kaže, da je usoda 295 delavcev nekdanje Iskre Delte na Ptujju započena. Rešitev, da bi se z novoletnim preimenovanjem v Biomatiko in s prelevitvijo v samostojno podjetje že skopali spod drvečega plazju, ki je zagrmil Iskro, tega paradnega konja, ni uspela. V tem času so uspeli le postrgati račune, malo delati, zvečine pa se borili za stolčke.

Anton Horvat, vršilec dolžnosti novopečenega podjetja, očitno ni dorasel svojem poslanstvu. Z uvedbo njegovega nagrajevanja po vloženem delu si je zapravil tudi zaupanje delavcev. To tembolj, ker ga med delavce sploh ni bilo več, na morebitne očitke pa je delavec prišel na »CD«, na slavno listo »čakanja na delo«.

Delavci upirajo prst v občino

V opravičilo zdaj že odstavljene direktorju je treba povedati, da niti on niti kdo drug v teh dobrih dveh mesecih ni mogel postaviti novopečenega podjetja na noge z vso težo bremen in tolikšnim številom delavcev. Vsi v podjetju in občini vedo, da brez dobrega, tržno usmerjenega programa in svežega kapitala v tem kriznem času ni mogoče uspešno poseči na trg. V novem podjetju pa nimajo več niti dobrih programov niti potrebnih kadrov, še najmanj pa denarja. Trenutno so vsa njihova naprežanja usmerjena v to, da bi delavcem za delo februarja izplačali vsaj po tisoč dinarjev – akontacije. In ta tisočak je sodu izbil dno: vodstvo sindikata je sklicalo zbor delavcev, na katerem so delavci Antonu Horvatu izrekli nezaupnico. Čez dva dni, minulo sredo, je upravni odbor imenoval »gospodarski odbor« in novega vršilca dolžnosti direktorja. Gre za staro zasedbo v novi podobi: Anton Horvat je upravnemu odboru podtaknil kukavičje jajce. Sebe in še pet dosedanjih odgovornih sodelavcev, vodij posameznih sektorjev, je imenoval v ta odbor, ki naj bi se ustoličil z »uradnim razpisom«, torej bi namesto enega vršilca dolžnosti zdaj imeli šest postavljenih in seveda dobro plačanih »direktorjev«.

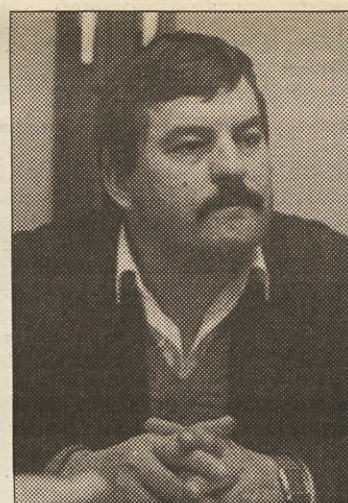
»Usoda naše delovne organizacije je v tem, da je bil ptujski župan obenem tudi direktor Iskre v Ljubljani, da mu je bila večja skrb reševati tisti del, kot pa nas. Po odločitvi o izločitvi iz Gorenja – delavci so verjeli obljubam in se na referendumu skoraj v celoti odločili za izločitev, se je vse odločilo v Ljubljani,« pravi dipl. inž. in ekonomist Srečko Pevec, njega dni vodja razvoja in tehnični direktor, lani celo kandidat za direktorja, zdaj na listi čakanja doma. »Ko so mi ponujali to mesto, sem rekel, da ne bom krvnik. Dejstvo je namreč, da s programi, ki smo jih imeli, ne moremo preživeti toliko zaposlenih. Zakaj naj bi po petnajstih letih skupnega dela zdaj nekdanje sodelavce metali na cesto. Gre pa za več kot sto delavcev...«

»Zdaj, ko je že vsem jasno, da smo pri koncu, me je Anton Čeh, predsednik izvršnega sveta občine, vprašal, kako rešiti tovarno,« razlaga Boris Grabar, do zadnjih volitev predsednik sindikata. »Bilo je grdo, vendar sem

Boris Grabar: »Na občino in v Ljubljano smo hodili z zahtevami, vračali pa smo se z oprano glavo in preglasovani. Tako je to, če je predsednik občine in generalni direktor (Gorazd Žmavc) v eni in isti osebi...«

mu rekel, da če bi jaz to vedel, bi moral sedeti namesto njega v izvršnem svetu. Gre za to, da vodstvo ptujске občine v vsem tem času ni uspelo poseči, zagotoviti kadre in denar, da ne bi prišlo tako daleč. Še več, Gorazd Žmavc je kot župan in direktor Iskre po

Stanko Hentak: »Naši delavci so presegali evropske norme, kupci so na naše izdelke čakali po pol leta, zdaj pa sedimo doma. Tisti, ki je še upal na glas kaj predlagati ali kritizirati, je takoj zdrsnil na listo čakanja...«

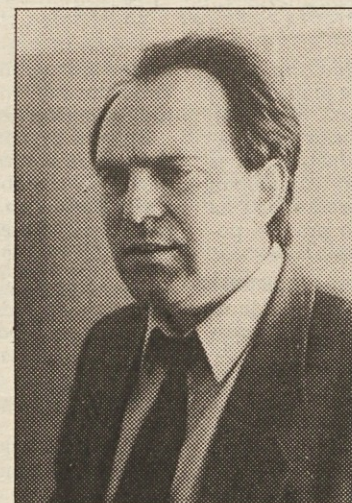
Ptujju iskal denar, da bi reševal Iskro, ne pa nas...«

Sindikati preti s tožbo!

Že pred temi zadnjimi dogodki, ki so zdaj dokončno porušili še tisto malo zaupanj med delavci, je

Skoraj tri četrtine delavcev iz proizvodnje sedi doma brez dela, preostala četrtina pa na »svojih delovnih mestih«. Medtem ko si je vodilna garnitura z direktorjem na čelu izplačala s »faktorji« obogatene plače, naj bi bili delavci s štirinajstrednjo zamudo zadovoljni s tisočakom akontacije!

Anton Čeh: »Izvršni svet občine bo tokrat iz sklada za razvoj dal denar za plače. Rešitev je edinole v stečaju. Tudi za boljša podjetja na Ptujju ne najdemo vodilnih delavcev...«

občinski sindikat z vodstvom sindikata v podjetju in Vladom Haasom, predsednikom medobčinskega sveta za Podravje, posegel in vodstvo podjetja opozoril na očitne napake in nepravilnosti. Sindikat je vodstvu pokazal, da ne pristaja na tisoč dinarjev akontacije, temveč zahteva izplačilo zajamčenih osebnih dohodkov. Ker tega denarja trenutno v podjetju ni, je vodstvo napotilo na izvršni svet po pomoč. Sindikat od svojih zahtev ne odstopa, kot tudi ne odstopa od varovanja pravic delavcev. Najprej se ne strinja z odpusti več kot polovice delavcev, po nekaterih podatkih naj bi v podjetju ostalo le od 80 do 120 delavcev, ne strinja pa se niti z očitno ravnodušnostjo občinskega vodstva, ki daje slutiti najhujše, da se je sprijaznilo s stečajem. V tem primeru bo sindikat v imenu delavcev tožil za odškodnino, da bi tako delavci dobili vsaj del tistega, kar so zaradi slabega vodenja podjetja izgubili!

Janez Sever
Slike: Lukas

Tovarna, ki so jo zgradili delavci sami in so jo Ptujčani podarili Iskri Delti. Tovarna, ki bi si jo lahko samo želeli, če ne bi živeli na Ptujju in v Jugoslaviji, kajti za tem lepim videzom je zdaj ena sama revščina.

Titovo Velenje: stečaj Gorenja EKO

Žalostni shod brez sorodnikov

Ob desetih dopoldne, v ponedeljek, se je po uradnem preštetju 416 delavcev Gorenja EKO zbralo na najbolj žalostnem shodu, ki ga lahko delavec doživi. Andrej Glušič, stečajni upravitelj, jih je seznanil, da je prihodnji dan zadnji, ko bodo v tej sestavi še – delali. V sredo bodo razdelili delovne knjižice.

Gorenje EKO je drugi primer v zgodovini tega »socialističnega čudeža«, ki je bil kot zgled ponujen svetu, in je zdaj brez fanfar, zastav in državnih himen tiho usahnil v grozi 554 delavcev.

Medtem ko je nekdanji HPH preminil neboleče, v njem zaposlene so po stečaju prezaposlili v drugih delovnih organizacijah, vsaj polovica delavcev Gorenja EKO ne ve, ne kod in ne kam.

Zato je prav neverjetno in nepojmljivo, kako lahko 416 delavcev (v resnici jih je bilo več, ker so pozneje prihajali na ta žalostni shod) tako stoično in vdano sprejme skopo razlago sicer nič sokrivnega stečajnega upravitelja in poslušajo še enkrat že tolikokrat ponovljena vprašanja zdaj le še dveh, treh sodelavcev, ki se očitno še vedno niso sprijaznili z uradno razlago, da je stečaj edina rešitev.

Po tej, uradni razlagi, tudi na tem zboru je bilo slišati, da je bil stečaj napovedan že mnogo pred različnimi ukrepi in poskusi, da bi

razmere »sanirali«, je za bankrot kriva prenapihnjena režija. Za stroji naj bi bilo skoraj enkrat manj delavcev kot v režiji. Dokler so se stroški še dali vgrajevati v ceno proizvoda in dokler je bil ta proizvod še iskan, se je dalo životari in nekaj časa celo dobro živeti. Toda resnične prihodnosti

takšno gospodarjenje ni imelo in zato se je EKO pojavljal s svojimi težavami že mnogo pred vključitvijo v Gorenje. Z združitvijo v Gorenje naj bi si EKO opomogel in bil soudeležen pri takrat bogati mizi. Danes prav Gorenju očitajo, da je EKO osiromašil »donosnih« in »perspektivnih« programov in

tega, da Gorenje ni izpolnilo niti ene obljube.

Kakor koli že, besede Stanka Glinška, predsednika stavkovnega odbora, Jožeta Reharja, dosedanjega predsednika sindikata in Simona Podbregarja so izzvenele v prazno, ker naslovljencev, predstavnikov koncerna Gorenje, na ta žalostni shod ni bilo. Tako je delavcem ostala le nekoč izrečena obljuba Hermana Rigelnika, »da nobeden delavec, ki bo sprejel ponujeno delo v Gorenju, ne bo ostal na cesti...«

Stečajni upravitelj je bil bolj konkreten: »V sredo vsem preneha delovno razmerje, na delo pa bodo prišli tisti, ki jih bomo poklicali! Gre za tiste delavce, ki jih bomo potrebovali za dokončanje proizvodnje, da ne bi povzročili še večje družbene škode, in tisti delavci iz različnih služb, ki jih

bomo potrebovali za delo v stečajnem postopku...«

Delavce je seveda najbolj zanimalo, kdo bo še imel delo? Kdo je delal seznam za delo potrebnih ljudi? Ali gre za seznam, ki sta ga sooblikovala tudi delavci iz kadrovske službe, ki sta pred tem že dobila nezaupnico...

Odgovorov seveda ni bilo. Kot jih tudi prej ni bilo, dasiravno so delavci v zvezi s svojo usodo v Gorenju usmerjali več vprašanj. Tako tudi tisto o kadrovske politiki in različnih tolmačenj o dejanskem stanju podjetja. Delavci namreč niso mogli dojeti, kako lahko nekaj starih milijončkov povzroči blokado njihovega računa v trstu, kot je Gorenje. Da tolikšen kadrovske potencial, kot ga Gorenje ima ali naj bi ga imelo, ne more pripraviti zanje takšne rešitve, ki bi obvarovala existenco pridnih in nič krivih delavcev, če so že toliko časa govorili o prerazporejanju odvečne delovne sile znotraj dosedanjega sozda Gorenje. To tembolj, ker je zdajšnje vodstvo Gorenja prav s prerazporejanjem delavcev in »čiščenjem« proizvodnih programov uspelo rešiti velikana pred najhujšim.

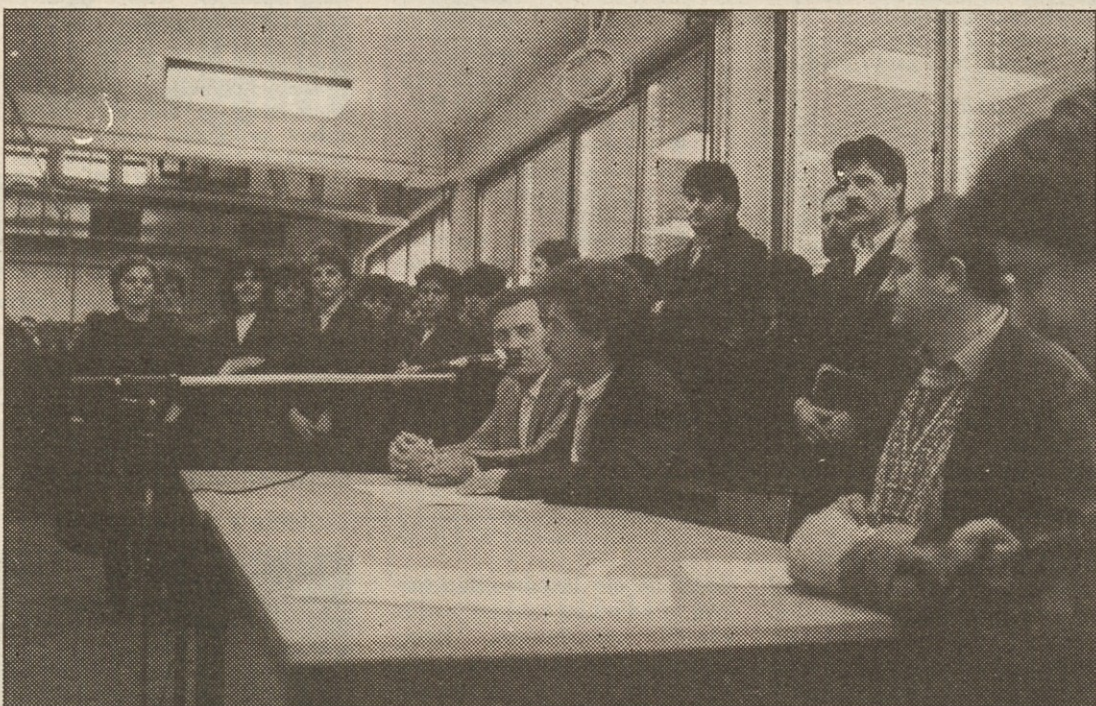
Odnos od zdaj še 554 delavcev v Gorenju EKO se da razumeti tudi z neverjetno distanco občinskega vodstva, ki je le po skrajnem trudu občinskega sindikalnega sveta sprejelo težave teh delavcev v razpravo na izvršnem svetu, za petkovo zasedanje občinske skupščine pa gradiva o tej vroči temi spet – ni.

Kdo je delal sezname delavcev, ki bodo po stečaju še imeli delo in kje najti zaposlitev za dvesto in več delavcev, ki so do srede še delali za veliko ograjo velenjskega dela Gorenja?

skega vodstva, ki je le po skrajnem trudu občinskega sindikalnega sveta sprejelo težave teh delavcev v razpravo na izvršnem svetu, za petkovo zasedanje občinske skupščine pa gradiva o tej vroči temi spet – ni.

Kot obliž prizadetim delavcem je ostala le pobuda vodstva občinskega sindikalnega sveta o ustanovitvi »sindikata odpuščenih delavcev« in zahteva po kazenski odgovornosti vodstva Gorenja EKO. V prvem primeru gre za posebni solidarnostni sklad, ki ga ustanavljajo pri občinskem sindikalnem svetu, da bi tako poskušali pomagati socialno najbolj prizadetim. V drugem primeru pa gre za pobudo, da pred temeljnim javnim tožilstvom sprožijo postopek zoper nekdanje vodilne in odgovorne delavce, ki so s svojimi odločitvami in ravnanji povzročili stečaj. Tudi v Titovem Velenju na občinskem sindikalnem svetu ugotavljajo, da cenovno slabega gospodarjenja in nesposobnega vodstva plačajo le delavci.

Janez Sever
Sliki: Lukas

Kako to, da so se zadnje čase pojavljali dvojni, povsem različni podatki o gospodarjenju v Gorenju EKO in kako to, da so hkrati tekle priprave na sanacijo in stečaj?

Komu podariti družbeno lastnino

Sedmina brez solz in oporoke

To, kar se zdaj dogaja v velikih podjetjih skorajda vseh industrijskih panog, lahko poimenujemo: bankrot. Ne direktorske ekipe v sozidih ne tamkajšnja poslovodstva ne obvladujejo razmer. Delavci samo nemočni, nemi in na moč prestrašeni opazujejo dogajanja okrog sebe. O svoji neposredni prihodnosti nimajo nikakršnih informacij. Iz dneva v dan jih je bolj strah, da bodo iznadenoma dobili delovne knjižice in napotek, naj nehajo hoditi v službo in priporočilo: »Za osebne dohodke pa povprašajte na pristojnem socialnem skrbstvu!«

Vse več panog se pogreza v izgube. Motorni, električni in strojni industriji ter jeklarstvu se je pridružila še lesna industrija s svojimi največjimi in najbolj trdnimi stebri. Žalostno je, da je na spisku potapljaljočih se na čelu visokotehnološke industrije, ki je v razvitih državah znana po svoji visoki letni stopnji rasti, po ustvarjanju dobička in po prodornosti na tuje trge. V Sloveniji pa pokopavamo prav ta podjetja, ki bi morala biti naš ponos in up.

Slabo gospodarjenje z družbeno lastnino je že tako alarmantno, da »lahko govorimo o požaru«, kot je že pred časom opozoril dr. Ivan Ribnikar, ki se zato zavzema za oblikovanje zakona o spremembi družbene lastnine v lastnino. Le tako da bo namreč mogoče preprečiti uničevanje in prilaščanje družbenega premoženja in zagotoviti bolj smotrno gospodarjenje v prihodnje.

Da bi preprečili takšno, pogosto že kar kriminalno ravnanje z družbeno lastnino, je Ciril Baškovič, sicer član predsedstva CK ZKS-SDP, na zadnji seji republiške skupščine v družbenopolitičnem zboru predlagal, naj bi izvršni svet še v sedanjem mandatu pripravil besedilo predloga za izdajo zakona o »lastninjenju« družbene lastnine. Tak zakon, pa čeprav bi bil prehodne narave, bi morebiti kazalo sprejeti celo po hitrem postopku.

V utemeljitvi te delegatske pobude je zapisano, da so vsa predvolilna izrekanja o suverenosti, samostojnosti, uspešnem razvoju in boljšem življenju brez nadzora nad ravnanjem s kapitalom v družbeni lastni in načrtno odločitvi o postavljanju tudi tega kapitala v ekonomsko bolj uspešno vlogo zgolj prazne besede. Kdor namreč resno misli z boljšo prihodnostjo, mora hkrati tudi odločno – in seveda strokovno – poseči v urejanje gospodarskih temeljev dela in življenja. Takšen zakon o lastninjenju družbene lastnine naj bi imel tudi svojo ustavno podlago: v sprejetih dopolnilnih k ustavi SRS o ekonomski suverenosti Slovenije.

Najprej poiskati skrbnika

Na kaj bi morali biti pri strokovni obravnavi in pripravi predloga za izdajo takšnega zakona še posebej pozorni? Predvsem bi morali natančno opredeliti, kdo naj postane nominalni lastnik družbenega kapitala, ki naj ima potem pravico do uživanja dividende in do posegov v upravljanje posamičnih gospodarskih ali negospodarskih organizacij, kjer se preslabo gospodari s to lastnino. Delegatska pobuda pri tem ponuja dve možnosti: prehod na kolektivno lastnino skozi delavsko delničarstvo ali pa skupni pokojninski sklad Slovenije. Ciril Baškovič se tu bolj

nagiba k drugi možnosti, saj ta po njegovem mnenju vključuje tudi možnosti za postopno uresničevanje tudi prve smeri rešitve.

Določiti bi morali tudi upravljalno telo in se dogovoriti za porazdelitev izvedbenih nalog. Ta upravljalna in izvedbena instanca, ki bi se, po besedah Cirila Baškoviča, začasno lahko imenovala tudi državna agencija za družbeno premoženje, bi morala opravljati vsaj tole:

- predlagati vladi in skupščini, katere dele lastnine obdržati v državnem javnem skrotju;
- načrtno prodati posamična podjetja tujemu in zasebnemu slovenskemu kapitalu;
- nadzor nad direktacijami podjetij in njihovo zamenjavo v primerih prenizke gospodarske uspešnosti;
- usmerjati izkupiček od prodaje kapitala v investicijsko-razvojno banko in pokojninski sklad Slovenije;
- spodbujati delavsko delničarstvo na podlagi odkupovanja dela profita podjetij in kreditiranjem zaposlenih iz sklada, da bi lahko odkupovali deleže v svojih podjetjih, posojila z obrestmi pa vračali v sklad.

Glavno besedo naj imajo ministri

Recept, kako družbeno lastnino preokreniti v lastnino, ima tudi opozicija.

Tako dr. Marko Kos trdi, da gospodarska podjetja ne bodo učinkovita toliko časa, dokler ne bodo prišli menežerji pod nadzor lastnikov podjetij. Partija pa da se nikakor ne more odločiti, da bi odpravila inštitut družbene lastnine, ki ga je uvedla kot materialno osnovo integralnega samoupravljanja. Ker je to materialna osnova, bi bilo tisti hip tudi de iure konec projekta samoupravljanja, medtem ko ga je de facto že odpravila z zakonom o podjetjih.

Zato mora vlada opraviti nacionalizacijo družbenih podjetij tako, da preidejo v upravo pristojnih ministrstev. Minister bo nato kooptiral člane v nadzorne odbore podjetij in imenoval direktorje. Ti bodo odgovarjali za zaupano jim lastnino, se pravi, da bodo poslovali tako, da ostane po odbitku poslovnih stroškov dobiček, iz katerega se investirajo nove zmogljivosti za dvig produktivnosti, del pa ostane vladi za vlaganje države v razvojno-prioritetna nova tehnološka podjetja – v skladu z razvojnim strateškim načrtom Slovenije.

Vendar ta operacija nikakor ne bo preprosta. Veliko podjetij namreč posluje z izgubo ali pa na robu likvidnosti in nima moči, da bi se tega rešilo. So pa

tudi podjetja, ki jim gre zelo dobro in so znana v svetu; to pomeni, da so borzno zanimiva.

Vladi ostane – po mnenju dr. Marka Kosa – v takšnem položaju takšna rešitev, kot jo uporabljajo države, ki imajo precej industrije v državni lasti, tako npr. Avstrija, ki ima vso veliko industrijo v državnem koncernu VAG, t. j. Verstaalichte A. G. Ta taktika je na kratko naslednja: država bo morala prodati v obliki delnic dobra podjetja, ki bodo na borzi predstavljala trdno vrednost, ker njihova javna objavljena bilanca izkazuje poslovni dobiček, ki naj bi omogočal delničarjem izplačilo dividend, predvsem pa zaradi dobre perspektive teh podjetij na svetovnem trgu dobro naložbo v vrednostne papirje.

Izkupiček iz prodaje teh prominentnih firm bo vlada nato lahko porabila za ozdravitev bolnih podjetij in za prestrukturiranje v boljše proizvodne programe. Vendar pa je prvi pogoj za takšno strategijo ta, da se ves postopek prodaje in saniranja podjetij, ki ostanejo v državni lasti, obravnava kot celota. Edino tako bo lahko vlada učinkovito uporabila sredstva, ki bi jih dobila s prodajo odličnih podjetij za sanacijo nestabilnih podjetij, za odplačilo njihovih dolgov in vsakovrstnih dubioz.

Če prva prodaja dobrih podjetij ne bi zadoščala za saniranje državnih podjetij, bi morala vlada v naslednjih etapah razširiti prodajno akcijo delnic na še več dobrih podjetij. Tako bi se dober del gospodarstva, ki je labilen in nezmožen ozdravitve s svojimi močmi, toliko opomogel, da bi lahko spet uspešno posloval. Operacija bi morala seveda potekati v več etapah. Avstrijska vlada opravlja sedaj že drugo etapo takšne anacije.

Dobra podjetja bi šla za med

Vlada potrebuje za sanacijo gospodarstva sveža denarna sredstva – tako imenovana kvalitetna sredstva. Le-ta pa lahko dobi samo s prodajo delnic dobrih podjetij domačim in tujim kupcem, ki imajo denar. To je slabost zamisli o pokojninskih skladih, ki naj bi jim prepustili družbena podjetja. Pokojninski skladi nimajo kapitala. Tudi pokojninski skladi v ZDA so morali nekoč začeti z majhnimi vložki, s sredstvi njihovih vplačevalcev, ki so jih naložili v dobre delnice in s tem ta sredstva zavarovali in nato povečali. To njihovo premoženje je nato z leti vse bolj naraščalo. Vendar je bistvena razlika med vlogo njihovih naložb in vlogo, kakršno si zamišljajo nekateri pri nas. Ti ameriški pokojninski skladi se nimajo za lastnika teh podjetij, marveč svoj kapital pod taktirko svojih spretnih menežerjev selijo v boljše delnice, v boljša podjetja, in to čez noč. Pri tem se seveda zaradi odgovornosti ne spuščajo v tveganje špekulacije, marveč ostajajo pri stabilnih in obetavnih podjetjih. To je mobilni kapital, ki po svoje sili podjetja v dinamiko.

Sredstva, ki jih bo država pridobila s prodajo dobrih podjetij, nikakor ne smejo tvoriti nekakršnega »razvojnega« investicijskega sklada, ki bi napajal

nov sloj družbeno-planskih velikih »kombinatorjev«, marveč se mora dodeljevati novim ustanoviteljem na podlagi konkurence z licitacijo, pri čemer so merila: dobra ideja, svoj delež in tržna konkurenca.

Zato pokojninski skladi v tako nemirnem in nestabilnem gospodarstvu, kot je jugoslovansko, niso stabilna rešitev. Upravitelji pokojninskih skladov se za takšno ponudbo ne smejo odločiti, če so količkej poslovni, kar doslej seveda niso bili, ker so jim sredstva pritekla po zakonski poti. Seveda lahko začno s skromnim nalaganjem kapitala v delnice, vendar v najboljša podjetja, ki jih bo država dala na trg vrednostnih papirjev, nikakor pa ne v podjetja, ki so nestabilna, neperspektivna, notranje neorganizirana in kadrovske nesposobna za preboj. Če bodo naši pokojninski skladi pod vodstvom menežerjev za vrednostne papirje nalagali svoja sredstva v dobra podjetja, bodo lahko v dvajsetih do tridesetih letih prišli na takšen obseg, kot ga imajo ameriški pokojninski skladi: 40 % v delnicah, 50 % v obveznicah in 10 % v gotovini.

Delavci naj plačajo polno ceno

Možnost za prodajo delnic delavcem je zato – po prepričanju dr. Marka Kosa – seveda bolj stvarna, seveda če delavci delnice plačajo, kajti država mora zbrati sredstva za prostore sodobnih proizvodnih podjetij, za nova delovna mesta ter za ozdravitev starih podjetij. Dobrodošli podjetji država ne sme podariti delavcem kot delničarjem, kajti s tem bi si pripravila vsakršno možnost za saniranje svojega dela gospodarstva. Ostala bi brez sredstev in brez premoženja.

Kakor koli obračamo, jasno postane, da je prodaja dobrodošlih borzno zanimivih slovenskih podjetij tujim in domačim investitorjem edina poslovna operacija, ki bi potem omogočila načrtno in široko akcijo sanacije glavnih delov industrije. To naj bi nato tvorilo osnovo zdravega nacionalnega gospodarstva, ki bo zmoglo rasti in obnove »iz samega sebe«. Seveda pa ne smemo nikoli pozabiti, da je glavni cilj razpoložljivega kapitala ustanavljati nova podjetja z novimi pobudami. To najbolj pripomore k novi sestavi gospodarstva in njegovemu elanu.

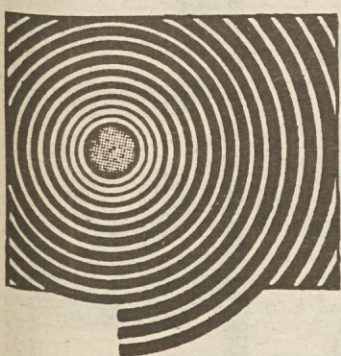
Usmerjanje v stara podjetja pomeni utrjevanje zastarelih planskih konceptov in njene politokracije. Graditi moramo nasprotno, novo strukturo majhnih in srednjih podjetij, da bi se približali zahodnemu gospodarstvu.

V glavnih točkah o podržavljanju podjetij, delavskem delničarstvu, razvojnem skladu države in nujnosti ustanavljanja novih dinamičnih podjetij se – po oceni dr. Marka Kosa – skladajo mnenja večine ekonomistov. Zato tudi zavračajo predloženi zakon o družbenem kapitalu.

Kam in kako s tehnološkim presežkom

Program opozicije za prenos družbene lastnine v lastnino je nedvomno vse preveč poenostavljen, da

ODMEVI

Marija k sebi consulting

Prosim, da v zvezi s člankom Iva Kuljaja »Marija k sebi consulting, d.o.o.«, objavljenim v Delavski enotnosti 16. marca 1990 objavite tole:

K članku Iva Kuljaja Marija k sebi consulting, d.o.o. bi rad dodal naslednje:

1. V IMP nismo šli v razprodajo družbene lastnine, temveč smo sredstva dali novim podjetnikom v zakup. Razen nepremičnin oziroma prostorov imajo podjetja o poteku zakupa pravico sredstva odkupiti po tržni vrednosti (uračna cenitev), če je ta višja od knjižne (sedanje) vrednosti. Za zdaj so vse pogodbe tudičasne, dokler IMP r.o. kot sestavljeno podjetje ni registriran in dokler se ne formirajo njegovi organi upravljanja.

Če do odkupa pride, gre torej le za spremembo oziroma »transformacijo« sredstev v družbeni lasti iz materialne v denarno obliko in ne za »prisvajanje« ali razlastitev

delavcev. Tudi ne gre za razlastitev podjetij, ki so združevala sredstva. Podjetja, članice sestavljene oblike, so sredstva, združena v preteklih letih za delo delovne skupnosti sozda in tozda Marketing, z ustanovno pogodbo trajno vložile v sestavljeno podjetje. Na tej osnovi so upravičena do sorazmernega deleža v upravljanju sestavljenega podjetja, do sorazmernega deleža njegovega dobička ter do povračila vrednosti v primeru izstopa iz sestavljenega podjetja. Lastninska upravičenja torej v celoti ohranjajo.

Dajanje stvari in pravic v lasti družbenih podjetij v zakup manjšim zasebnim in mešanim podjetjem je enostaven in učinkovit model za povečevanje uspešnosti gospodarjenja v večini gospodarskih panog. Pomembno je, da zakupnina pokriva stroške reprodukcije družbene lastnine in daje družbenemu podjetju določen donos na sredstva. V taki obliki je družbena lastnina zavarovana celo bolj kot v družbenem podjetju. Zasebni podjetnik lahko ustvari dobiček zase le v primeru, da prej v celoti pokrije stroške zakupa, torej v njih tudi donos družbene lastnine. Po preteku zakupa lahko zasebnik odkupi sredstva po preostanku vrednosti, torej tedaj, ko je že nadomestil celotno vrednost. To pa je smotrnejše kot da nabavlja nova sredstva, družbenemu podjetju pa prepušča zastarela in dotrajana, ki jih je ta dolžan obnoviti. Če gre zasebno podjetje za-

radi slabega poslovanja ali morebitnih malverzacij v stečaj, ostanejo sredstva, ki so v zakupu, zunaj stečajne mase, v lastni družbene podjetja.

2. Novinar Kuljaj mi na primeru Teletraca očita nenačelnost, češ da po eni strani zagovarjamo zamisli delničarstva zaposlenih, v praksi pa v IMP nismo zagotovili uresničitve tega koncepta pri ustanovitvi novih podjetij.

Osnovni razlog za oblikovanje dvanajstih novih podjetij iz skupnih služb nekdanjega sozda in tozda Marketing ni v potrebi po svežem kapitalu. Z neuspehom koncepta trdnije povezanosti članic IMP je postalo očitno, da v okviru dotedanjega načina financiranja ni mogoče preživeti vseh skupnih dejavnosti. Podjetja – članice namreč zaradi lastnega zaokrožanja, iskanja racionalizacij ali zaradi gospodarskih in likvidnostnih težav ne želijo oziroma ne morejo prevzeti celotnega bremena financiranja teh dejavnosti niti ne uporabiti vseh zmogljivosti ljudi. Tako znašajo neporavnane terjatve 28. 2. 1990 samo za delovno skupnost bivšega sozda že več kot 3.000.000 dinarjev, kar omogoča vsakršno delo.

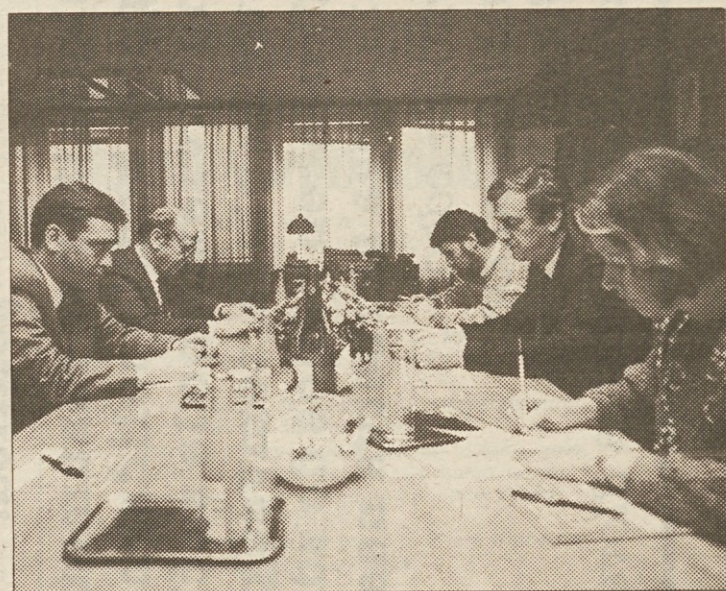
Eden izmed izhodov iz nastalega položaja je bil poiskati dodatne možnosti zasluzka, ponokod pa pretežni del, v novih ali razširjenih dejavnostih, iti »na trg« ter pridobiti posle zunaj

skroga članic IMP, hkrati pa racionalizirati vse vrste stroškov. Taka usmeritev zahteva podjetniško poslovno obliko in zlasti podjetniško motivacijo glavnih ljudi, ki lahko potegnejo voz naprej. V storitvenih dejavnostih ni poglavitni dejavnik uspeha kapital, temveč sposobnost in podjetnost ljudi. Zato nova podjetja niso bila formirana po konceptu delavskega delničarstva, ki je primerno za utečena podjetja, temveč na individualnih podjetnikih in podjetniških skupinah. Zbiranje kapitala in na tej osnovi razpršitev upravljaljskih pravic na vse zaposlene ne bi pripeljalo k želenim rezultatom, pač pa bi se izpostavili nevarnosti, da najsposobnejši, zlasti pa podjetni kader, odide za večjo plačo drugam ali ustanovi svoje podjetje.

Pametni podjetniki bodo z razvojem in povečanjem finančne trdnosti podjetja poleg drugih metod motivacije zaposlenih v svojem interesu uporabili tudi zamisli delavskega delničarstva, saj je to hkrati tudi enostaven način zagotavljanja kapitala za rast podjetja, to pa je tudi interes IMP.

3. Ne glede na velikost lastniškega deleža si je IMP v ustanovnih pogodbah novostanovljenih podjetij pridržal pravico do soglasja h ključnim poslovnim odločitvam in zagotovil članicam prednostno uporabo storitev, ki jih ta podjetja opravljajo. Zaposlenim v novih podjetjih, prav tako kakor v družbenem podjetju, ne varuje delovnih mest lastnina oziroma njihovo minulo delo, kot se je, žal, dovolj jasno pokazalo v številnih stečajih po Sloveniji. Jamstvo je lahko le zdrav, h kupcu usmerjen poslovni koncept ter kakovostno vodenje podjetij, v katerih delajo, družbenih, mešanih ali zasebnih.

Uroš Korže, pomočnik generalnega direktorja IMP

Konec prejšnjega tedna je obiskal republiški svet Zveze sindikatov Slovenije podpredsednik Evropske konfederacije sindikatov Marku Jaaskelainen.

Evropska konfederacija sindikatov, ki združuje sindikalne organizacije držav Evropske skupnosti in EFTA, je izrazila interes, da se podrobneje seznanji z razmerami v Sloveniji in Jugoslaviji tako na področju gospodarstva kot političnega življenja. Podpredsednika so zanimali sedanji družbeni procesi v Sloveniji, v tem okviru pa prenova Zveze sindikatov Slovenije v razmerah uvajanja pluralizma lastnin in tržnega gospodarstva ter političnega pluralizma in demokracije.

V pogovorih so obravnavali tudi vprašanja evropske integracije, kjer se sindikati predvsem zavzemajo, da »več Evrope« na gospodarskem področju ne bi pomenilo obnem »manj Evrope« na socialnem. Predstavniki slovenskih sindikatov so povedali podobno kot na nedavnem 8. zasedanju sindikatov območja Alpe-Jadran v Portorožu, da se je pri integracijskih procesih v Evropi treba izogniti možnim posledicam »Evropske trdnjave«, predvsem glede prostega pretoka delovne sile ter enakopravnega obravnavanja tujih delavcev.

Govorili so tudi o funkcionalnem in institucionalnem povezovanju naših sindikatov z Evropsko konfederacijo sindikatov.

Sašo Bernardi

Svobodni Sindikati Slovenije

bi bil (vsaj v sedanjih hudih gospodarskih časih) uresničljiv. Ali naj bodo delavci le »kupoprodajni predmet« in imaginarnim lastnikom premoženja (morda državo) in novopečeno »podjetniško strukturo«. Tega se verjetno zaveda tudi dr. Jože Mencinger, ki na vprašanje »Olastninjanja lastnine« gleda širše. Na kongresu svoje stranke je poudaril, da mora biti temelj gospodarjenja – poleg znanja in dela – zasebna lastnina proizvodnih sredstev, ki omogoča učinkovito gospodarjenje. Vendar pa organiziranost gospodarstva in delovanje ekonomskih zakonitosti naj ne bodo določeni z ustavo. Ti akti morajo vsebovati predvsem določila o varstvu delavcev, pa tudi podjetnikov in lastnikov, preprečevanju monopolov in varovanju naravnega bogastva. Odločiti se je treba, kako se bo slovensko gospodarstvo vklaplalo v jugoslovansko. Povedati je tudi treba, da smo sicer pripravili gospodariti v konfederaciji, vendar ne za vsako ceno in ne z vsiljenim centralnim upravljanjem. Ob teh dolgoročnih ciljih pa je dr. Jože Mencinger tudi predlagal, kako naj bi socialdemokracija reševala nekatere težave, ki so se že ali se še bodo kmalu pojavile. Ob vedno več stečajih, ki so po njegovem mnenju le vrh ledene gore, bi morali na ravni republike oblikovati nadzorne odbore, ki bi proučevali upravičenosti ali neupravičenosti stečajev. Tudi vprašanje presežnih delavcev bi bilo treba dati pod državni nadzor. O njih zdaj več govorijo tisti, ki so zakrivali takšen položaj, pozabljajo pa, da bi lastniki kapitala v normalnih tržnih razmerah prav njih najprej obravnavali za presežek. Zakonodajci bi morali dopolniti tako, da bi preprečili krajo družbene lastnine.

»Če ti ni kaj prav...«

Zelo ilustrativno se »novih časov«, nenaklonjenih delavstvu, boji tudi Jurij Bavdež, »prvi mož« idrijskega Delavsko-političnega društva. O tem je rekel: – V naši skupini imamo delavce, ki pravijo, da so deset let v sporu z direktorjem. Ni jim uspelo odstraniti direktorja, direktorju pa ne njih. Z novo zakonodajo jih bo petdeset odpustil kot tehnološki presežek, brez možnosti za obrambo. Iz ene skrajnosti smo šli v drugo. Iz skrajnosti, ko je bil delavec povsem zavarovan, v tisto, ko bo delavec popolnoma nezashiten. Problem je v lastnini. Neki direktor v tovarni, ki je v družbeni lasti, po našem mnenju ne more odpustiti delavca pod enakimi pogoji, kot ga lahko odpusti lastnik tovarne na Zahodu. Direktor ni pri ničemer prikrajšen, če odpusti delavce, ki mu niso pogodu, ker mu nasprotujejo. Nova zakonodaja pa daje direktorju vsa pooblastila, da nastopa kot najhujši kapitalist. Ne obojamo kapitalizma, ker je lastnina edina možnost tudi za nas. Lastnik lastnine pa mora biti znan. Vodilne strukture so z novim zakonom dobile velika pooblastila, ker pa delavec ni niti malo varen, tudi velike možnosti, da jih zlorabijo...

Vso oblast si (zakonito?) prilašča management

S sedanjimi razmerami pri preobražanju družbene lastnine v lastnino (minulega dela delavskega razreda brez soglasja delavcev) tudi mag. Anica Popovič, republiška družbena pravobranilka samoupravljanja, še malo ni zadovoljna: – Nelastninska koncepcija družbene lastnine se je izrodila, zato pa smo danes priča drugi skrajnosti, ko v ihti iščemo lastnika družbene lastnine in snujemo kapitalске pove-zave brez novega kapitala, s fiktivnim prenašanjem

družbene lastnine. V skrajnih primerih to pomeni, da postanejo lastniki družbene lastnine ne menežerji. Drugod po svetu imajo lastniki kapitala nadzor nad poslovanjem holdinga in tudi nad managementom, pri nas pa obstaja resna nevarnost, da se bo upravljanje v sestavljenih podjetjih skoncitriralo v rokah poslovnih struktur, čeprav za to ni niti zakonske niti druge podlage. Delavci temeljnih podjetij s takšnimi pogodbami izgubljajo možnost za odločanje o strateških vprašanjih svojega podjetja. Takšna opozorila dobivamo iz okolij, kjer se danes snujejo holdingi. Delavci terjajo teoretično obdelavo problema in takšne zakonske rešitve, ki takšnih napsrotnosti ne bodo dopuščale. Terjajo jasno opredelitev vloge lastnika proizvodnih sredstev, vloge poslovedenja in vloge sindikata kot nosilca varstva delavcev. Na ta problem bomo opozorili republiško skupščino. Strinjam se s tistimi, ki prehod iz nelastninskih odnosov v lastninske vidijo v postopnem procesu in tako, kot je v svetu navada za pridobivanje lastnine. Zakon o podjetjih je v tej smeri izrazilo podnormiran, saj ureja kapitalsko povezovanje zgolj v enem členu, in še to nejasno. Praksa, ki je brez potrebnih izkušenj in tradicije, pa seveda deluje kaotično. Ob takšnem pretvarjanju družbene lastnine smo pravzaprav priča nasprotnemu procesu, kot je bila povojna nacionalizacija.

V mislih imam primere, ko se lastninski odnosi v velikih sistemih – sozidih simulirajo in ko se fiktivno prenaša lastništvo na drugega. Tako se ustvarja lastninski odnos, ki sicer pomeni korak naprej v iskanju titularja, zdi pa se mi, da smo pri takšni transformaciji sedanje nelastninske problem preveč poenostavili.

Kaj pa varstvo lastnine

Kdo naj bi po mnenju mag. Anice Popovič v prihodnje varoval družbeno lastnino in kako?

Predvsem titular (sedanji ali novi). Družbeni pravobranilec samoupravljanja bi bil lahko potemtakem le v pomoč titularjem pri uresničevanju tega varstva. Prepričana sem, poudarja, da bo še vedno treba varovati družbeno lastnino, ko bo napadena z nezakonitimi dejanji. To je še posebej pomembno v obdobju do sprejema nove ustave, ko mora družba zavarovati družbeno lastnino, in sicer ne zato, da bi varovala njen privilegirani položaj, ampak ker prehajanje družbene lastnine v druge oblike lastnin ne more biti prepuščen naključju. Zato morajo pravobranilci samoupravljanja v tem prehodnem obdobju še vedno izpolnjevati svojo ustavno nalogo varovanja sredstev v družbeni lastnini, upoštevajoč seveda vse spremembe v sistemu. Vsekakor pa bi bilo smotno tudi v prihodnje pomagati titularjem pri varovanju njihovih lastninskih pravic oziroma upravičenj, ki iz njih izhajajo. Seveda pa naj bi takšno varovanje veljalo tudi za druge oblike lastnine, in ne zgolj za družbeno. Še posebej pa bi morala družba (in v njenem imenu družbeni pravobranilec samoupravljanja) varovati družbeno lastnino v podjetjih z mešano obliko lastnine.

Zakaj tako počasi iščemo prave lastnike

Kljub tem napotkom, kako (še drugače) razprodati ali obvarovati družbeno lastnino, ostaja dr. Ivan Ribnikar zvest svojih ideji o koristnosti njenega prenosa

v pokojninski sklad: – Ne si prizadevati osrečiti delavce z »delavskimi delnicami!« Od njih ne morejo živeti, a pravica soupravljanja jim mora biti ne glede na te delnice zagotovljena, zavrača zagovornike delavskih delnic. Z nasprotniki svoje zamisli o določitvi lastnika družbene lastnine pa polemizira takole:

– Obsedenost tistih, ki imajo dokumentirane zasluge za uveljavljanje »družbene lastnine«, »združene dela«, »minulega dela« in podobnega, da pokažejo zdaj, v drugih časih, da so v bistvu čisto drugačni, kaže, da niso drugačni. Če bi bili namreč resnično drugačni, bi poiskali lastnika (in to preprosto lastnika) poslovnega (in rezervnega) sklada podjetij – na primer v pokojninskem skladu, (in to mora napraviti nekdo, ki ne bo mogel biti obtožen, da navija zase kot upokojenec – tega kompleksa ne sme imeti), zatem v »zelenem« skladu (to mora napraviti nekdo, ki ni poznan, da je »zelen« in v državi, ko gre za dejavnost narodnogospodarske in komunalne infrastrukture. Tako najden lastnik naj ne bi imel upravljaljskih pravic v podjetjih. Skrbništvo za to premoženje bi v imenu omenjenih dveh skladov opravljala na primer republiška država in v okviru tega bi imela pravico posega v podjetje, če podjetje ne bi plačevalo dogovorjenega profita (na primer preferenčne dividende, če bi bilo podjetje delniška družba), in njeno soglasje bi bilo potrebno za morebitno statusno spremembo podjetja (predvsem za spremembo iz družbenega podjetja v kaj drugega). S tem bi se sprožil proces kapitalске, lastniške, finančne in upravljalске rekonstrukcije podjetij. In to je tisto, kar je potrebno za izhod iz plansko-tržnega ekonomskega sistema.

Ko gre za stanje kapitala – in ko se vrednost poslovnega (in rezervnega) sklada podjetij določa prospektivno, pridemo do stanja kapitala – ga moramo torej dati v nekem smislu v »outside«, kar zadeva pravico upravljanja ali kontrolo podjetij. Prav tako ga moramo dati v nekem smislu v »outside«, ko gre za njegov donos. Prilaščata si ga eden od skladov in država – če seveda ni bil prodan komu zunaj kroga omenjenih treh. S tem se tako poslovimo od preteklosti, da nas ne more niti ovirati, da ne začnemo takoj normalne prihodnosti, ko gre za kapital, lastnino, podjetje in njegovo upravljanje ali kontrolo.

Samoupravljanje ni iluzija

Izkušnje v svetu dokazujejo, da kapital uspešno posluje in s tem služi ljudem, če je profesionalno poslovanje pri svojem konkretnem delovanju zajeto v več povratnih zank: v zanke tržne konkurence, bančnega nadzora nad posojili, soupravljalске vloge vlagateljev sredstev, države, ki ji ni vseeno za davke, kolektivnih pogodb in sindikata, in ne nazadnje: nadzornoupravljaljskih zahtev lastnika osnovnega deleža kapitala. V Sloveniji in Jugoslaviji predstavljajo sredstva v družbeni lasti daleč najpomembnejši delež kapitala, ki pa je brez jasnega in končnega nadzornika oziroma skrbnika nad njegovim upravljanjem. To je eden izmed vzrokov za nizko učinkovitost družbenega kapitala. Zato je opredelitev lastništva družbenega kapitala še kako v interesu splošnega izboljšanja gospodarjenja s kapitalom.

In kako ga izboljšati?

O tem še ni dokončnega odgovora, eno pa vendarle že vemo: sleherna oblika lastnine mora imeti (dobiti) lastnika. Tudi podjetje kot osnovna gospodarska celica bo končno moralo postati lastnina nekoga: države, pokojninskih skladov, privatnika ali privatni-

kov, tujih ali domačih. Dobiti mora gospodarja! Samoupravljanje ni bilo takšen prodoren, »skrben« gospodar. Vendar samoupravljanje ni (bilo) iluzija. Samoupravljanje ali kakršnokoli poimenovanje tega, da misleče ljudi pritegneš k opravljanju posla, jih motiviraš zanj zato, da je končni učinek boljši – je nujnost civilizacije na današnji stopnji razvoja. Naše samoupravljanje je bilo iluzija v toliko, kolikor smo na samoupravne organe prenesli preveč, to je tudi tisto, česar nismo mogli in bili sposobni reševati tudi zato, ker za takšno odločanje ni bilo ustreznih materialnih podlag. Pogosto smo »se šli samoupravno faršo« o tistem, kar je bilo že vnaprej odločeno. Tipičen primer za to je svobodna menjava dela in določanje prispevkov. S tem smo idejo samoupravljanja razvednotili, osmešili. Država bi se morala umikati s področja odločanja; to pa se ni zgodilo.

Ko smo leta 1952 uvedli samoupravljanje, je to pomenilo veliko spodbudo za ljudi in delavce. Če nam bo uspelo ohraniti samoupravljanje vsaj na začetni ravni, je velika verjetnost, da bomo tudi pri družbenem urejanju zadev bolj stvarni in učinkoviti, kot smo bili zadnja leta.

Namesto delavske delnice – delovna knjižica

In tako je razumljiv in utemeljen protest Rajka Lesjaka, Vinka Kastelica in Vuka Lutovca z republiškega sveta ZSS proti razprodaji (samoupravnih) družbenih podjetij. V odprtem pismu skupščini SRS, IS skupščine SRS, GZS in družbenemu pravobranilcu samoupravljanja SRS so med drugim zapisali: – Želimo opozoriti predvsem na posledice, ko bo ostala vrsta podjetij brez denarja, produktivnih programov in z brezposelnimi delavci – taki pojavi in ravnanje pa vodijo k temu, da bo vedno več delavcev z delovno knjižico namesto z delavsko delnico.

Znane so nam pobude za zakon o določitvi lastnika družbene lastnine. Vendar nam ne gre samo za to; do sprejema zakona je treba družbeno premoženje zavarovati, saj ga bodo drugače razprodali v brezenje in izropali.

Zato je nujno čimprej sprejeti odločitve o titularju lastnine z upoštevanjem prispevka delavcev k premoženju družbenih podjetij in omogočiti delavskim svetom, da bistvene upravljalске (lastniške) odločitve sprejemajo le po predhodnem strokovnem mnenju neodvisnih ustanov.

Lepo, prizadeto povedano! Vendar ne gre le za »interes splošnega izboljšanja gospodarjenja s kapitalom«, kot stoji na koncu omenjenega pisma; gre za veliko več. Gre za materialno podlago dela in življenja delavcev, ki smo si jo doslej ustvarili, gre za sedanjo in prihodnjo veljavo naše volje in besede v procesih proizvodnje in delitve. Gre za to, ali bodo naši predstavniki enakopravno sedli in zagovarjali svoje interese za pogajalno mizo o naši prihodnosti in usodi, ali pa bomo le predmet kupoprodajne pogodbe (dodatek k družbenemu premoženju), ki jo bodo sklepali menežerji in predstavniki »pravne« države.

Gre celo za veliko več – za vprašanje, ali nas morda spet ne čaka (še ena, doklej?) revolucija, v kateri bo spet treba razlaščati različne današnje povzpeticke takšnih ali drugačnih barv, ki se zdaj samozvano razglašajo (in ljudem vsiljujejo) za rešitelje (sol) naroda, v resnici pa imajo v mislih predvsem svoje interese, želje in oblast (naj si med seboj delijo družbeno lastnino, delavcem pa dajejo le delovne knjižice).

Pripravi: Vinko Blatnik

NEDELANO

5. aprila 1990 od 9. do 10. ure

Predolgo že zahtevamo učinkovito reševanje vprašanj, ki so prvi pogoj za naše normalno delo in uspešno skrb za zdravje in socialno skrbstvo. Odločili smo se za splošno stavko. Zahtevamo, da vzroke za težave zdravstva in socialnega skrbstva odpravimo pred popolnim zlomom. Verjemite nam, da nismo imeli druge izbire, saj smo doslej storili vse, da bi zagate v zdravstvu in socialnem skrbstvu (naše skupne probleme) rešili po mirnejši poti.

Med stavko vam bomo v nujnih primerih pomagali; saj nas za to zavezujeta etika in kodeks našega poklica.

Poskušajte nas razumeti in če je le mogoče, bodite solidarni z nami, saj se ne zavzemamo le za človeka dostojne plače, temveč predvsem za drugačen odnos do zdravja in socialnega skrbstva nas vseh.

*Stavkovni odbor
Republiški odbor
sindikata zdravstva
in socialnega skrbstva Slovenije*

STAVKAMO

SINDIKAT ZDRAVSTVA IN SOCIALNEGA
SKRIBSTVA SLOVENIJE

razglašaja **SPILOŠNO OPOZORILNO STAVKO**
za 5. april 1990 od 9. do 10. ure

STAVKAMO,

ker ustanove sistema ne upoštevajo naših zahtev po sistemskih spremembah in odgovornosti na področju zdravstvenega varstva in socialnega skrbstva.

STAVKAMO,

ker niso sprejete upravičene zahteve po uveljavitvi najnižjega osebnega dohodka, določila sindikalne liste in sprotna povračila dejanskih materialnih stroškov in amortizacije.

STAVKAMO,

ker naše delo ni priznано in ovrednoteno kot ustvarjalen pogoj za uspešen in donosen razvoj družbe.

Ne popuščajmo v svojih zahtevah in hkrati ohranimo vse temeljne vrednote poklicne etike in kodeksa!

Bodimo solidarni in enotni! Pogajali se bomo vztrajno, strpno in odločno.

Zahtevajmo drugačen položaj v družbi, pošteno plačilo za delo in trajno ureditev razmer.

ČLANOM SINDIKATA ZDRAVSTVA IN SOCIALNEGA SKRIBSTVA SLOVENIJE in SLOVENSKEI JAVNOSTI

Skupščina republike Slovenije in njen Izvršni svet nista ugodila zahtevam Skupščine sindikata zdravstva in socialnega skrbstva Slovenije z dne 21. februarja 1990, kar ni povabila na pogovore, ko so njeni organi in politične kulture, da bi na skupščina republike, ki smo ji zahtevne pripravljeno in politične kulture, da bi na naše zahteve obravnavali in ni pokazala niti koliko pripravljeno in politične kulture, da bi na zahteve do postavljenega roka (več kot mesec dni) odgovorila. Ker se namensko zdrana sredstva s prisporno skopnjo ne namenjaajo v celoti za delovanje dejavno- Kari se namensko zdrana sredstva s prisporno skopnjo ne namenjaajo v celoti za delovanje dejavno- sti, problemi v zdravstvu in socialnem skrbstvu ostajajo nespremenjeni in s tem tudi vsi razlogi za splošno protestno stavko. Skupščina sindikata zdravstva in socialnega skrbstva Slovenije - ureditvemo tako, da razglasimo **SPILOŠNO ENOTNO PROTESTNO STAVKO DELAVCEV ZDRAVSTVA IN SOCIALNEGA SKRIBSTVA V ČERTEK, 5. APRILA 1990 OD 9. DO 10. URE.** Stavka naj bo dokaz, da želimo dejavno prispevati k svoji nadaljnji usodi in da pri tem mislimo resno.

Neugodna razmerja med aktivnim in vzdrževanim prebivalstvom

Prebivalstvo se stara

Organizacija za ekonomski razvoj in sodelovanje OECD (tudi Jugoslavija je zaprosila za sprejem v njeno članstvo) se zelo sistematično ukvarja z najrazličnejšimi vprašanji ekonomskega, socialnega in demografskega razvoja in z veliko analitičnostjo in tehtnostjo prispeva velik delež zlasti k objektivnim ocenam razvoja in predvidljive prihodnosti. Lani je v ekonomski reviji te organizacije - Revue économique de l'OECD - 12/1989 - objavljena študija z naslovom: *Ekonomske posledice demografskega staranja prebivalstva in njihovi učinki na finance obveznih sistemov pokojninskega zavarovanja* - Avtorja sta R. P. Hagemann in G. Nicoletti.

Prav zdaj, ko smo pred sprejemom zakonskih določil o bistvenih vprašanjih nadaljnega razvoja našega sistema pokojninskega in invalidskega zavarovanja - ob tem pa vsekakor tudi o temeljnih opredelitvah načina njegovega financiranja - so tuje izkušnje in strokovna kritika lahko samo dragocen prispevek k primernim in perspektivnim ukrepom.

To je tudi motiv, da povzemo informacijo, ki jo je o omenjeni študiji priobčila 3. in 4. številka Mednarodne revije socialnih informacij organa MBD v Ženevi.

Starostne spremembe v sestavi prebivalstva najbolj pestijo pokojninske sisteme

Za vse industrijske države je značilna nizka rodnost. Temu se pridružuje še pričakovano povprečno trajanje življenja, ki tudi odslikava sodobno industrijsko družbo. Tako se vse bolj spreminja slika življenjske piramide: v njenem vrhu je vse več starih in med njimi vse več upokojencev. Ta piramida dobiva vse bolj trapezno podobo.

Za zdaj še ne moremo predvideti, da bodo kaj kmalu začele rasti spoznje rodnosti, ki so v vseh industrijskih deželah nizke. Nataliteta, ki naj bi ob svoji počasni rasti zagotovila obnovo prebivalstva (ali vsaj njegovo delno obnovo), je

še daleč. Čas, ki poteka med nizko in pričakovano zadovoljivo rodnostjo, bodo številne dežele preživljale kot prehodno obdobje. To je čas, za katerega velja trditev, da bodo razmerja med vzdrževanim, starim prebivalstvom in pa aktivnimi delavci zelo neugodna. Kasneje bo prišlo do ugodnejših razmerij. V tem obdobju pa imajo blagajne pokojninskih zavarovanj velike težave.

V posebni prilogi revije je več zamisli o tem, kako naj bi si posamezne države olajšale breme prispevkov za pokojnino.

V analizi so podatki za posamezne dežele OFCD in sicer izračunani po posebnem skupnem modelu. Gre za prikaz demografskih gibanj tja do leta 2050. Izhodišča so nekatere podmeone o pričakovani stopnji rodosti in smrtnosti kot tudi o učinkih migracij. Predvidevanja govorijo o tem, da bosta na primer na Danskem in v ZR Nemčiji leta 2050 samo še dve tretjini prebivalstva v primerjavi z letom 1980. Prebivalstva Belgije, Italije in Švice bodo zmanjšana za 15 do 20%. Za okrog desetino naj bi se zmanjšalo število prebivalcev Finske, Švedske, Avstrije in Grčije (vse v primerjavi z letom 1980). V tem času pa naj bi prišlo do povečanja prebivalstva Avstralije, Kanade, ZDA, Islandije, Irske in Nove Zelandije. Povsem poseben primer je Turčija, kjer ostaja razmerje med prebivalstvom, starih med 15 in 64 let, in starejšimi prebivalci še naprej ugodno.

Pomen sprememb starostne piramide glede na število upokojencev je moč videti zlasti iz podatkov, ki govorijo o številu odvisnega prebivalstva. Gre za razmerja med prebivalci, ki so starejši od 65 let in tistimi, ki pripadajo skupini med 15 in 64 leti. Leta 1980 je bilo razmerje med prvo in drugo skupino 1:5. Leta 2030 naj bi prišlo do temeljitih sprememb (poslabšanj): na 5 za delo sposobnih (tistih med 15 in 64 leti) bosta prišla že dva »vzdrževana«. Tako gibanje bo še bolj izrazito kasneje, ker bo med vzdrževanimi vse več zelo

starih. Gre za tiste, ki so stari najmanj 70 let.

Posledice za pokojninske sisteme

Lahko govorimo, v najnačelnijem smislu, o dveh možnih sistemih za financiranje pokojninskega zavarovanja. (Gre za obvezno pokojninsko zavarovanje - torej ne za »prostovoljno« zavarovanja, ki so na Zahodu zelo pomembne oblike zavarovanja za starost). Za večino sedanjih sistemov pokojninskega zavarovanja je značilno to, da uporabljajo način dokladnega kritja. Vse tekoče pravice (izplačila pokojnin upokojencev) pokrivajo prispevki aktivnih zavarovancev. Obveznosti in višina prispevkov so odvisne od trenutnih potreb, torej kolikor upokojencev skupaj z njihovimi pokojninami, toliko tudi sorazmernih prispevkov ga navadno imenujejo sistem kapitalnega kritja. Prispevki bodočih upokojencev pomenijo akumulacijo, organizacije zavarovanja jih investirajo v donosne cilje in na tej osnovi naj bi nastali viri - skladi, ki bi krili bodoče obveznosti pokojninskega zavarovanja. Razumljivo je, da so vsi sistemi, ki potekajo iz dokladnega kritja, bolj »ranljivi« ob vseh gibanjih, ki nastajajo zaradi rasti števila »vzdrževanih«.

Demografski razvoj posebej prizadene sisteme dokladnega kritja. Nekaj takega velja pričakovati zlasti v obdobju, ki je neposredno pred nami, ko bo prišlo do vse neugodnejših razmerij med »plačniki« in »uživalci pokojnin«. Če bodo tudi v prihodnje sistemi, ki te-

meljijo na dokladnem kritju, načrtovali svoje prispevke po trenutnih potrebah, bo moralo priti do zelo velikih in skokovitih povečanj prispevnih obveznosti. Aktivno prebivalstvo pričakuje veliko povečanje obveznosti.

Strokovnjaki OECD pa ob vsem tem le predlagajo nekatere rešitve, ki bi lahko pomenile realno »bolj zglajeno« krivuljo rasti prispevkov. Pričakujejo namreč obdobje precejšnje rasti prispevkov, predvsem v ZR Nemčiji, na Japonskem in Švedskem.

Ukrepi, ki jih predlagajo izvedenci

Tako naj bi se soočili z demografskim izzivom. Gre za zamisel o posebnem skladu, ki bi bil namenjen financiranju bodočih potreb, torej bodočih upokojencev. Sedanji zavarovanci naj bi torej v času aktivnega dela plačali povečane prispevke v sklade, ki bi bili vir njihovih pokojnin. Tako bi oblikovali kapitalno rezervo. To bi bila tudi ekonomična pot, ki bi omogočila, da bi prispevne stopnje v prihodnje manj obremenjevale gospodarske tokove.

Pri tem pa ne gre za integralno financiranje na temelju kapitalnega kritja. Ob vsem tem, tako razmišljajo strokovnjaki OECD, pa bo mogoče s konkretnim razčlenjevanjem demografskih tokov najti prave načine financiranja. Prav je, da pri tem spoštujemo tudi vzajemnost in tveganja, ki jih morajo prevzeti nase vse generacije. Na tem sicer temelji vsak sistem socialnega zavarovanja. Toda sistem dokladnega kritja velja zadržati.

Podaljševanje starostne meje za upokojitev

Tudi o tem govori študija. Ukrep, ki ga sistemi pokojninskega zavarovanja sedaj najpogosteje uporabljajo, je dviganje starostne meje za upokojitev. To pomeni zaviranje rastočih stroškov za pokojnino in pa relativne rasti števila obveznikov prispevka,

V razmislek ob spremembah in dopolnitvah zakona o SPIZ

Smo trideset let na »siht« hodile, se ob mašinah potile, otroke rodile. Za kazen k'se nismo učile, al' pa smo si ob delu s svojim denarjem šolanje privoščile, zdaj še penzije ne bomo dobile, zato ker nam starosti (npr. 3 let) ne morejo kupit.

Vidimo, da bolje je, če delaš manj, prispevaš manj, pa vseeno dobiš (dokup del. dobe). Tri ali dve leti smo premlade, pa nas ni tako malo, da bi zasluženo penzijo dobile, zdaj bomo morda, kot naše mame, ki so mnoge po pet otrok rodile, PA PENZIJE NISO UZILE, od hiše do hiše hodile, da bomo ta 3 leta preživele, če bomo potem kaj penzije dobile.

Če pravično naše 30-letne prispevke bi delili, bi tudi me danes kaj dobile, ne čez 3 leta, ko bi se nas radi prej znebili, pa še z dokupom let si ne bi glav belili. (In koliko delovnih mest bo prostih). Ali pa nas bodo do penzije ravno preusposobili, a pred vrati »amandma« (ne JLA) mladih nezaposlenih moči... KOLO SREČE se mnogim Slovenkam vrti nazaj. Če smo v zmoti, razložite prosimo!

P. S. Če bi v delegatskih klopeh sedele take delavke, bi bilo večinsko mnenje drugačno, kajti spočite ženske nočejo in nočejo v penzijo in čuvati vnuke (to pravijo same), me pa bi zelo rade čuvala vnuke in si malo odpočile, tudi že pri 47. letih, saj smo že 30 let delale.

P. D.

aktivnih zavarovancev. Poleg tega bodoči upokojenci sami dalj časa plačujejo prispevke in relativno manj časa uživajo pokojnino.

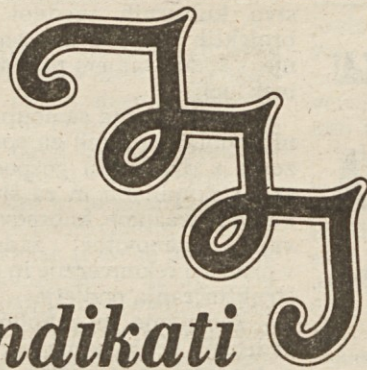
Se tretja rešitev se ponuja. Gre za teoretično možnost za zmanjševanje višine bodočih pokojnin. To je uresničljivo tako, da se zmanjša pokojninska osnova ali pa tako, da se za polno pokojnino zahteva relativno daljša delovna doba. Tudi obračunavanje pokojnin sorazmerno s čistimi plačili in ne več sorazmerno z bruto dohodki je lahko ena od poti za zmanjševanje bremen s pokojninskimi skladi. Tako prihaja do »prerazdelitve« obveznosti. Delavcem se plače ne zmanjšujejo zaradi dviga prispevkov, upokojenci sami pa prevzemajo del novih demografskih tveganj.

Studija ima, kot povzetek, nasvet. Sedanji delavci, bodoči upokojenci, so odgovorni za primerne rešitve. Vse večji je njihov politični vpliv. Zato je povsem razumljivo, da mora družba, če želi spremeniti politiko na področju financiranja pokojninskih skladov, ukrepati čim prej.

Prav sedaj, ko je že v razpravi predlog zakona o temeljnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja, so nekatera razmišljanja in priporočila tujih strokovnjakov lahko dragocen prispevek k našim odločitvam. Gre za socialno in ekonomsko izredno pomembna vprašanja, ki prizadevajo vse, delavce in upokojence. Slovenija je v demografskem smislu vsekakor dežela, ki mora že sedaj predvideti, kaj jo čaka. Vsaka zamuda ali odlašanje je lahko usodno.

Slovenski sindikati zdaj sprejemajo svoje programske dokumente, kratkoročne in dolgoročne. Osnutki so že pred nami. Ko prelistavamo tiste dele, ki se nanašajo prav na ta vsebinsko tako pomembna vprašanja, bi lahko rekli, da niso niti dovolj realni niti dovolj perspektivni. Statut pa je, sicer v osnutku, na upokojence povsem pozabil.

Jože Tavčar

Svobodni Sindikati Slovenije

Odprto pismo predsedniku skupščine RTV Slovenija v Ljubljani Jožetu Knezu

Bodečo nežo najprej RTV Ljubljana in Tele M Maribor

Čprav menda pripada pravica podeljevanja turističnega nageljna in bodeče nežo le pooblaščenim komisiji pri TV Ljubljana, to pravico za javnost enakopravno uporabim in bodečo nežo iz več vzrokov podeljujem: RTV v Ljubljani in Tele M v Mariboru, iz sledečih vzrokov:

a) Radio Ljubljana mi je samo dvakrat po tri minute dovolil obvestilo poslušalcev o mojih predlogih za znižanje števila nezaposlenih, ne pa tudi pravice in možnosti odgovarjati na morebitna vprašanja poslušalcev!?! Nezaposleni pa me kličejo iz raznih krajev v Sloveniji!

b) Urednik Studia ob sedemnajstih me je po telefonu nadrl da jim jaz ne bom diktiral... Na vabilo pa čakam še tri mesece!?

c) Dežurni urednik Tele M Maribor mi predlaga, naj za odobritev mojega predloga »pobaram« Jureta Pengova v Ljubljani!?! Maribor z okolico pa se duši v stečajih DO!?

d) Najostrejšje bodice pa naj spodbudijo k humanosti nekatere novinarje, reporterje in urednike na televiziji, ki nekako preveč samozavestno čuvajo »skirco v među«, na mencec se za tisto v pogrezojem se blatu nezaposlenih! Zakaj, preberite mojo pritožbo, naslovljeno najodgovornejšemu RTV-Slovenija nacionalnega programa, Knezu, ki je hkrati tudi podpredsednik Skupščine Republike Slovenije!

Odprto pismo predsedniku skupščine RTV-Slovenija v Ljubljani!
Zadeva: Pritožba zoper nekorektnost

Podpisani Albin Pristovnik - Ljubljana Bežigrad, srednje gospodarsko razgledan, vlagam naslovu: pritožbo zoper nekorek-

nost nekaterih delavcev TV Ljubljana pri izvedbi moje že druge humane akcije pod naslovom: Kako prepoloviti število nezapo-

slenih, kot sledi:

Že na začetku januarja sem v telefonskem pogovoru direktorju TV programov predlagal to vročo temo kot izziv za: Žarišče ali, kot (sedaj opuščen) (?) Aktualno javno razpravo v živo! Takoj se je strinjal z mojo idejo, podprto s programi in jamstvom ter mi predlagal - po sistemu od Poncija do Pilata - pogovor z nadurednikom P., le-ta pa z urednico K., ki sem ji vročil tudi dve tipkani strani mojih zamisli!

S to idejo sem se že junija lani odzval splošnemu vabilu Studia Ljubljana in se večkrat osebno oglašil pri uredniku P. in komentarki Bojani Leskovar. Posredoval sem jima moj točen naslov in telefonsko številko! Toda do danes še od nobenega nisem dobil vabila za sodelovanje? Nezaposlenost pa se iz dneva v dan povečuje!

Ker kljub aktualnosti teme pri vaših sodelavcih vse do danes nisem našel na razumevanje, sem

s konkretnimi predlogi oglašil na Republiškem sindikatu pri tovariših Golešu, Stegnetu in Ravniku, ki so me v celoti podprli in še dopolnili moje zamisli! Indicije, ki jih bom po potrebi pojasnil, pa kažejo na to, da sem se s tem brez vzroka zameril nekaterim delavcem RTV, ki snujejo svoj sindikat!?! Veste, mene kot nesindikalista takšna trenja prav nič ne zanimajo! Želim po svoji moči le pomagati mladim do čimprejše zaspolitve!

Ker sem želel pred formiranjem pomožnih posredovalnic za delo slišati predloge in mnenja mladih nezaposlenih kadrov in tistih oseb, ki bi s svojim sodelovanjem lahko tozadevno tudi pomagali, ter o mojih izzivih in predlogih, sem samostojno z vednostjo: MSS tovariša Šketa in vodje svetovalcev pri Skupnosti za zaposlovanje sklical sestanek navedenih interesentov. Tu konkretno pa je TV ekipa, ki je bila pravočasno obveščena - odpovedala!?! Ne samó

to, obnašala se je celó pobalinsko po sistemu: Zgrabi, udri, beži? Snemalci so v p-tek, 9. 3., prišli v hotel Lev šelc. ob 18.45, to je 15 minut pred koncem posveta, namesto ob 17. uri, samo osvetlili restavracijo, nič posneli in po navodilu novinarka M. N. kot mokre kure po treh minutah zapustili prireditveni prostor? Ob montaži televizijske kamere pa so povzročili predčasen odhod nekaterih udeležencev! Novinarka TV se je z mano le bežno pogovarjala, z odporom do takšne akcije, češ, zakaj pa nisi odstranil vročekrvne delomrzneže, kar bi bilo seveda najlažje. Hotela je videti le dnevni red in vsebino nameravanega mojega pogovora z udeleženci! Navzoči novinarji so bili le pasivni opazovalci dogajanja! Vse do danes niti radio, še najmanj pa televizija o tem posvetu, za nekoga neljubem dogodku, nista poročala javnosti!?!

Zaradi opisanega sem že v ponedeljek, 12. 3., po telefonu protestiral pri direktorju televizijskih programov G. in uredniku L., ki sta mi obljubila, da bosta raziskala to nepravilnost in me obvestila? Žal, še do danes - nič!?! Tudi tajnica direktorja tozda TV, mojega pisnega obvestila pod naslovom: Iskalci zaspolitve pozor! vse do dneva posveta ni posredovala na ustrezno mesto za Video strani! To potrjuje urednik Brane Nastran! Nasprotno, proti pričakanju me je dan pred posvetom kar dvakrat nadrla, zakaj urgiram objavo, saj se reklama? za humano

akcijo (katero, ki bo v soboto, 10. 3. ob 20. uri, že predvaja?! Kakšna zmešnjava! Ko sem takó razjarjeni tajnici komaj dopovedal, da ta reklama ni moja, mi je zagotovila, da mi bo po telefonu sporočila, kaj je z mojim obvestilom, ki sem ga pravočasno osebno vročil v recepciji TV hiše in jo tudi o tem takoj obvestil! Še do danes nič! Tudi z direktorjem tozda TV me ni hotela pravočasno telefonično vezati?! Vedno z izgovorom, da je na sejah?

Veste, nisem nikakršen pobalinske ceste! Sem že srečal Abrahama... Že kar nekaj časa sem občasno in brezplačno sodeloval z RTV hišo in vedno brez problema! Zato sedaj tega nehumanega obnašanja nekaterih vaših oseb ne morem preboleti! Sprašujem vas: Zakaj dajete tistim, »padobranec« in razbijalcem enotnosti, ki tudi za mojo Slovenijo do danes še niso naredili ničesar, večkratno prednost pred mojimi predlogi: kako znižati število nezaposlenih!?! Zakaj od njih ne zahtevate programov in jamstva za izvedbo njihovih »gradenj okleščanih gradov v oblakih«? Kje je tu moja ustavna enakopravnost, pravica obveščanja in biti obveščen?

Pripominjam, da dokler ta pritožba ne bo ugodno rešena, ne bom plačal RTV naročnine!

Nekateri delavci v RTV hiši, so v mojih očeh padli na izpitu humanosti in sposobnosti!!!

Albin Pristovnik, Ljubljana

O sodelovanju sindikalnega in združnega gibanja

Naši bi se lahko že kaj naučili

Po podatkih Mednarodne zadruške zveze za leto 1985, je imela Avstrija s 7,5 milijona prebivalcev več kot 3 milijone združnikov v vseh oblikah združništva ali 40 %, Bolgarija 30 %, Grčija 7 %, Madžarska 44 %, Španija 9 %, Belgija 28 %, Danska 30 %, ZR Nemčija 12 %, Francija 25 %, Velika Britanija 18 %, Kitajska 12 %, ZSSR 21 %, Švedska 55 %.

Od skupaj več kot 740.000 zadrug je 35 % poljedelskih, 28 % hranilno-kreditnih, 9 % potrošniških, 9 % stanovanjskih, 7 % industrijskih, 2 % ribiških in ostalih.

Mednarodna združna zveza s sedežem v Ženevi, je sestavljena iz 164 nacionalnih združnih zvez iz 72 držav (iz Afrike 13, Amerike 14, Azije 17, Evrope 26, Oceanije 2) in 8 mednarodnih organizacij.

CENASCA – Nacionalno združenje zadrug in samoupravnih podjetij italijanske konfederacije sindikatov delavcev (CISL)

V tem združenju je tisoč raznovrstnih zadrug. Združenje je nastalo iz sindikata CISL in je organsko povezano z njo. Zato se CENASCA s spodbujanjem združništva in samoupravljanja zavzema za organiziranje raznovrstnih oblik združevanja zaradi odpiranja novih delovnih mest, širitev podjetništva, vrednoti resurse, ki jih ni moč izvoziti. Združenje CENASCA ustanavlja, pospešuje, organizira in združuje zadrug in druge oblike skupnega dela. V ta namen ima operativne instrumente in nudi zadrugam strokovno pomoč v različnih oblikah. To je v skladu z odnosom sindikatov do socialnih potreb, med katerimi je delo na prvem mestu. Cilj CENASCA je prispevati svoj delež k ustvarjanju možnosti za zaposlovanje – delo, samoorga-

niziranju in širjenju podjetništva.

Zato se v bistvu zavzema tudi CISL.

CENASCA je leta 1987, sprejela nova statutarna pravila, ki omogočajo združevanje raznih oblik zadrug, izbiranje vodilnih skupin, izobraževanje kadrov, zbiranje potrebnih finančnih sredstev in učinkovito upravljanje z njimi.

CENASCA je organizirana na vsedrjavni, regionalni in ozemeljski podlagi ter po panogah dejavnosti.

Tako v poljedelstvu obstaja SEPAAR, ustanovljen v sodelovanju s sindikatom poljedelstva CISL, ki spodbuja in podpira zadrug in druge oblike združevanja dinarjev in poljedelcev, včlanjenih v CISL. V avtoprevozništvu in storitvah je ustanovljeno združenje CEBASCA v sodelovanju s sindikatom transportnih delavcev CISL. SOLCOOP podpira potrošniške zadrug, sklepa sporazume s podjetji o zagotavljanju konkurenčnih cen, varuje članec-potrošnike, brani raven dohodkov delavskih družin. Na področju proizvodnje in dela COOPLAV, s sodelovanjem sindikatov industrije CISL, podpira samoupravne proizvodne pobude za nove sek-

torje, ki jih sprožajo mladinci na podlagi zakona o mladinskem podjetništvu kot tudi delavci podjetij v krizi. Socialna solidarnost s sodelovanjem sindikalnih struktur in prostovoljnih skupin pomaga invalidnim osebam in si prizadeva za vključevanje ljudi v obrobja in družbo in proizvodne procese. Na področju kulture, estrade in prostega časa deluje FACS, ustanovljen skupaj s sindikatom estradnih delavcev CISL. Na stanovanjskem področju deluje CONSORCASA, na področju hidro-kulture in ribištva pa obstaja CONIDRO, to je zveza ribiških zadrug.

V zadnjem času ustanovljajo zadruga združenja tudi na drugih področjih.

Cilji CENASCA

Ustanavljanje in pospeševanje organizirane pomoči zadrugam in drugim oblikam skupnega dela:

- s sodelovanjem v Industrijsko-financijski družbi zaradi uporabe posebnega zakona, s katerim je ustanovljenih več kot 50 zadrug, izkoriščajoč zakonske ugodnosti za ohranitev zaposlenosti pri podjetjih v krizi;
- spodbujanje novih zadrug zaradi zagotovitve dela mladini v nerazvitih krajih, izkoriščajoč ugodnosti posebnega zakona v tem smislu;
- s pobudami za izvajanje posebnih državnih in regionalnih zakonov za podpiranje zaposlovanja z razvojem združnih podjetij na različnih področjih;
- s sporazumi z javnimi (državnimi) in zasebnimi podjetji in skupinami zaradi pospeševanja združenega podjetništva in novega zaposlovanja;

- s sodelovanjem v Konzorciju za katalogiziranje in varstvo kulturnih vrednot pri projektih za novo zaposlovanje, s sodelovanjem pristojnih institucij;
- uveljavljanje samoupravnih pobud, vezanih za sporazume z državnimi gospodarskimi skupinami in za sindikalne sporazume, ki predvidevajo ustanovitev zadrug v primeru rekonverzije in prestrukturiranja podjetja;
- spoznanje in zakoličenje združne proizvodnje kot cilj v sindikalnih stališčih regionalnih in teritorialnih sindikalnih struktur;
- s pobudami za sprejetje zakonskih ukrepov za podporo združništvu in zaradi zagotovitve podpore zadrugam s strani lokalne oblasti;
- s sporazumi z združenjem trgovine zaradi pospeševanja, izobraževanja in obveščanja v funkciji združništva in mladinskega podjetništva.

Storitve na področju razvoja človeških resursov

- S sprožanjem izobraževalne dejavnosti, ki bo v funkciji ustanavljanja in podpore združnim podjetjem; organiziranje tečaja za »services managers« (menežer za storitve) na jugu Italije, da bi se usposobili za nudenje podpore in pospeševanje razvoja zadrug, majhnih in srednjih podjetij;
- razvoj združnega podjetništva z raznimi oblikami strokovnega izobraževanja (v sodelovanju s trgovsko zbornico);
- s sodelovanjem s sindikati, posebej dežel v razvoju, s sodelovanjem pri razvojnih projektih na področju združništva, to je pri ustanavljanju samoupravnih združnih podjetij v skladu z logiko samorazvoja teh dežel, CENASCA

z ustreznim inštitutom CISL za razvoj – ISCOS – sodeluje pri treh takšnih mednarodnih projektih in sicer v Senegalu, Gvineji (Conakry) in v Mozambiku;

- s širitvijo združne kulture in širjenjem ustreznih operativnih instrumentov med vodstvi CISL z vključitvijo samoupravnih in združnih vsebin v tečaje sindikalnih organizacij; izvajanje konkretnih izobraževalnih dejavnosti v združništvu.

Neposredne storitve zadrugam

- Svetovanje na pravnem in davčnem področju, na področju socialnega zavarovanja, raziskovanja, trga, proučevanja v zvezi z uresničevanjem konkretnih projektov;
- finančni nasveti za lažje najemanje posojil;
- raziskave o evropski, nacionalni (državni) in regijski zakonodaji in o možnostih razvoja združništva na določenih sektorjih in območjih;
- vzpostavljanje informativnih instrumentov v funkciji uspešne dejavnosti zadrug in zveze zadrug.

Za opravljanje teh dejavnosti CENASCA uporablja svojo operativno družbo in njene članice.

CENASCA je tudi podpisnik sporazuma z ministrstvom za obrambo Italije o zaposlovanju oseb, ki zaradi ugovora vesti odklanjajo nošenje orožja na konkretnih civilnih projektih na državni ali regijski ravni.

Avstrijska potrošniška zadruga Konsum, registrirana zadruga z omejenim jamstvom

Avstrijska potrošniška zadruga Konsum je bila ustanovljena kot enotno podjetje 23. junija leta 1978, na ustanovni skupščini, ko se je do takrat 15 samostojnih potrošniških zadrug združilo v eno, enotno potrošniško zadrugo. Ta se je razvila v močno podjetje, ki ima svojo mrežo za diskontno prodajo blaga, blagovnice (n.pr. Forum) s širokim asortimentom blaga, samopostrežbe za sadje in zelenjavo, meso in mesne izdelke, v katerih prodajajo blago po ugodnih dnevnikih cenah. Konec leta 1983, je prevzela še 7 blagovnih hiš skupine Gerngross, s čimer so še znatno razširili svojo ponudbo.

Leta 1981 so odprli distributivni center na Dunaju (Hirstetten), a v sklopu desetletnega razvojnega obdobja že do leta 1987, odprli več osrednjih skladišč v večjih avstrijskih mestih. Danes imajo okoli 200.000 m² skladiščnih zmogljivosti in ustreznim voznim parkom. V desetih letih je Konsum dobil 224.000 novih članov (družin), tako da je imel konec leta 1987, več kot 800.000 članov. V tem obdobju so povrnili članstvu na leto povprečno okoli 270 milijonov šilingov v desetih letih je bilo to 2,7 milijarde ATS. Konsum ima okoli 5.000 funkcionarjev – prostovoljcev. Na letnih skupščinah je aktivno sodelovalo okoli 100.000 članov.

Najvišji organ Konsuma je generalna skupščina, na kateri je leta 1986, sodelovalo 1.031 delegatov. Skupščina sprejme poročilo predsedstva in zaključni račun za prejšnje poslovno leto, pa tudi spremembe statuta. Konec leta 1987, je imel KONSUM skupaj 1.010 podružnic (brez sedmih blagovnic skupine Gerngross), s skupno prodajno površino 557.798 m².

KONSUM ima tudi svojo proizvodnjo, 51 proizvodnih organizacij, ki izdelajo približno tretjino blaga, ki ga Konsum prodaja. To je okoli 1.500 artiklov. Konec leta 1987, je Konsum zaposloval 17.182 ljudi.

gross), s skupno prodajno površino 557.798 m².

KONSUM ima tudi svojo proizvodnjo, 51 proizvodnih organizacij, ki izdelajo približno tretjino blaga, ki ga Konsum prodaja. To je okoli 1.500 artiklov.

Konec leta 1987, je Konsum zaposloval 17.182 ljudi.

Madžarska

Ali je blizu »robbanás«

»Pri nas ljudje niso navajeni, da bi se cene dvigovale. Inflacija ni bila nikoli večja od 5 odstotkov.« je povedal Attila Bálint, predstavnik Zveze sindikatov Madžarske. »Zato so zdaj vsi iz sebe. Starejši ljudje, ki se spominjajo padca vrednosti denarja pred uvedbo forinta leta 1947, lažje razumejo sedanje stanje, ko se »sprijateljujejo« z inflacijo, s katero ne bomo nikoli prijatelji.«

Po mnenju Attila Bálinta letošnja inflacija na Madžarskem ne bo 20-odstotna, kot je to predvidevala vlada, ampak najmanj 25- do 30-odstotna. Če bi se v takšnem razmerju dvignile tudi plače, bi ljudje še nekako prenašali. V proizvodnji in storitvah so možnosti, da bi sledili inflaciji, zelo omejene. Kajti podjetje, ki dvigne cene, mora plačati v državni proračun določeno delež – ponavadi 40 odstotkov – odvisno od produktivnosti in dohodka. Tako nastaja med podjetji velika diferenciacija, kajti eno posluje dobro, drugo ne. Od 1. januarja letos se cene prosto oblikujejo. Kupec je to prvi občutil.

»Med sindikatom in vlado so bile velike razprave o tem, da bi se plače dvignile in da podjetjem ne bi bilo treba plačevati davkov. S tem nismo uspeli. Tedaj, to je bilo novembra lani, je vlada še mislila, da bo inflacija le 15-odstotna. Vlada je dala posojilo raznim podjetjem in tako postala dolžnik Narodne banke. Poleg zunanega dolga 20 milijard dolarjev bruto – se je tako priključil še notranji dolg. Oživljanje gospodarstva se je s tem porušilo.« razmišlja Attila Bálint in nadaljuje: »Mi v sindikatih smo se tudi posvetovali s predstavniki mednarodnih institucij. Čudili smo se vladi, ki hoče hkrati reševati troje: zmanjšati realno vrednost osebnih dohodkov, načrtovati dvig proizvodnje in spremeniti strukturo gospodarstva. Ob tem računa s nezaposlenimi, ki jih je zdaj 30.000, po naši oceni pa jih bo letos že več sto tisoč.«

Attila Bálint opozarja, da je že sedaj na Madžarskem več kot milijon ljudi, ki živi na najnižji življenjski ravni ali pod njo. Drugi milijon prebivalcev se približuje nižji ravni življenja. Srednji sloj, ki šteje od 3 do 4 milijone prebivalstva – to so družine – drsijo prav tako navzdol in le kakšnih 100.000 ljudi bo živelo bolje, kot živijo sedaj. Komaj vsaka deseta družina bo lahko kos sedanjemu standardu. Z enostavnimi besedami: ko je gospodinja šla decembra na trg po hrano za konec tedna, je porabila morda 1.000 forintov, zdaj jih za isto potrebuje najmanj 1.600. »Vendarle.« dodaja Attila Bálint, »v to še ni vključena tista inflacija, o kateri smo prej govorili. Potuhnjeno so dvignili cene in ljudje čutijo podražitev veliko težje, kot je bilo objavljeno; to je neodgovornost vlade do prebivalstva.«

Avstrijski Konsum ima svoj statut. Najvišji organ je generalna skupščina, katere delegati se volijo na regijskih skupščinah, ti pa na skupščinah članov (to so lokalne skupščine). Organi zadrug so generalna skupščina, nadzorni odbor in predsedstvo. Dolgoletni predsednik nadzornega odbora je bil Anton Benja, predsednik Avstrijske sindikalne zveze.

Poslovni delež vsakega člana znaša 2.000 ATS.

V predsedstvu so tudi generalni direktor in njegov namestnik ter trije direktorji iz regij.

(Iz gradiva sveta ZSJ)

Kako Madžari pravzaprav živijo od prvega do prvega?

»Pred podražitvami so živeli od 1. do 20. in jemali iz kakšne stare rezerve, sedaj živijo od 1. do 10. v mesecu. Kajti dvignile so se stanarine, podražili so se voda, plin, elektrika, šolska prehrana. Saj ste opazili – trgovine s pohištvo, s tkaninami in obleko, s čevlji so polne blaga. Redkokd to kupuje.« Po mnenju Attila Bálinta se je na Madžarskem veliko spremenilo glede demokracije, ni pa prišlo do nobenih sprememb pri prestrukturiranju gospodarstva. Delovni ljudje to občutijo. Ko bodo bankrotirala gospodinjstva, bodo ljudje izgubili smisel za delo in dobili občutek, da v delu ni rešitve, da delajo zastoj.«

»Zanimivo je,« pravi Attila Bálint, »da so zdaj začele govoriti tako, kot je pred pol leta razmišljal sindikat, tudi nekatere partije. Takrat nas vlada ni poslušala, niti partije. Dokler je breme tako težko, kot je, je težko narediti preobrat. Predlagali smo, da bi glede dolgov dosegli moratorij, ki bi trajal 4 do 6 let, kar ne bi pomenilo, da bi jih podaljšali. Na žalost so naši predlogi padli v vodo.«

Kakšno delo, kateri poklic je sedaj najbolj cenjen?

»Nič ne morem reči. Kajti spremembe v strukturi gospodarstva so tiste točke, ki najbolj bolijo. Denimo, strugar, ki dela v tovarni, ki je produktivna, zasluži morda petkrat več kot strugar v tisti, ki ni donosna. Druga razlika je, ali dela pri zasebniku, v mešanem ali državnem podjetju. Državno podjetje nima enakih možnosti kot zasebno. Potem so tisti, ki imajo plače iz državnega proračuna, ki delajo na pošti, železnici, v solah. Lani so se plače v gospodarstvu dvignile za 16 odstotkov, kar je pomenilo, da se je glede na to tudi plača referenta na občini ali učitelja na univerzi dvignila za 16 odstotkov. To je pot k siromaštvu. Še več. Rekel bi, da je pred nami robbanás – eksplozija. Sindikatu pa je težko.«

S katero stranko se povezuje sindikat?

»Z nobeno. Veste, da so sindikati štirideset let izpolnjevali eno voljo, voljo partije. Le, da nikoli nismo vedeli, ali je bila to »desna ali leva« partija. To je zdaj odpravljeno, seveda politiziramo in se pogovarjamo s tistimi partijami, ki so levičarsko opredeljene, s Socialistično partijo, z Madžarsko ljudsko partijo, s Socialdemokratsko partijo, z Madžarskim demokratskim forumom. Nimamo pa kajpada nič skupnega s Svoobodnimi demokrati.«

Ali ljudje zaupajo sindikatu?

»Težko bi rekel. Od 4 milijonov zaposlenih je 92 ali 93 odstotkov članov sindikata. To ni zdravo, kajti vsi niso aktivni. Ne čutijo, da je to njihovo gibanje in to je tisto, kar bi radi spremenili,« je zaključil Attila Bálint.

Alenka Auersperger

DOLGO NAPOVEDOVANA IN PRIČAKOVANA KNJIGA IZŠLA!

INOVACIJSKA PRAKSA

Več avtorjev:

Priročnik-zbornik za organizatorje inovacijske dejavnosti

Vsebina:

- Jože Jan: **PREDGOVOR**
- mag. Ivan Grebenc, dipl. inž.: **POMEN INOVACIJSKE DEJAVNOSTI ZA USPEŠNOST DELOVNE ORGANIZACIJE**
- Marjan Ferš, dipl. patent. inž.: **INOVIRANJE UPRAVLJANJA, POSLOVANJA IN TEHNOLOGIJE V SVOBODNEM, TRŽNO USMERJENEM PODJETJU**
- Jože Jan: **RAZVOJNO-INOVACIJSKO DEJAVNOST NAJ VODIJO POSLOVNI ORGANI**
- Janez Kovačič, dipl. oec. in Marjan Odar, dipl. oec.: **EVIDENTIRANJE IN FINANCIRANJE INOVACIJ**
- dr. Krešo Puharič: **PRAVNA UREDITEV PRAVIC INDUSTRIJSKE LASTNINE**
- Marijan Stele, dipl. inž.: **INFORMACIJE ZA INOVACIJE**

Knjiga je izšla v zbirki Knjižnica sindikati pod zap. št. 96. Cena 110 din. Naročite jo lahko na naslov ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, telefon: (061) 321-255.

Vsem rednim naročnikom Knjižnice Sindikati in vsem, ki so knjigo naročili v prednaročilu, bomo knjigo poslali po pošti.

NAROČILNICA

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročam ..... izvod(ov) knjige INOVACIJSKA PRAKSA.

Naročeno nam pošljite na naslov: .....

Ulica, poštna št., kraj: .....

Ime in priimek podpisnika: .....

Naročeno, dne ....., kraj: .....

Račun bomo plačali v zakonitem roku.

žig

Podpis naročnika

Svobodni Sindikati Slovenije

Kulturni organizatorji o svojem delu

Kulturo pripeljati v podjetje

Na nedavnem seminarju, ki ga je za organizatorje kulture v delovnih organizacijah pripravila komisija za kulturo pri RS ZSS, smo se pogovarjali z nekaterimi udeleženci. Zanimalo nas je, kaj na področju kulture delajo v njihovih organizacijah, kakšno je razumevanje njihovega vodstva in delovnega okolja za kulturno delo in kako jim sindikalna organizacija pomaga pri delu. Vprašali smo jih tudi, kako bo seminar pripomogel k njihovu delu. Danes objavljamo drugi del pogovorov.

Angel Pribac je na seminar prišel kot tajnik krajevne skupnosti Nova vas, Padna, Raven v izolski občini. Zaposlen je v Drogi, veliko prostega časa, pa porabi v krajevni skupnosti. Pri njih deluje folklorna skupina in skupina šavrinc. Veliko prebivalcev njihove krajevne skupnosti poje tudi v KUD Karol Pahor. »Ni važno, kje pojejo, važno je, da so aktivni,« meni. Udeležuje se vseh seminarjev, kjer si pridobiva znanje za kulturno delo. V kraju se pripravljajo na otvoritev likovne galerije. Imajo precej del Božidarja Jakca, katerega starši so živeli tudi v teh krajih. Prostore za galerijo že urejajo, v pritličju pa bodo uredili etnološki muzej. Od občine dobijo denar za profesionalnega tajnika, vendar to delo opravi amatersko, ves denar pa gre za ureditev galerije. Zanimanje za kulturo je med krajani veliko, na kulturnih prireditvah, ki jih pripravljajo in na predstavah, na katere opozar-

jajo ljudi, je udeležba kar velika.

Tatjana Gederer je organizatorica kulture v Mednarodnem podjetju Slovenijales. Vsi, ki se v podjetju ukvarjajo

z kulturo, to delajo ob rednem delu. Komisijo za kulturo neposredno izvolijo v izvršnem odboru sindikata, deluje pa samostojno. Sedanja sestava deluje skupaj že več let. Najprej so se iskali, zdaj pa so že našli svoje mesto v okviru podjetja in Ljubljane. Misel, da morajo delavcem pripeljati kulturo v podjetje, jih je vodila pri ustanovitvi galerije v njihovi poslovni stavbi. Vsem zmanjkujeta časa, najprej ljudje sploh niso opazili razstav, danes pa jih že pogrešajo. Poleg slik poskušajo zaposlenim predstaviti tudi kulturno dediščino. Podjetje je pokrovitelj Navja, ki so mu dali ustrezno vlogo tudi na razstavi v podjetju. Pri razstavnih dejavnosti jih vodita dve merili. Po eni strani pripravljajo razstave znanih in priznanih umetnikov, torej jim gre za vrhunsko kakovost, po drugi strani pa omogočajo razstavljanje tudi neveljavljenim ustvarjalcem. Sem pršteva tudi delavce podjetja, ki so dejavni na likovnem področju. Za kulturno dejavnost imajo tudi v vodstvu podjetja dovolj razumevanja, kar se kaže tudi v finančni pomoči. Sogovornica nam je povedala še za zanimivo prizadevanje na področju kulturne dediščine. Skupaj z znanim strokovnjakom dr. Janezom Bogatajem so v reprezentančni restavraciji podjetja poskrbeli za zvest prikaz slovenske kuhinje. V skladu z izročilom je opremljen prostor, slovenske narodne jedi pa strežejo primerno oblečeni natakariji v starih posodah. O seminarju misli, da je uspešno pomagal k izmenjavi mnenj, nekaj so slišali tudi novega, sicer pa so lahko ugotovili svoje mesto med drugimi podobnimi po-

djetji, in misli, da so s svojo kulturno dejavnostjo v podjetju med boljšimi.

Miha Granda je predsednik komisije za kulturo pri konfe-

renci osnovnih organizacij sindikata v republiškem sekretariatu za notranje zadeve. Povedal je, da so pri dejavnosti omejeni s skromnimi finančnimi sredstvi, zato so se omejili na organizacijo obiska gledaliških predstav. Pred leti so poskušali ustanoviti KUD in povezati vse, ki jih zanima delovanje na področju kulture. Le likovna sekcija je res zaživela, dramska pa je nekaj časa delovala, potem pa zlasti zaradi premeščanja delavcev zamrla. Možnosti za delo imajo pravzaprav solidne, na voljo imajo kinodvorano za različne prireditve z ustrezno tehnično opremo, problem je pravzaprav le čas, preobremenjenost z delom. Sodi, da bo kulturno delovanje precej boljše po načrtovani ustanovitvi samostojnega sindikata policistov. Obetajo si namreč več sredstev, s tem pa bo odprtih tudi veliko več možnosti za kulturno delo. S seminarjem je bil zelo zadovoljen, dobili so vrsto novih zamisli in nasvetov. Tako bodo pri njih že prihodnje praznovanje dneva varnosti poskušali obogatiti z novo vsebino.

I. Ž.

Svobodni Sindikati Slovenije

Z vsemi umetniškimi hotenji vstopiti v Evropo

Zavesa je padla...

Večletno krčenje finančnih sredstev je v slovenski kulturi (še posebej gledališčih) zapustilo zelo boleče posledice, ki se kažejo predvsem v slabem socialnem in finančno-ekonomskem položaju vseh zaposlenih v slovenskih poklicnih gledaliških ustanovah. Nedavna udeležba na evropski konferenci FIA (Mednarodna federacija igralcev) v Parizu in drugih mednarodnih kongresih je samo potrdilo pravilnost še večjega zavzemanja za vlogo in položaj kulture, še posebej kulturnoumetniške ustvarjalnosti v sodobni družbi hitro razvijajoče se kulturne Evrope.

Zavesa je padla...

Končalo se je Borštnikovo srečanje 1989, na začetku gledališke sezone 89/90 so se odprla vrata vseh slovenskih poklicnih gledališč. Gledališka zavesa se je spustila tudi nad 200-letnico slovenskega gledališča, ki je skorajda neopazno stopilo v svoje tretje stoletje. Za nami je 8. februar, slovenski kulturni praznik in ob številnih slavnostnih besedah so se zvrstile tudi mnoge slavnostne prireditve po Sloveniji.

Zavesa je padla...

Za zaveso pa so ostali ljudje, odrski ustvarjalci in drugi delavci z vsemi svojimi večletnimi nerešenimi problemi, s katerimi se soočajo – v Sloveniji in v vsej Jugoslaviji že dolga leta. Če ne morda desetletja?... Kultura pa je (in s tem tudi gledališka dejavnost) »posebnega družbenega pomena« in naj bi torej imela pomembno, odgovornejšo vlogo v razvoju naše družbe. Današnje in jutrišnje!

Številna vprašanja pa ostajajo v ljudeh »za zaveso« še vedno nerešena; problemi, ki so skrajno boleči, trpki in v določenem pogledu nerazumljivi za družbeni sistem, v katerem gledališki ustvarjalci delajo, živijo, ustvarjajo. Njihovo temeljno delo, umetniško ustvarjanje in izpovedo-

vanje pa je namenjeno samo in le avditoriju, obiskovalcem, človeku.

Že tisočletja padajo zavesa za gledališkimi predstavami... Gledališko odrska, izpovedna umetniška ustvarjalnost se je že od nekdaj »borila« za človeka vredno sedanjost in njegovo lepšo prihodnost, za njegovo (in svojo) čast, svobodo, enakopravnost, enakovrednost človeka in njegovega poklica v polnem pomenu te besede. In to povsem upravičeno. Kjerkoli in kadarkoli. In tudi zato je kultura, skupaj z odrsko umetniško ustvarjalnostjo »dejavnost posebnega družbenega pomena«. Vendar – ali je to tudi danes?

Zavesa je padla...

Med številnimi trpkimi problemi se bom poskušal osredotočiti na najbolj pereče.

V ospredju je vsekakor vprašanje osebnih dohodkov vseh gledaliških delavcev, njihovo nepravilno nagrajevanje po delu in rezultatih dela:

– še posebej je boleča stanovanjska problematika, ne samo med mladimi odrskimi ustvarjalci, temveč med vsemi zaposlenimi delavci v slovenskih gledaliških ustanovah,

– omejevanje zaposlovanja samo povečuje nestrokovnost dela,

– zaskrbljujoča je tehnična

opremljenost slovenskih gledališč,

– nerešeni so odnosi med TV in filmom ter vsemi sredstvi audio-vizualnega sistema glede avtorskih pravic nastopajočih,

– večjo pozornost bo nujno posvetiti celoviti kulturi zamejskih Slovencev, italijanski in madžarski manjšini v SR Sloveniji,

– izjemno pozornost pa bo treba nujno posvetiti kulturno-gledališki vzgoji mladim, saj sta v Sloveniji samo dve poklicni lutkovni gledališči!

Nerazumna »ohladitev« odnosov med SR Srbijo in SR Slovenijo bi lahko v bodoče pomenila zastoj v kulturno-umetniškem sodelovanju in povezovanju med obema republikama.

Delo gledaliških ustvarjalcev in drugih delavcev v slovenskih gledališčih je skorajda povsem razvrednoteno.

V gledališko ustvarjalno umetniškem procesu je povsem nemogoče vpeljati »administrativni«, 7- ali 8-urni delovni čas. Gledališki ustvarjalec (igralce, pevec, plesalec in drugi) je dopoldne na delovnem mestu, na vaji, od 4 do 5 ur. S pravilniki mu je določeno 2 do 3-urno popoldansko delo (študij doma, priprave za predstavo itd.). Zvečer (nemalokrat tudi popoldne in na gostovanjih) ima predstavo. Njnjo mora biti telesno, duševno in ustvarjalno primerno strokovno pripravljen. Na predstavo mora priti najmanj eno uro pred začetkom predstave in tedaj dela, ustvarja, izpoveduje. Vse do desete, enajste ure zvečer in nemalokrat tudi dlje. Skratka: svoj »admini-

strativno« odrejeni delovni čas je krepko presejal in marsikdo izmed nastopajočih bi lahko ob osmi ali deveti uri zvečer dejal, da je že »opravljen« svoj 7-, 8-, 9- ali 10-urni delovni dan in bi lahko zapustil svoje delovno mesto – oder.

Pri vseh teh težavah pa seveda ne omenjam ustvarjalno umetniških, izpovednih sposobnosti, ki so temeljnega pomena za strokovno, umetniško odrsko delo. Prav tako je tudi neurejeno nagrajevanje preostalih delavcev v gledaliških ustanovah, v administraciji in tehničnih službah, kot tudi nagrajevanje vseh zunanjih, nujnih sodelavcev pri oblikovanju gledališke predstave.

Zavesa je padla...

Težave pa ostajajo vse bolj pereče, boleče, trpke, povsem nerazumne. Negodovanja, nezadovoljstvo, apatija, protesti mnogih pa so povsem upravičeni, vključno zavzemanju KSS, dr. Matjaža Kmecla in Vladimirja Kavčiča, da se omenjena problematika čimprej razreši.

Slovensko gledališče je imelo v vsej svoji 22-letni zgodovinski preteklosti izjemno pomembno, odgovorno, nikakor ne lahko vlogo. Prav tako nemalokrat pozabljamo na odgovorno vlogo, ki jo je imelo slovensko gledališče v času NOB. V vsej svoji preteklosti je slovensko gledališče oblikovalo zavest človeka, pripadnost slovenskemu narodu, slovenskemu jeziku. Ali lahko kdo temu oporeka?!

Od današnje, mlade generacije (slovenskih in jugoslovanskih) gledaliških ustvarjalcev je odvisno, kakšna bo slovenska, jugoslovanska gledališka ustvarjalnost, kakšno dediščino bomo zapustili prihajajoči, mladi generaciji v slovenskem, jugoslovanskem ali evropskem kulturno-gledališkem prostoru?

Kaj bodo prinesle spremembe v reorganizaciji sisov? V kakšnem finančnem in socialnem položaju se bodo (ponovno?) znašli slovenski gledališki ustvarjalci in vsi drugi delavci v kulturi, ob dokaj neugodnem položaju slovenskega gospodarstva, ki je na izteku svojih moči, je vendarle v preteklosti prisluhnilo položaju slovenske kulture ter jo podpiral v njenem sicer skromnem razvoju.

Menim, da bodo v prihodnje samo delo, boljše, kakovost-

nejše, pravilno nagrajevanje, večja povezanost s slovenskim gospodarstvom, novi sponzorji v kulturi več gledaliških obiskovalcev ter večji poudarek celoviti kulturno-gledališki ustvarjalnosti za otroke in mladino tiste prvine, s katerimi bo lahko slovensko gledališče »prekrmari« zapolten ekonomski in družbenopolitični trenutek današnjega časa. Gledališka ustvarjalnost kot najodmevnejša, najvplivnejša kulturno umetniška dejavnost postaja v zadnjem času osrednji povezovalni, ustvarjalni in delovni element v evropskem kulturnem prostoru ter neprecenljiva duhovna in materialna sila, moč sleherne družbe. Razviti del Evrope to tudi spoznava ter jo uveljavlja z vso močjo.

Zavesa se mora dvigniti!

In »za njo« se morajo rešiti vsi problemi. Menim, da je v teh razmerah mogoča samo ena in edina alternativa: ali z vsemi delovnimi, kulturno-umetniškimi hotenji in ustvarjalnostjo vstopiti v »Evropo zdaj!«, sicer se kaj lahko zgodi, da postanemo »oaza mračnjaške, nazadnjaške, srednjeveške preteklosti« in to v srcu sodobne, kulturno razvite Evrope.

Evropa zdaj! Danes – kajti jutri bo morda prepozno!

Franček Drofenik

Osnutek GENERALNE KOLEKTIVNE POGODBE v Sindikalnem poročevalcu št. 3

Vsebina:

- obligacijski del generalne kolektivne pogodbe
- normativni del kolektivne pogodbe
- osebni dohodki, dodatki, nadomestila osebnih dohodkov in stroški

Cena 7,00 din

Naročila pošljite na naslov: ČZP Enotnost, Dalmatinova 4, 61000 Ljubljana, telefon (061) 321-255, 310-033

Novi programi Partizana za vedro in razgibano življenje

Korak k boljši ponudbi

Pomlad so dočakaletudi mnoge naše športne organizacije. Seveda nimamo v mislih koledarskega prehoda iz zime v mnogo prijaznejši spomladanski čas, temveč sodobnejše prijeme pri delu in več posluha za želje in potrebe prebivalcev Slovenije.

Med drugimi se je za pre-novo odločil tudi Partizan Slovenije. Poskusna programa, ki naj bi utrla pot novim zamislom, potekata v Kopru in na Jesenicah. Organizatorji so štartali na začetku februarja, akcijo pa bodo končali 20. maja. Potlej bo odločitev odvisna od ocene članov posebne komisije. Zdi pa se, da je bilo vse skupaj dobro zastavljeno in da bo v prihodnje potrkalo na vrata društva Partizan precej novih ljudi.

Program po meri današnjega človeka

Poskusni program Partizana Slovenije se imenuje »Lipa – naš športni klub«. Ličen prospekt takole vabi prijatelje rekreacije s sodelovanju: »Preoblekli smo društvo Partizan, dodali vedrejšje športno razvedrilne vsebine, usposobili strokovnjake in ukrojili program po vaši meri. Pridite, privoščite si šport in razvedrilo...«

In kaj nudi Lipa vsem, ki nočejo zlepa zarjaveti?

Začnimo s programom, ki je namenjen najmlajšim in se imenuje **pedenped**. Sestavljen je iz dveh delov. **Želva** je namenjena malčkom od 2. do 4. leta. Na urniku je dvakrat tedensko. **Metulj** pa je za malo starejše otroke in sicer od 5. do 7. leta. Tudi metulj je dvakrat na teden. Temelj vse dejavnosti za najmlajše je, razumljivo, igra.

Drugi del osnovnega programa z imenom **delavnica** je namenjen udeležencem različnih starosti, ki želijo svoje življenje obogatiti z različnimi športnorazvedrilnimi programi. V gimnastični delavnici lahko udeleženci svoje

znanje izpolnjujejo ali pa se ukvarjajo s športom le zaradi zdravja in sprostitve. Tu je tudi **plesna delavnica** pa še mnoge druge: **smučarska, borilna, kolesarska, odbojkar-ska...** Dejali bi, za vsakogar nekaj, za vsak okus.

Program **klub** je tretji del temeljnega programa. Namenjen je tistim, ki želijo doseči v športu kaj več. **Gimnastični klub** je pisan na kožo ljubiteljem športne gimnastike, **klub Lipa** pa obsega različne športne zvrsti, namenjene starejšim od 15 let.

»Ker za redno rekreacijsko dejavnost po novem ni več denarja, kar seveda še zdaleč ni dobro, morajo člani športnega kluba Lipa nekaj prispevati za organizacijo, prostore in

Jovo Vidakovič

kojenci 50-odstotni popust. Programa se torej lahko udeležujejo le lastniki veljavnih lipa kartic. Škoda, da smo akcijo začeli nekoliko pozno, to je šele februarja, namesto na začetku oktobra. Z udeležbo smo sicer zadovoljni – Lipa

Poskus v Kopru ni razočaral

Zamisel za športni klub Lipa oziroma poskusni program prenove Partizana se je porodila v Kopru. Klub nekaterim pomislekom, brez teh pač nikoli ne gre, pri Partizanu poudarjajo, da v prenovitvenih procesih preprosto ne želijo zaostajati. Za prenavo in večjo odprtost so se odločili zato, da bi popestrili telesnokulturno ponudbo, jo napravili bolj privlačno in tako pripomogli k večji množičnosti na tem področju. Odločitev Partizana je nedvomno dobrodošla. Društva, ki nimajo zanimivih programov, ki ne gredo v korak s časom in nimajo posluha za želje ljudi, so, preprosto povedano, obsojena na vegetiranje in počasno umiranje.

»Za spremembe se nismo odločili v naglici. Lipa je osvežitev naših programov. Kako se bo Partizan imenoval v prihodnje, ali bo tudi res prišlo do preimenovanja organizacije v Lipa – naš športni klub, pa bo odločalo izključno članstvo,« je na tiskovni konferenci v Kopru ob predstavitvi športnega kluba Lipa povedal Rado Cvetko, predsednik Partizana Slovenije.

Jovo Vidakovič, ki skrbi za rekreacijo pri koprskem Partizanu, ob tem razmišlja takole:

»Menjava blagovne znamke naj bi v tem primeru zagotavljala kakovosten program na trgu športne ponudbe. Seveda je dobila Lipa vso podporo pristojnih organizacij in ljudi, čas in izkušnje pa bodo pokazali, ali se bomo odločili za tovrstne spremembe tudi v drugih krajih Slovenije. Poskus v Kopru nas ni razočaral. Nasprotno...«

Besedilo in slika: Andrej Ulaga

strokovno vodenje dejavnosti,« pravi Jovo Vidakovič, ki je pri koprskem Partizanu že poldrugo desetletje predsednik odbora za rekreacijo. »Za trideset vadbenih enot je treba odriniti do največ 400 dinarjev, s tem da imamo upo-

Koper združuje kakih 500 ljubiteljev rednega športnega udejstvovanja – vendar bi lahko bil naš športni klub še bolj množična organizacija. Na pomlad namreč začne vleči ljudi v naravo, na vrtove, v vinograde, na izlete...«

Kapo dol pred organizatorji

Zadnje zime smo bili mnogi slabe volje, ker je bilo v hribih, predvsem pa na smučiščih, premalo snega. Letos pa bele odeje, razen sem in tja za vzorec, sploh nismo videli. Kljub temu nismo bili ob tradicionalno planiško slavo in finale svetovnega pokala v smučarskih skokih. Ljubitelji tega športa in naše prelepe doline pod sončnimi Poncami so spet presenetili. Skakalnico, staro Bloudkovo mojstrovino, so kljub toplemu vremenu uspeli prekri z belo odejo in častno, kot vsako leto, speljali veliki finale. Skakalnica je bila edina bela lisa v dolini.

Tako so številni gledalci znova prišli na svoj račun in dočakali svoj tradicionalni praznik. Skratka, kapo dol pred organizatorji, vsemi nastopajočimi in številnimi posamezniki, ki so visoko zavihali rokave in poskrbeli za prijetno razpoloženje. Še posebno srečo so imeli obiskovalci Planice v petek in soboto, ko so lahko sede v suhi travi spremljali zanimivo tekmovanje. Bilo je, ne čisto, vendar skoraj kot poleti. Toplo namreč. In prijetno hkrati. Šlo je, kot vsako leto, za zelo resno tekmo in veselico hkrati. Se ve, veselico za obiskovalce Planice in tiste finaliste, ki pač znajo in so imeli poleg tega še ščepec sreče. Tudi ta je potrebna v športu. Ne vedno, velikokrat pa.

Andrej Ulaga

Na planiških stojnicah so prodajali vse od kačje sline, medicine, številnih dobrot z žara, dišečih sardelic..., pa tja do značk, nalepk, kaset in celo knjig. Pa ne tistih črnih, kot jih prodajajo na ljubljanskem Tromostovju, temveč prijazne brošure iz zbirke Razgibajmo življenje. Torej koristne napotke o gimnastiki, rekreaciji, o lepšem, bolj polnem življenju. Prodajalec Igor Malič ni bil brez dela...

Planica 1990. Zima brez snega, razen na planiški skakalnici, stari Bloudkovi mojstrovini. Lep praznik kot vsako leto, razpoloženi obiskovalci, ponosni prireditelji in zadovoljni tekmovalci. Predvsem tisti, ki jim je šlo dobro od nog in so bolj pole-teli kot skočili...

Težak nahrbtnik Andreja Brvarja

Za izredno skupščino Planinske zveze Slovenije, naše najbolj množične telesnokulturne organizacije – bila je pred dnevi v Ljubljani – je značilno predvsem dvoje: uzakonila je sodobnejši statut in krmilo prepustila predstavniku mlajšega rodu. Z veliko večino glasov je bil namreč za novega predsednika PZS izvoljen najmlajši kandidat Andrej Brvar. Prišlo je torej do menjave generacij. Ne le po letih, temveč, kot kaže, tudi po programu.

Andrej Brvar je ob izvolitvi dejal, da si je naložil težak nahrbtnik, iz katerega pa bo mogoče čez štiri leta, kot upa, marsikaj potegniti. Sicer pa je v svoji programski kandidaturi novoizvoljeni predsednik PZS med drugim zapisal naslednje:

»Krovna slovenska planinska organizacija že nekaj časa zaostaja za potrebami in interesi planinskega gibanja. Podobna trditev velja tudi za planinska društva. Planinska organizacija se v družbene procese, ki se v Sloveniji odvijajo v tem desetletju, ni aktivno vključevala, zato je njen vpliv v družbi močno padel.

Na mnoga vsebinska vprašanja ne reagiramo pravi čas. Ta trditev se potrjuje tudi na gospodarskem področju. V vzgoji in izobraževanju nam ne uspe preseči ozkosti in zaprtosti, da bi vzpostavili trajen sistem. Na ekološkem področju smo izgubili nekdanjo vodilno vlogo v slovenskem prostoru. Na nove oblike rekreacije, ki se dotikajo na tak ali drugačen način naših gora, praviloma ne reagiramo na ustrezen način.

Na številnih vodilnih mestih v planinski organizaciji so ljudje, ki jih je čas prehitel. Tudi zato se planinski organi niso sposobni odzivati potrebam današnjega trenutka. Ta ocena izrazito velja za sedanji Glavni odbor Planinske zveze Slovenije.

Reprodukcijska sposobnost planinske organizacije šepa. Z redkimi izjemami ne najdemo dovolj kapitala za vlaganje v planinske projekte. Na gospodarskem področju je potrebno takoj odpreti naslednje razvojne projekte: energija, transport, odpadki in zveze. Takoj je treba postaviti nadzor nad lastnino planinske zveze. Dohodek iz uporabe te lastnine je treba namenjati v sklad za obnovo vseh planinskih postojank.

Planinska zveza Slovenije naj v prvi vrsti krepki planinsko gibanje. Zato mora razvijati založništvo, propagando, šolanje kadrov, informatiko in skupne projekte s profesionalnimi sistemi.

Pri izpolnjevanju programov se bomo pri posameznih projektih povezovali z vsemi subjekti v Sloveniji, ne glede na politično, versko ali svetovnonazorsko pripadnost. V tem času se je politični prostor že tako izoblikoval, da postaja očitno najboljše za planinsko organizacijo, da zavzame nadstrankarski položaj. Zato je nujno, da planinska zveza ni kolektivni član nobene politične stranke. Isto priročam tudi za planinska društva in za vodilne položaje v planinski organizaciji. Ta hip nobena izmed političnih strank v Sloveniji nima zadovoljivo opredeljenega odnosa do planinskega sveta. Planinska organizacija bo svoj odnos do posameznih strank gradila predvsem na podlagi njihove opredelitve do konkretnih vprašanj, ki zadevajo organizacijo...«

A. U.

Stane Urek v Planici ni bil s telovadcem Tomažem, temveč s svojo novo kaseto in študenti ljubljanske fakultete za telesno kulturo. Stane je med odmorom zavrtel svojo mojstrovino, demonstratorji pa so pred množico gledalcev pokazali nekaj gimnastičnih vaj in telovadili. Pa ne samo oni. Tudi obiskovalci Planice. Vsaj nekateri... Slike: Sašo Bernardi

Univerzalna strankarska (protiboljševiška) vadnica (XII.)

O neodgovornem kuhanju odgovornih kadrov

Vprašanje:

Da živimo v takšnih časih, v kakršnih živimo, so krivi naši nesposobni kadri, to je kot pribito. Vodilni delavec za strojem že ne. Na vodstvene funkcije pa lahko pride človek le, če ga prej dobro prekuhajo v kateri od kadrovske kuhinje, le zaradi sposobnosti že ne. Tega poriva naprej teta, onega stric, tako gre to. Sam jih poznam ničkoliko, ki nimajo nobenih šol, pa se kar naprej derejo po pisarnah na delavce, in to za vsako figo, gnoj se dela, toliko jih je. Skrajni čas, da te ljudi kdo pokliče in jim pove, kar jim gre. Ne zanima me, katera stranka bo to napravila. Glavno je, da bo enkrat red. Zato me še kako zanima, zakaj je do tega sploh lahko prišlo?

Tako nas v pismu sprašuje Janez R., ki so ga že evidentirali na kadrovske listi tehnoloških presežkov in se boji, da bo zdaj zdaj na cesti. Še posebej, ker si tudi vioge sindikatov ne predstavlja več po starem, marveč v smislu trojnega S in to še pripovedujejo vsem, ki so pripravljene poslušati. Tudi svojim šefom.

Odgovor:

Za primer vzemimo delavca na ključnem vodilnem delovnem mestu. Ničesar ni poneveril, držal se je rokovnika in sploh ni zagrešil kaj takega, da bi ga lahko vzeli v roke

sodišče ali disciplinska komisija. A vendar ima podjetje zaradi njegove premajhne sposobnosti, nedomiselnosti, nezmožnosti predvidevanja, nerazgledanosti in prizrežega strokovnega in organizacijskega znanja ogromno škodo. Podjetje stagnira, odpušča delavca, osebni dohodki se nižajo. Ali je ta delavec za to odgovoren? Večina vprašanih bo odločno odgovorila »da« z naslednjo utemeljitvijo: če vidi, da delu ni kos, je njegova moralna dolžnost, da delovno mesto prepusti drugemu, ki bo zanj sposoben. Pravilen odgovor pa se bo v mnogih primerih glasil »ne«, ni odgovoren. Človek ni v vseh situacijah zmožen objektivno oceniti svoje sposobnosti. To še posebej velja za mentalno – kreativna – delovna področja. Sami sebe najlažje ocenjujemo pri »rokodelskem« delu, mnogo težje pa že ocenjujemo svoje strokovno-teoretično znanje, če tega znanja nimamo ali vsaj nimamo vpogleda vanj. Ocena lastne inteligentnosti in kreativnosti pa je podvržena posebni zakonitosti. Opravka imamo z zanimivim fenomenom: človek je sposoben dokaj objektivno oceniti in rangirati inteligentnost tistih, ki so na stopnjah pod njim, nesposoben pa je ocenjevati tiste, ki so nad njim. Iz tega sledi, da je večina ljudi prepričanih, da je le

malo ljudi bolj sposobnih kot so sami (kompleks manjvrednosti je pri vsem tem drugotnega pomena in večkrat ga srečamo pri nadpovprečno sposobnih kot pri podpovprečnih!). Zato je povsem naravno, da nesposobnež ob neuspehih ne išče krivde v svojih pomanjkljivostih (saj jih niti ne pozna!), ampak v najrazličnejših »objektivnih« okoliščinah. Zaradi nepoznavanja teh zakonitosti večkrat po krivem obsojamo nekatere vodilne kadre, da so nemoralni in da delujejo neodgovorno. Podobni pojav srečamo tudi pri ocenjevanju znanja. Čim manj je človek razgledan, tem manj ve za pomanjkljivosti pri svojem znanju in obratno. Iz tega tudi sledi podcenjevanje znanja pri tistih, ki znanja nimajo (z malim so zadovoljni in mislijo, da skoraj vse vedo, kar je za njihovo delo potrebno!). Zaradi vsega tega pa vprašanje odgovornosti na takih delovnih mestih vendar ni neresljivo. Kdaj torej delavec ni odgovoren za neuspešno opravljanje prevzetega dela? V vseh primerih, kadar je sprejel delo, ki mu ni bilo »predstavljeno« v razsežnostih. V naših delovnih organizacijah je tako prevzemanje dela običajen pojav (delokrog niso točno razmejeni niti točno definirani; funkcije delovnega mesta niso določene, nikjer ni razvidno, kakšna

znanja in katere znanstvene metode dela mora delavec obvladati itd.). Če pa delavcu, ki se poteguje za delovno mesto, področje dela v celoti prikazemo, potem bo za slabo opravljena dela odgovarjal. V tem primeru pa bo kandidat dobro premislil, ali je kos prevzeti tako delo in za vodilna mesta se bodo ambiciozni nesposobneži manj pulili. Kljub temu še vedno ostaja odprto vprašanje kreativnosti in resnične družbene angažiranosti. Tega vprašanja ne bomo rešili s samoocenjevanjem, ampak le z objektivnim ocenjevanjem. Odgovornost za to nosijo torej tisti, ki kadre sprejemajo.

Če smo človeku zaupali določeno delo in ga nismo predhodno seznanili s polno vsebino delokroga, bo za svoje delovanje odgovoren le v toliki meri, kolikšen je domet njegovih sposobnosti. Kajti sposobnosti so osnova, na kateri gradimo znanje. Z nobeno prisilo in z nobeno metodo ne moremo pričakovati, da bi si človek pridobil večjo kvaliteto znanja, kot odgovarja njegovim sposobnostim.

Vir: Pavle Kogej, Odgovornost v luči kadrovske politike, Izbor socioloških razprav, Priročnik za gimnazije str. 298-299, DZS Ljubljana 1970.

Malo za šalo, malo zares ureja ta izobraževalni kotiček vaš Janko Špiček

Humoreska

Za tri S

(8.)

Spoštovani gospodje, tovariši, kolegi, prisežem vam: nikoli nisem vlekel na ušesa. Ampak zadnjič sem v Kranju slišal pogovor, ki vam ga moram povedati.

Bilo je takole: Po Prešernovi cesti je mendral mlad sprehajalec in vprašal starejšega mimoidočega gospoda:

»Oprostite, a v Kranju nimate javnega stranišča?«

»Ne-e-e«, je odgovoril vprašani, ki je očitno imel rahlo govorno napako, »ni-i-mamo od-kar ni več S-,S-, SR-...«

»Ja, ja, že vem,« je rekel mladenič, »seveda odkar ni več Socialistične republike, odkar imam samo R, republiko.«

»Ni-i-i-č ne veš,« odgovori vprašani, »odkar ni več SR-, SREDSTEV.«

No, a vidite. Ljudje niso za luno. Dobro so informirani. Tudi za odpravo tistega S vedo, čeprav morate priznati, da so to napravili nekam na hitro in kar potihoma. A so vas kaj vprašali? Mene niso.

A, če bi mene vprašali, jaz sem, bratje, ZA! S vsem svojim mladostnim srcem. A zakaj, vprašate? Iz več razlogov. Povem vam dva.

Najprej zato, ker ne maram socializma. Socializem je nekaj nasprotnega od kapitalizma. Glejte, kaj sem zadnjič bral o Ameriki, kjer kapitalizem najhujše razsaja. Nek direktor je tam sklenil, da bo, dokler ne bo bolje, imel en dolar plače, njegovi delavci pa imajo tisoč in več dolarjev. Pri nas, kjer razsaja socializem, pa je povsem drugače: direktorji si, dokler ne bo bolje, določijo tisoč in več dolarjev plače, delavci pa imajo po en dolar na uro. Vas vprašam: – Kaj bi raje? No, tako!

Potem pa zato, ker mislim, da je treba povsod, kjer se nabere preveč S, kaj skidati. Če se tega S nabere preveč v republiki, je treba pač zbrisati tisti S tam. Tako je to.

Ampak, prijatelji, moram vam priznati, da me to odpravljanje tudi malo skrbi. Zame je to preveč brzinsko. Poglejte: komaj smo se dobro okoli obrnili, že so odpravili socializem. Prej se pa štirideset let ni nič premaknilo. Če jim bo ta hitrost postala preveč domača, nam bodo mimogrede odpravili še kakšen S. Zagnani, kot so, na primer Slovenijo, čez čas pa, bog nas varuj, še Slovenke. Ja, saj ne rečem, za kakšne tri bi kar šlo. Ampak, ljudje božji, kako bomo pa potem? A bomo živeli od tistih treh S, ki jih ima sindikat?

Zato, gospodje, tovariši, kolegi, odslej morajo tudi nas kaj vprašati! A ne?

M. Z.

Vse naše ulice

Televizijska izjava Ivana Krambergerja, znanega dobrotnika iz Negove in enega izmed štirih kandidatov za novega slovenskega Stanovnika, češ da bi Pepci Kardelj namesto 30 milijardne pokojnine raje dal v roko šaufljo, je menda tako prizadelo omenjeno gospo, da se je razbolela in šla v bolnišnico.

In tu se je, spet menda, svoji bolniški sestanovalki (pa recite, če se ZKS ne prenavlja, kajti še pred dvema letoma, bi Pepci vsilili svojo sobo in stražarja pred njo) dejala, da so zdaj nastopili grozni časi, ker vlada ulica!

Po vojni sem bil premajhen (pa tudi rahlo prenevarno je bilo), da bi v živo slišal, o kakšnih stezicah, ulicah, cestah in avtostradah so govorili tisti ljudje, ki so bili ob vse imetje, ker so jih Pepcinci najbližji označili za »kapitaliste«, »kuklake«, »vojne dobičkarje« ali »sovražnike delovnega ljudstva«. Sicer pa nekateri sploh niso mogli govoriti, razen morda roškim smrekam in bukvam.

No, ne smem primerjati povojnih časov, polnih strasti, z današnjimi dnevi, ko nam vladata le ekonomska in še politična kriza. Torej bom primerjal današnji čas z letom 1936, ko je bila tudi kriza. In leta 1936 so v kranjskih tekstilnih tovarnah štrajkali. Poznal sem človeka, ki je bil takrat delavec v Jugobruni. Ob štiridesetletnici stavke, leta 1976, ko je naša oblast iz tega naredila veliko slavo, sem ga vprašal, kako je bilo na proslavi.

»Saj me sploh niso povabili.«
– Zakaj pa ne?
»Jaz sem bil delavski poverjenik.«
– Saj to je bilo nekaj takega kot zastopnik sindikata?

»Ja, ampak ravno zato me niso povabili.«

– Ne razumem? sem vpraševal.
»Ko so delavci začeli štrajkati, smo šli delavski poverjeniki na pogovore z vodstvom fabrike. Zahtevali smo zvišanje plač, no, lastniki niso bili pripravljene plačati toliko, kot smo zahtevali, vendar so bili pripravljene precej dvigniti mezd. Ko smo se končno sporazumeli za

zvišanje mezde, in dosegli skoraj tridesetletnega, smo veseli šli delavcev sporočiti, da smo uspeli. Toda medtem so prišli v fabriko komunisti in delavce naščuvali, naj zahtevajo vse ali nič in delavci se za nas niso zmenili, pač pa so trmoglavili, tako kot so jih naučili komunisti. Ko so lastniki videli, da se z množico ne da pogajati, so poklicali na pomoč orožništvo in vojsko.«

– Rekli ste, da so delavce naščuvali komunisti. Komunisti iz fabrike?

»Ne, ne. Prišli so od zunaj. Kot pomoč.«

– Ja, in kaj so naredili potem, ko so nastopili žandarji?

»Delavci so se obrisali pod nosom, komunisti pa so šli delat revolucijo drugam!«

In kakšno zvezo ima ta zgodba z gospo Pepco? Približno tedaj, ko je bila štiridesetletnica velike tekstilne stavke v Kranju, je gospa Kardelj pripovedovala svoje spomine na tiste revolucionarne čase, po televiziji seveda. In povedala je, da je bila tudi ona med tistimi, ki so pomagali stavkajočim tekstilcem v Kranju. Potem se zagotovo spomni, kako je takrat vladala ulica...

Bogo Sajovic

LIPE SVEDER: ČRNOGLED

Če vprašate mene

Če me vprašate, kakšna je moja napoved za bližajoče se volitve, bom odgovoril: DEMOS – 64 %, ZSMS, liberalna stranka – 14 %, ZKS, stranka demokratične prenove – 12 %, SZS – 7 %, drugi – 3 %. Zaporedje predsednikov pa prav takšno, le da se drugi in tretji zamenjata. Kdo pa bo predsednik SSS? Moj odgovor: ŠROR. O sancta simplicitas (o sveta preproščina). S športnimi stavami nikoli nisem imel mnogo sreče.

Post tot discrimina rerum (po toliko dogodkih) bi me že lahko izučilo, kako je s prežgodnjimi petelini. Prvi namreč končajo v loncu. Vsaj do nedavnega je to še veljalo – vse dokler niso tudi v politiki izumili latinščine.

Via facti je mogoče trditi, da se je stvar res spremenila. Npr. prezgodaj veš za krajo dokumentov in se krivde znebiš z lapsus linguae, ali oropaš banko in praviš mea culpa (moja krivda). Očitno komu 500 kvadratnih metrov družbene vile in ti odvrne modus vivendi (način življenja). Čudiš se donedavnemu boljševidu, da se je čez noč spreobrnil in dodaš prejšnjemu izreku še mutatis mutandis (v spremenjenih okoliščinah). Očitno predsedniškemu kandidatu puščične namene in pojasni nomen est omen (v imenu je skrivna pomenljivost). Opaziš status quo (nespremenjeno stanje) v protokolu prve vrste balkona, kjer še vedno sedijo mumije razpadajočega sistema, pa ti ljubeznivo pojasni terminus ante quem non (datum, pred katerim se stvar ne more izvršiti). Sic (dobesedno tako).

Da. Latinščina je rešitev. (Vivat (naj živi)!

Volens nolens (hočeš, nočeš) jo bomo morali uporabljati, sicer se bomo znova pogreznil v svoje blato in v nevednost celodnevni in usmerjenih šol. Če me vprašate, ali velja znova poučevati latinščino v srednjih šolah, vam pravim fiat (naj se zgodi). Še več, vključiti jo je treba sine qua non (neogibno) tudi v vse oblike družbenopolitičnega usposabljanja, seminarje, tečaje, politične šole et cetera, et cetera. Non scholae sed vitae discimus (ne učimo se za šolo, ampak za življenje). In življenje bo odslej svobodno in bogato, ne vem pa, zakaj bo v njem še vedno veljalo si vis pacem, para bellum (če hočeš mir, pripravljaj vojno).

Tempora mutantur et nos mutamur in iis (časi se spreminjajo in mi se spreminjamo z njimi), toda karkoli se zgodi, naj bo tudi titulus mensae (povod za popivanje).

Če me bo kdo prijel za besedo, bom pro domo (sebi v obrambo) preprosto rekel iapsus calami (spodrslija v pisavi). Punctum (pika).

Doro Hvalica

Izziv pred kongresom

Ali so Svobodni sindikati res rešilna veja za delavce?

Veliko je lepih, optimističnih besed o novi sapi svobodnih sindikatov, ki bo zapihala skozi naša podjetja, o zgledu sindikatov, ki delujejo v razvitih državah. Mi pa ostajemo tu, v zmeraj slabših življenjskih razmerah z istim sindikalnim vodstvom.

Ali ni življenje kar precej drugačno?

Kako naj sindikat, ki zdaj nima praktično skoraj nobene vloge v podjetju in je največkrat le glas vpijočega v puščavi, ... kako naj kar naenkrat dobi pravo mesto in besedo, ki se ne bo več le odbila od stene?

Že res, da bo kolektivna pogodba prinesla določene ugodnosti, a v njej vidim le »bergle«, s katerimi si pomagáš pri hoji, če imaš zlomljeno nogo – noga pa ostaja še vedno zlomljena.

Že res, da ima sindikat zelo močno orožje v rokah – stavko, ki je postala legalna – a kdo bo staval v podjetju, kjer se govori o tehnoloških ali ekonomskih presežkih? Morda deset najbolj prizadetih? Preostalih 500 pa pridno molči – treba je vendar skrbeti za družino!

Da, rečeno je: delavski svet ne bo več organ samoupravljanja,

temveč upravljanja – torej v službi vodstva, sindikat pa opozicija vodstvu... Toda kako lahko sindikat vpliva na odločitve vodstva, če nima pravice niti do glasovanja?

Kako naj nek sindikalist iz vrst delavcev da »kontra« vodstvu, ki je po izobrazbeni strukturi dosti močnejše. Njegovo orožje je lahko le goreče sindikalno srce in svoboden odnos do tega dela... in vendar – ali je to dovolj?

Treba je nekaj storiti. Vodstvo ima vedno večje pristojnosti pri svojem delu. V svoje pravilnike vnaša vse tisto in le tisto, kar je njim v korist (pravna služba je v rokah vodstva). V svojih rokah nima le škarij, ampak tudi platno. In zato lahko postavlja vedno večje zahteve: izsiljuje višje plače, obveznice brez vlaganj, stanovanja... in grozi z odstopom, če delavci ne sprejmejo njihovih zahtev... in kje naj bo tu sindikat?

Naj podre, kar je sezidanega... kdo bo potem zidal? Naj popravlja... ali ima pomen postavljati dimnik na streho, ki se bo sesula? Kako naj sindikat dela? Naj kdo odgovori, če zna!

Mojca Tuta, Tolmin

Radenska

NARAVNO ZDRAVILIŠČE

RADENCI

ZAUPAJTE NAM, POMAGALI VAM BOMO PREGNATI POMLADANSKO UTRUJENOST

Bliža se poletje. Storite kaj zase in za svoje zdravje. Preženite pomladansko utrujenost in si naberite novih moči. Znebite se morebitnih odvečnih kilogramov.

V mesecu marcu in aprilu je pravi čas za to, kajti naši programi:

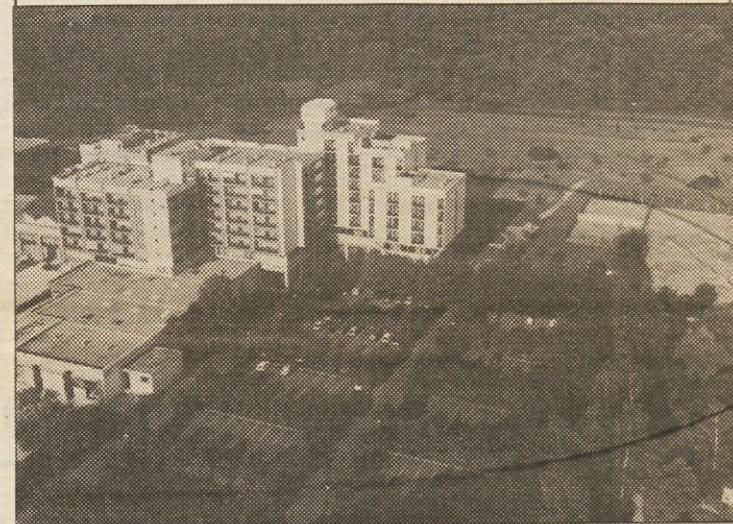
- program »Zdravje – lepota«
- program za odpravljanje celulita
- shujševalni program
- osnovni zdravstveni program

so do 20. aprila 10 % cenejši. Posebne ugodnosti za upokojece! Možnost ugodnih nakupov v bližnji Avstriji.

Novo v naši ponudbi: **fitness studio**

Informacija in rezervacija: Zdravilišče »Radenska« s tremi srci, Radenci p. o., Poslovna enota Naravno zdravilišče, 69252 Radenci

Hotel Radin, tel.: (069) 73-541, teleks: 35-269, faks: 069 73-572

Glosa

Čokoladne volitve

Volitve so hudič. Če jih kdo doslej ni resno jemal, se zdaj mora počasi trezniti. Toliko let so nas opijali, da smo samoupravljavci, da je vse naše, da o vsem odločamo... Kako naj zdaj človek verjame, da je končno in le in šele kot volilec vendarle dobil nekakšno vlogo? Tako, da se za vsak glas vse bolj tepejo. Celu sindikatu so podelili velikansko čast. Kdor se bo le pojavil na njihovem kongresu, bo menda že pridobil delček naklonjenosti volilcev.

Pomen in predznak pojavljanja na sindikalnem kongresu pustimo tokrat pri miru. Radi bi opozorili na nekaj, na kar so doslej v volilnem boju prav vsi pozabili (razen aktivistov

SZDL na Kočevskem, ki menda dele bonbončke) – NA ČOKOLADO. O njeni vlogi na volitvah je pred skoraj sto leti pisal župnik Ivan Kunzlej:

»Čokolada je priljubljena velikim in malim otrokom. Če dobi otrok par vinarjev, jih nese hitro za čokolado; če krađe otrok staršem denar, gre denar za čokolado. V tovarnah in prodajalnah, kjer so zaposlene ženske, ližejo po ves dan kakor stari konji tiste črne ploščice. Kot znak naše obilovalne kulture leže povsod po cesti čokoladni zavitki in podobice (zeleni, pozor!).

Kadar bo imela vsaka Špela in vsaka Jera (feministke, holaj!) volilno pravico, kupi jim, ako hočeš postati predsednik, kar vagon čokolade in navdušile se bodo zate, ko bi bil tudi bolj rdeč kakor sam Bebel in bolj črn kakor najstarejši jezuit.«

Tako, volilni štabi, še je čas. Če drugje ne, v Gorenjki bodo gotovo navdušeni.

Ciril Brajer

AVTOR KRIŽANKE R. NOČ	PREDMET NA ODRU, DEL SCENERIJE	ANG. RAZISKOVALEC AFRIKE (DAVID)	VELIK KOS POHIŠTVA	ERICH SEGAL	SODOBNI PLES	JOSIP BROZ	MITOL PRVI LETALEC	KRAJ BLIZU VRHNIKE, S TEHNIČNIM MUZEJEM SLOVENIJE	MOŽ Z DOLGO BRADO	DEL FOTO-APARATA	PRIPADNIK NEKD. SASOV	SKUPEK ENAKIH CELIC V TELESU	ČLOVEK IZ ISTEGA KRAJA	HRIB PRI BEOGRADU
NAFTNO SREDIŠČE V ROMUNIJU								LUKA V ALŽIRU						
RUS. SKLADATELJ (NIKOLAJ, -ANTAR-)														
AM. FILM. IGRALKA GARDNER				DUŠE V NA RAVNO-DUŠNOST DUHOVŠČINA										
AM. FILM. IGRALEC DOUGLAS					OKUSNA MORSKA RIBA NJORKA						POJAV NA VODI			
KLADA ZA SEKANJE						REKA, KI TEČE SKOZI GRENOBLE	KRALJEVIČ IZ MAHABHARATE MADŽARSKI PISATELJ (LASZLO)				PRITOK VOLGE GORA NA KOROSKEM			
IVAN GROHAR			PISATELJ PELIN AVSTRIJ. SKLADATELJ (GOTTFRIED)					SL. ALPINIST (JOŽA) VRSTA METULJA				LITU	MEŠANA SRBSKA SOLATA	DIŠEČE MAZILU
ST. PERZUJ. KRALJ, PREMAGAN PRI SALAMINI									FRNIKOLA	VNEMA, POLET POKRAJ V VIETNAMU				
GLASBENIK SOSS				ČASOVNO ODOBREJE	IZŽAREVANJE SEVANJE									
NEKD. IME ALŽIRSKEGA MESTA ANNABA					ČESNA MREŽNICA GREGOR NOVAK							VALENČIČ RUDI STANKO URNAV		
NAUK O ENERGIJI											PLOD, SADEŽ			
FRANC. IME ŽENEVSKEGA JEZERA						SVETIŠČE NAOS					DEL DNEVA			

NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 13

Rešitev nagradne križanke pošljite do 6. aprila na naslov: DELAVSKA ENOTNOST, Dalmatinova 4, Ljubljana, s pripisom na ovojnici: NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 13. Nagrade so 120,00, 100,00 in 80,00 dinarjev.

Rešitev nagradne križanke št. 10-11

SPLAVILO, OLEIN, PRODANA NEVESTA, REGATA, JONATAN, ODIRANJE, ALE, ŠS, ALGORITEM, ČTIVO, AIL, INA, EOLIT, NATAKAR, NJORKA, OSAKA, ONI, ANATEMA, ON, SILA, STALINIST, TKON. AAR, NARTA

Izrebrani reševalci nagradne križanke št. 10-11

1. Jure Balabanič, Jerebova 3, 68000 Novo mesto,
  2. Majda Kostanjšek, Merčnikova 1/B, 61111 Ljubljana
  3. Toni Andolšek, Velike Poljane 3, 61316 Ortnek
- Nagrade bomo poslali po pošti.

Delavska enotnost

List je bil ustanovljen 20. novembra 1942. Predsednik Josip Broz Tito je Delavsko enotnost 15. novembra leta 1967, ob njeni 25-letnici, odlikoval z redom zasluga za narod z zlato zvezdo

- Izdaja ČZP Enotnost – delovna organizacija v ustanavljanju, 61000 Ljubljana, Dalmatinova 4, poštni predal 479
- V. d. direktorja in glavnega urednika: Franc Kavčič, telefon 313-942, 311-956
- V. d. odgovornega urednika: Marjan Horvat, telefon 313-942, 311-956
- Člani uredništva: Andrej Agnič (posebne naloge, fotografija), Sašo Bernardi (fotografija), Brane Bombač (oblikovalec), Ciril Brajer (reportaže in samoupravni odnosi), Marija Frančeskin (socialna politika in varstvo okolja), Ivo Kuljaj (ekonomska ureditev), Damjan Križnik (urednik – reportaže), Remigij Noč (urednik – drobno gospodarstvo, delavci v samostojnem osebnem delu), Boris Flugelj (komentator urednik – družbenoekonomski odnosi, delitev), Sonja Seljak (redaktorica-lektorica), Janez Sever (posebne naloge), Andrej Ulaga (turizem, rekreacija, šport in oddih), Igor Žitnik (znanost, kultura in izobraževanje), Jožica Anžel (tajnica), telefon 311-956, h. c. 310-033
- Naročnina 321-255
- Posamezna številka Delavske enotnosti 6 dinarjev
- Rokopisov in nenaročenih fotografij ne vračamo
- Poštnina plačana v gotovini
- Tisk T skarna Ljudske pravice, Kopitarjeva 2
- Žiro ra. un: 50101-603-46834
- Časopisni svet: Albert Vodovnik (predsednik), Meta Bančič, Franc Berginc, Andrej Koklin, Silvester Drevnšek, Ivo Grilc, Vlado Haas, Ivo Janžekovič, Niko Klavžar, Rajko Lesjak, Mira Maljuna, Slavko Peklar in Nada Serajnik